Program ochrony środowiska dla Gminy Lubin na lata 2015 – 2018 z perspektywą do 2022 r.

Wrocław, kwiecień 2015

Program ochrony środowiska dla Gminy Lubin na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 r. został opracowany na podstawie Umowy nr 771/FOŚ/2014/U z dnia 09 czerwca 2014 r., zawartej pomiędzy Gmina Lubin, a *proGEO* sp. z o. o. z siedzibą we Wrocławiu.

Prace nad Programem ochrony środowiska dla Gminy Lubin prowadzone były przy ścisłej współpracy z Referatem Ochrony Środowiska, Gospodarki Odpadami i Rozwoju Wsi.

Wykonawca

proGEO sp. z o.o.

Al. Armii Krajowej 45, 50-541 Wrocław, tel. +48 71 360 45 15, tel./fax: +48 71 360 45 31
e-mail: progeo@progeo.wroc.pl

Skład zespołu

dr Sławomir Chybiński

mgr Marta Gaworecka

mgr Agata Maria Niwińska

mgr Marcin Olearnik

mgr Andrzej Krzyśków

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP 6
1.1 Cel i zawartość opracowania 6
1.2 Podstawa formalno-prawna realizacji dokumentu 6
1.3 Podstawy merytoryczne i struktura dokumentu 7
1.4 Uwarunkowania dokumentów strategicznych wyższego szczebla 12
1.4.1 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030 12
1.4.2 Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 18
1.4.3 Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 26
1.4.4 Wojewódzki Program Ochrony Środowiska 32
1.4.5 Powiatowy Program Ochrony Środowiska 38
2. ANALIZA STANU ŚRODOWISKA NA TERNIE GMINY LUBIN 41
3. PRIORYTETY EKOLOGICZNE GMINY LUBIN 42
4. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH 43
4.1 Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych 43
4.1.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 43
4.1.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 43
4.2 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska 43
4.2.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 45
4.2.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 45
4.3 Zarządzanie środowiskowe w gminie 46
4.3.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 48
4.3.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 48
4.4 Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym 48
4.4.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 50
4.4.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 50
4.5 Edukacja ekologiczna społeczeństwa 50
4.5.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 51
4.5.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 51
5. OCHRONA I ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH I ENERGII 52
5.1 Ochrona przyrody i krajobrazu 52
5.1.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 54
5.1.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 54
5.2 Ochrona i zrównoważony rozwój lasów 54
5.2.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 55
5.2.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 56
5.3 Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów wodnych 56
5.3.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 57
5.3.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 57
5.4 Ochrona gleb i powierzchni ziemi 57
5.4.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 59
5.4.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 59
5.5 Gospodarowanie zasobami geologicznymi 60
5.5.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 62
5.5.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 62
5.6 Wykorzystanie energii odnawialnej 62
5.6.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 63
5.6.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018 64
6. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO ... 65
6.1 Jakość powietrza atmosferycznego 65

6.1.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 67
6.1.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018....67
6.2 Jakość wód powierzchniowych i podziemnych....67
6.2.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 68
6.2.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018....68
6.3 Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych....69
6.3.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 70
6.3.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018....70
6.4 Przemysł oraz bezpieczeństwo przeciwpożarowe i ekologiczne....71
6.4.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 72
6.4.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018....72
6.5 Gospodarowanie odpadami komunalnymi 73
6.5.1 Cel średniookresowy do 2022 roku 79
6.5.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018....79
7. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM 80
7.1 Struktura zarządzania programem....80
7.1.1 Uczestnicy realizacji Programu....80
7.2 Monitoring wdrażania Programu....81
7.3 Aspekty finansowe realizacji Programu....82
7.4 Harmonogram wdrażania Programu....84
8. LITERATURA I ŹRÓDŁA 85

SPIS TABEL

Tabela 1.1 Ranking celów rozwoju SRWD 2020 w obszarach interwencji pokrywających się z obszarem Gminy Lubin, w skali od 1 (najistotniejszy) do 8 (najmniej istotny) ... 31
Tabela 1.2 Cele i kierunki działań dla gminy Lubin w Programie ochrony środowiska, dla powiatu lubińskiego na lata 2009 – 2012 [7] ... 39
Tabela 5.1 Tereny powierzchniowej eksploatacji na terenie gminy Lubin [57] ... 61
Tabela 6.1 Regionalne instalacje Regionu Północnego [uchwała Nr VII/67/15] ... 77
Tabela 7.1 Harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska ... 84

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.1 Trzy równorzędne aspekty rozwoju zrównoważonego ... 8
Rysunek 1.2 Układ dokumentów strategicznych ... 11
Rysunek 1.3 Cykl monitorowania i aktualizacji Programu ... 12
Rysunek 1.4 Cel Główny oraz obszary strategiczne rozwoju wg DSRK – Polska 2030 [47] ... 13
Rysunek 1.5 Strategiczne cele rozwojowe w obszarach strategicznych wg DSRK – Polska 2030 [47] ... 14
Rysunek 1.6 Cztery Obszary Integracji w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 [4] ... 28
Rysunek 1.7 Dwanaście Obszarów Interwencji w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 [4] ... 29
Rysunek 6.1 Region Północny [53] ... 76
Rysunek 7.1 Schemat zarządzania Programem ... 80

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik nr 1 Analiza stanu środowiska na terenie Gminy Lubin

1. WSTĘP

1.1 Cel i zawartość opracowania

Przedmiotem opracowania jest „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Lubin na lata 2015 – 2018, z perspektywą do roku 2022". Celem dokumentu jest zaktualizowanie polityki ekologicznej gminy zawartej w poprzednim Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Lubin na lata 2010 - 2013 z uwzględnieniem lat 2014 – 2017, przyjętym Uchwałą Nr VI/20/2011 Rady Gminy Lubin z dnia 14 lutego 2011 r.

Realizacja zaktualizowanego Programu ma na celu doprowadzenie do poprawy stanu środowiska naturalnego, zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi oraz zapewnienie skutecznych mechanizmów chroniących środowisko gminy przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawodawstwa krajowego i unijnego. W związku z powyższym Program zawiera:
- diagnozę aktualnego stanu środowiska,
- wyniki identyfikacji i ocenę zagrożeń dla środowiska,
- priorytety w zakresie ochrony środowiska na najbliższy okres programowania,
- założenia, kierunki i cele polityki ochrony środowiska w okresie krótko- i długoterminowym,
- propozycje zadań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych, służących realizacji celów,
- zestawienie instrumentów prawnych w sferze szeroko pojętej ochrony środowiska, leżących w zakresie kompetencji władz gminy,
- ocenę kosztów realizacji oraz określenie głównych źródeł finansowania Programu,
- harmonogram oraz zasady i narzędzia monitoringu realizacji Programu.

Celem opracowania aktualizacji Programu ochrony środowiska nie jest wyłącznie spełnienie wymagań ustawowych. Program może i powinien stanowić dodatkowe źródło wiedzy, inspiracji i motywacji dla mieszkańców, władz, jednostek administracyjnych oraz organizacji pozarządowych do wspólnego działania na rzecz poprawy stanu środowiska, bezpieczeństwa ekologicznego oraz zrównoważonego rozwoju gminy.

1.2 Podstawa formalno-prawna realizacji dokumentu

Niniejszy dokument został opracowany przez firmę proGEO sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu, na podstawie Umowy Nr 771/FOŚ/2014/U zawartej w dniu 09 czerwca 2014 r. z Wójtem Gminy Lubin. Zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy *Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw* [3], w celu realizacji polityki ochrony środowiska, organ wykonawczy gminy ma obowiązek opracowania Programu ochrony środowiska. Dokument uchwalany jest przez Radę Gminy na okres 4 lat z zastrzeżeniem, że przewidziane w nim działania obejmują w perspektywie kolejne 4 lata. Z wykonania Programu Wójt Gminy sporządza raporty, które co 2 lata przedstawia Radzie Gminy. Organ wykonawczy gminy zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonych w *ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* [6], w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 46 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* [6], projekt Programu ochrony środowiska może zaliczać się do dokumentów wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Jednocześnie, zgodnie z art. 48, organ opracowujący projekt dokumentu może, po uzgodnieniu z właściwymi organami, o których mowa w art. 57 i 58, odstąpić od

przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli uzna, że realizacja postanowień danego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko.

1.3 Podstawy merytoryczne i struktura dokumentu

Podstawy merytoryczne realizacji Programu opierają się głównie o zapisy zawarte w ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [3], strategiach rozwoju, programach i dokumentach programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [46] oraz Wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.

1) Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [3]

11 lipca 2014 r. Sejm uchwalił nowelizację ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [3]. Głównym celem nowelizacji jest ograniczenie niekorzystnego wpływu instalacji przemysłowych na środowisko przez skuteczniejsze zapobieganie i zmniejszanie emisji zanieczyszczeń. Ustawa weszła w życie z dniem 05 września 2014 r.

Ustawa wykonuje dyrektywę 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (dyrektywę IED, ang. Industrial Emissions Directive). Stosowanie dyrektywy ma przyczynić się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony środowiska i zdrowia ludzi, m.in. przez redukcję emisji zanieczyszczeń z instalacji przemysłowych. Przyjęte zmiany przede wszystkim zwiększają wymagania dla instalacji przemysłowych dotyczące wartości emisji, które nie mogą być przekroczone. Nowelizacja tworzy podstawy prawne do wprowadzenia m.in. Przejściowego Planu Krajowego (PPK). PPK umożliwi operatorom niektórych dużych źródeł spalania paliw (zakładów przemysłowych), po spełnieniu określonych warunków, skorzystanie z czasowego odstępstwa od zaostrzanych od 1 stycznia 2016 r. wymagań emisyjnych wynikających z dyrektywy IED. Dodatkowo w ustawie uporządkowano przepisy dotyczące ochrony powierzchni ziemi i jej rekultywacji. Doprecyzowano przepisy regulujące dokonywanie oceny wystąpienia zanieczyszczenia powierzchni ziemi oraz określające sposoby prowadzenia rekultywacji terenów zanieczyszczonych. Ponadto do nowelizacji wprowadzono zmiany redukujące zbędne obciążenia administracyjne związane z wydawaniem pozwoleń emisyjnych.

Zmiana podstawy merytorycznej Programów ochrony środowiska

W/w ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw wnosi również zmiany w **dziale III**, który dotychczas był zatytułowany „Polityka ekologiczna oraz program ochrony środowiska", a aktualnie otrzymał brzmienie: **„Polityka ochrony środowiska oraz programy ochrony środowiska"**.

Według Art. 13 w/w ustawy „Polityka ochrony środowiska to zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju".

W Polsce zasada zrównoważonego rozwoju zyskała rangę konstytucyjną – została zapisana w art. 5 Konstytucji RP, natomiast w ustawie Prawo ochrony środowiska znalazła się **definicja zrównoważonego rozwoju** (Art. 3 ust. 50) :

„rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń"

Rysunek 1.1 Trzy równorzędne aspekty rozwoju zrównoważonego

Istotą zrównoważonego rozwoju jest zatem równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. We wdrażaniu niniejszego programu istotne znaczenie będą miały następujące zasady pomocnicze, konkretyzujące zasadę nadrzędną:

- ***Zasada przezorności***, czyli przewidywania i podejmowania działań wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania, a nie wtedy, gdy istnieje już pełne naukowe potwierdzenie.
- ***Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego*** traktowana jest w kategoriach sprawiedliwości międzypokoleniowej, międzyregionalnej i międzygrupowej oraz równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą.
- ***Zasada regionalizacji*** oznacza rozszerzenie uprawnień dla samorządu terytorialnego i wojewodów do ustalania regionalnych opłat, normatywów, ulg i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych. Zasada ta oznacza także skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, tereny górskie i podgórskie, doliny rzeczne i obszary wodno-błotne, szczególnie w strefach przygranicznych).
- ***Zasada uspołecznienia polityki ekologicznej*** realizowana poprzez stworzenie instytucjonalnych, prawnych i materialnych warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości i wrażliwości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska.
- ***Zasada prewencji*****,** oznaczająca w szczególności:
  - stosowanie najlepszych technik (BAT) w zapobieganiu powstawania zanieczyszczeń,
  - recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowanie,
  - zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (dyrektywa IPPC),

- wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnoświatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Responsible Care (ang. Odpowiedzialna Troska) itp.

- ***Zasadę „zanieczyszczający płaci"*** odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowiska a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.
- ***Zasada subsydiarności*** wynika m.in. z Traktatu o Unii Europejskiej i oznacza, że Unia podejmuje działania nie należące do jej kompetencji, gdy cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte poprzez państwo członkowskie. Będzie to oznaczało przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany.
- ***Zasada klauzul zabezpieczających*** umożliwia państwom członkowskim stosowanie w uzasadnionych przypadkach ostrzejszych środków w porównaniu z wymaganiami wspólnotowego prawa ekologicznego. Zasada ta umożliwi realizację wyżej wymienionej zasady regionalizacji oraz stosowanie adekwatnych instrumentów prawnych i ekonomicznych na obszarach silnie przekształconych i zdegradowanych.
- ***Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej*** odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska a następnie do oceny osiągniętych wyników a oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

Zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Art.14 ust.1), „Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.)".

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (Art. 14 ust. 2).

Współcześnie traktowanie Polityki ochrony środowiska, jako zespołu działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oznacza przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem harmonizowania rozwoju gospodarczego kraju z celami ochrony środowiska. Oznacza to także, że realizacja Polityki ochrony środowiska w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez tradycyjne typowo ochronne działania, takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów. Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

2) Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [46]

Fundamenty nowego systemu zarządzania rozwojem kraju zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. Nr 84/2009, poz. 712, z późn. zm.) oraz przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski.

W nowym systemie do głównych dokumentów strategicznych, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju, należą:

I. ***Długookresowa Strategia rozwoju kraju – DSRK (Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności)***, określająca główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej.

II. **Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju – ŚSRK (Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020)** – najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.

III. **9 zintegrowanych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych**:

- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (Ministerstwo Gospodarki).
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej).
- Strategia Rozwoju Transportu (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju).
- Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Gospodarki).
- Sprawne Państwo (Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji).
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego).
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego).
- Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP (Prezes Rady Ministrów i Ministerstwo Obrony Narodowej).
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi).

DSRK, ŚSRK oraz 9 strategii zintegrowanych łączy spójna hierarchia celów i kierunków interwencji.

Rysunek 1.2 Układ dokumentów strategicznych

3) *Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym*, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki co do zawartości programów [9]

W gminnym programie powinny być uwzględnione:

- *zadania własne gminy,* tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- *zadania koordynowane*, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym.

Kierując się powyższymi zapisami, Program określa:

- Cele ekologiczne średniookresowe do 2020 roku wraz z kierunkami działań poprzedzone analizą stanu środowiska oraz listę przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2015 – 2018;
- Sposób monitoringu realizacji Programu;
- Aspekty finansowe wdrażania Programu.

W związku z tym, iż proces legislacyjny w zakresie stanowienia prawa ochrony środowiska trwa nadal, a istniejące przepisy są sukcesywnie modyfikowane, konieczna staje się ciągła aktualizacja Programu ochrony środowiska. Także w miarę pojawiania się nowych problemów koniecznych do rozwiązania oraz realizacji wcześniej podjętych projektów, należy korygować i uszczegóławiać Program. Schemat ciągłego monitorowania i aktualizacji Programu ochrony środowiska przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 1.3 Cykl monitorowania i aktualizacji Programu

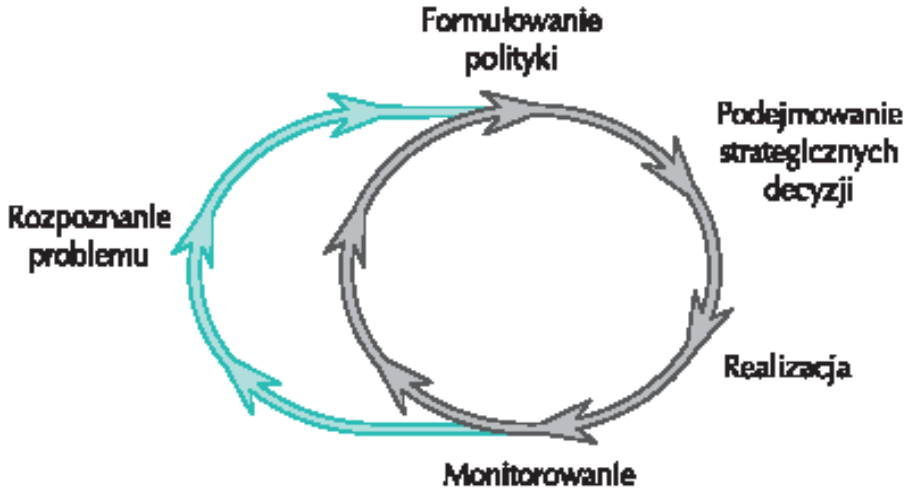

UWAGA!

Niniejszy dokument ma formułę otwartą co oznacza, że będzie cyklicznie monitorowany oraz aktualizowany, a także ponad kadencyjną, gdyż określa politykę ochrony środowiska gminy w perspektywie wieloletniej. Należy jednakże podkreślić, że Program Ochrony Środowiska nie jest aktem prawa miejscowego, zatem zawarte w nim planowane zadania nie są obligatoryjnie wymagane do realizacji, a wyznaczone priorytety, cele i kierunki działań powinny być traktowane jedynie, jako wytyczne do określania zadań inwestycyjnych oraz pozainwestycyjnych na kolejne lata.

1.4 Uwarunkowania dokumentów strategicznych wyższego szczebla

1.4.1 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest, zgodnie z przepisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006r. (art. 9 ust 1) – *dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno– gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat*. Stanowi najszerszy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego założenia zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju kraju oraz przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie *Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski.* W przypadku tej Strategii to okres prawie 20 lat, gdyż przyjętym przy jej konstruowaniu horyzontem czasowym jest rok 2030. Uzupełnieniem ramy strategicznej rozwoju Polski do 2030 roku jest *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 16 marca 2012 r.

Założeniem wyjściowym przy konstruowaniu Strategii stała się konieczność przezwyciężenia kryzysu finansowego w jak najkrótszym czasie. Próba uniknięcia „straconej dekady", czyli rozwoju gospodarczego wolniejszego niż w poprzednim dziesięcioleciu. Wolniejszy rozwój spowodowałby, że jakość życia ludzi poprawiałaby się bardzo wolno. Niezbędne jest zbudowanie przewag konkurencyjnych na kolejne dziesięć lat, czyli do 2030 r., tak, aby po wyczerpaniu dotychczasowych sił rozwojowych, Polska dysponowała nowymi potencjałami

wzrostu w obszarach dotychczas nie eksploatowanych. Tym samym Strategia nie jest manifestem politycznym, a dokumentem rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym - stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 r. Opis założeń tego projektu zawiera rozdział pierwszy Strategii – *Charakterystyka modelu rozwoju Polski do 2030*.

CEL GŁÓWNY DSRK – POLSKA 2030

Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest: „***Poprawa jakości życia Polaków”.*** Osiągnięcie celu powinno być mierzone zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce.

3 OBSZARY STRATEGICZNE ROZWOJU

Rozwój Polski powinien odbywać się w trzech obszarach strategicznych równocześnie:

I. konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji),

II. równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji),

III. efektywności i sprawności państwa (efektywności).

Rysunek 1.4 Cel Główny oraz obszary strategiczne rozwoju wg DSRK – Polska 2030 [47]

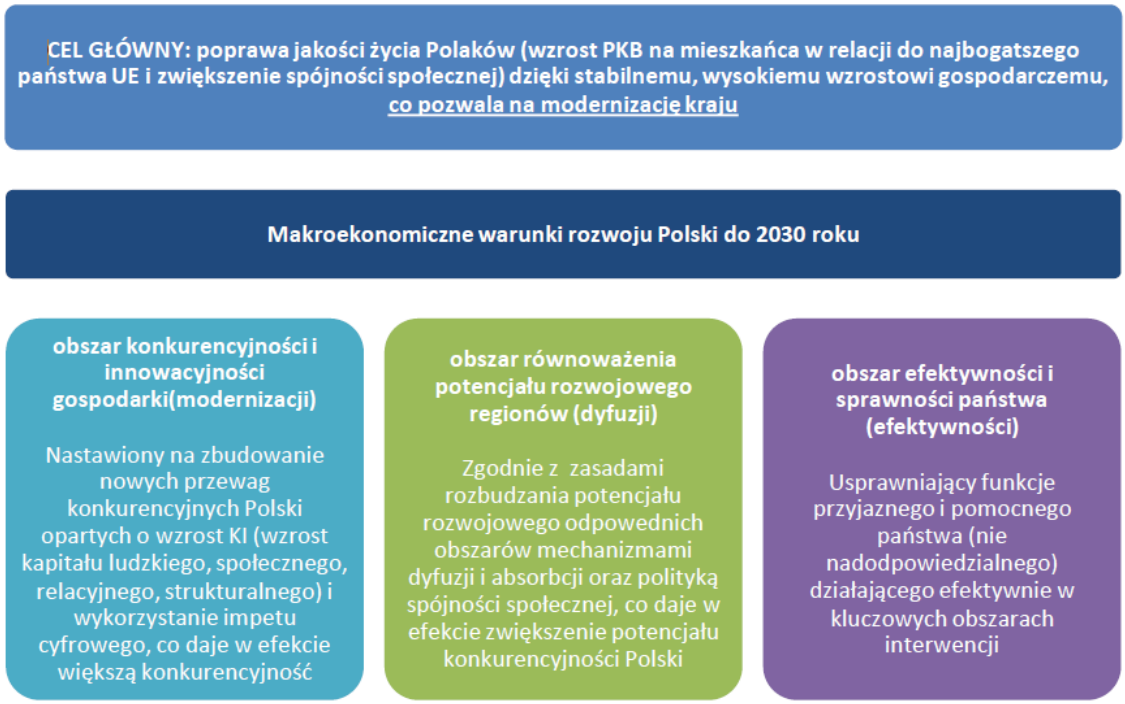

Proponowane w Strategii obszary strategiczne związane są z obszarami opisanymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 r. Łącznie stanowią podstawowe narzędzie wdrażania DSRK do 2020 r., czyli:

I. sprawne i efektywne państwo (obszar pierwszy) – odpowiada mu obszar strategiczny trzeci DSRK;

II. konkurencyjna gospodarka (obszar drugi) – odpowiada mu obszar strategiczny pierwszy DSRK;

III. spójność społeczna i terytorialna (obszar trzeci)– odpowiada mu obszar strategiczny drugi DSRK.

W każdym z obszarów strategicznych zostały określone strategiczne cele rozwojowe (od dwóch do czterech w zależności od obszaru). Cele strategiczne uzupełnione są sprecyzowanymi kierunkami interwencji. Przy każdym z tych kierunków określony został cel do realizacji. Zebrane razem służą nowatorskiemu i niestandardowemu przedstawieniu zadań stojących przed administracją publiczną – przede wszystkim rządem, ale także samorządami- - które należy zrealizować, aby poprawić jakość życia mieszkańców Polski.
Dokument składa się z dwóch części:
I. wstępu wraz z diagnozą i opisem kontekstu społecznego, gospodarczego i międzynarodowego Strategii (w tym szkicu proponowanych rozwiązań w trzech obszarach strategicznych) oraz prezentacji ram makroekonomicznych rozwoju Polski do 2030 r.

II. charakterystyki proponowanych kierunków interwencji (czyli działań do podjęcia w perspektywie 2030 r. służących osiągnięciu celu głównego Strategii) oraz opisu zasad monitorowania i ewaluacji wdrażania projektu Polska 2030.

CELE STARTEGICZNE ROZWOJOWE W OBSZARACH STRATEGICZNYCH:

I. W obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

i. Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna

ii. Polska Cyfrowa

iii. Kapitał ludzki

iv. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

II. W obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:

v. Rozwój regionalny

vi. Transport

III. W obszarze efektywności i sprawności państwa:

vii. Kapitał społeczny

viii. Sprawne państwo

Rysunek 1.5 Strategiczne cele rozwojowe w obszarach strategicznych wg DSRK – Polska 2030 [47]

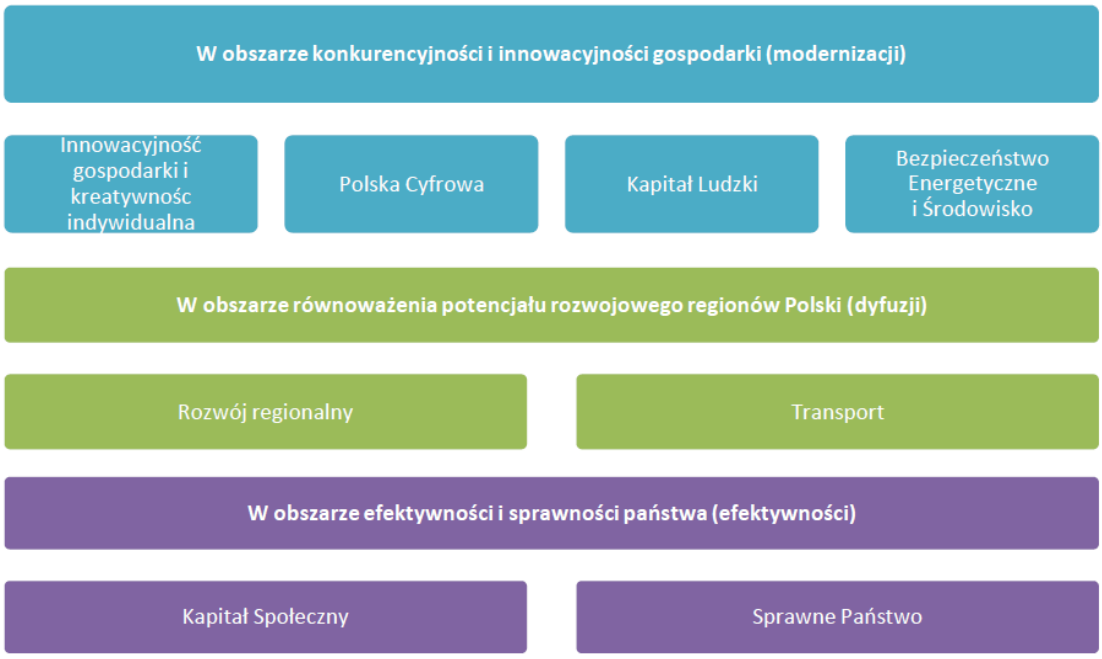

OBSZAR STRATEGICZNY [47]:

I. Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki – znaczenie dla rozwoju do 2030 r.

Jednym z najważniejszych elementów konkurencyjności i innowacyjności jest edukacja. W okresie transformacji wykształcenie pozostaje czynnikiem kształtującym kulturę społeczną. Zarazem może być, dzięki prowadzeniu odpowiedniej polityki, najlepszym narzędziem wyrównującym szanse i możliwości poprzez wzrost kapitału kulturowego, na czym winna skupiać się szkoła i system nauczania.

Szczególnie istotne wydaje się dalsze dążenie do poprawy jakości w obszarach związanych z naukami przyrodniczymi, matematycznymi i studiami inżynierskimi – co wymaga nakładów, ale zwiększy dopasowanie podaży pracy do potrzeb rynku i gospodarki.

CEL STRATEGICZNY ROZWOJU [47]:

iv. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego rozumiemy jako zapewnienie optymalnej ilości energii po możliwie niskich cenach oraz dywersyfikację źródeł i tras przesyłu nośników energii.

Wybór celów szczegółowych musi opierać się na analizach efektywności ekonomicznej konkretnych rozwiązań, które jednocześnie realizowały będą obydwa kierunki celu strategicznego. Ze względu na skalę zobowiązań i koszty realizacyjne szczególnej wagi nabiera proces redukcji emisji CO2 oraz zanieczyszczeń powietrza (m.in. tlenków azotu, siarki oraz pyłów). Istotne jest również podejmowanie działań na rzecz efektywnego korzystania z zasobów środowiska. Optymalizacja realizacji tego zadania stała się jedną z istotniejszych przesłanek do sformułowania celów szczegółowych [47].

Podstawą do wyboru strategii modernizacji i rozbudowy sektora musi być dążenie do zapewnienia odbiorcom optymalnej ilości energii po możliwie niskich cenach przy zmniejszaniu presji na środowisko. Analizy modelowe sugerują optymalny ekonomicznie i technologicznie mix elektroenergetyczny dla 2020 i 2030 roku, który stał się podstawą do określania celów w tym obszarze.

Udział **węgla kamiennego i brunatnego** w ogólnym bilansie energetycznym Polski będzie się stopniowo zmniejszał do ok. 50-60% w 2030 r. Jednak, ze względu na obecną strukturę polskiej energetyki, stosunkowo niskie koszty pozyskania oraz duże zasoby krajowe, te dwa paliwa pozostaną dominującymi i stabilizującymi bezpieczeństwo energetyczne Polski. Zasoby węgla zapewniają bowiem bezpieczeństwo dostaw w perspektywie 30-40 lat przy obecnym poziomie nakładów inwestycyjnych, a postępująca poprawa sprawności jednostek wytwórczych oraz rozwój czystych technologii węglowych pozwoli na ograniczenie emisyjności tej branży. Należy mieć na uwadze, że aby wydobycie węgla utrzymywało się na poziomie rentowności, niezbędna będzie ciągła poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw w tym sektorze [47].

Udział Polski w realizacji celów klimatycznych sprawia, że **odnawialne źródła energii** staną się drugim najważniejszym źródłem dla elektroenergetyki - docelowo 19% w 2020 r. (w 2009 r. 5,72% brutto). W bilansie energii finalnej brutto konieczne jest osiągniecie poziomu 15% z OZE w 2020 r. (obecnie ok. 9,5 % brutto24; 5,69% brutto w 2008 r.25). OZE wymagają specjalnych narzędzi wsparcia (regulacje, narzędzia fiskalne). Narzędzia te jednak muszą uwzględniać prymat efektywności ekonomicznej wybranych rozwiązań, tak by przygotować podstawy do przyszłej pełnej samowystarczalności ekonomicznej i konkurencyjności sektora. Pełny bilans kosztowy musi uwzględniać także poprawę efektywności odnawialnej energetyki rozproszonej dzięki uruchomieniu inteligentnych sieci oraz fizycznemu zbliżeniu wytwarzania energii z miejscem jej wykorzystywania. Dodatkowym wymiarem jest wpływ poniesionych inwestycji na rozwój tzw. „zielonych miejsc pracy", szczególnie w przypadku energetyki rozproszonej, produkcji biopaliw, ale także infrastruktury ochrony środowiska [47].

Wdrażany program **energetyki jądrowej** jest jednym z najlepszych rozwiązań łączących zapewnienie długofalowego bezpieczeństwa i stabilności dostaw energii elektrycznej (cykl życia elektrowni wynosi ok. 40 - 60 lat) oraz realizacje celów klimatycznych i środowiskowych (znikoma emisja CO2 i pyłów). W zestawieniu z gospodarką opartą na węglu jest to źródło energii oferujące dodatkowe możliwości technologiczne przyczyniające się do obniżenia kosztów wytwarzania energii. Pomimo, że proces inwestycyjny jest długotrwały i kosztowny (uśredniony 3-3,5 mln euro/MW) to późniejsza wieloletnia eksploatacja przy stosunkowo niewielkich kosztach operacyjnych czyni energetykę jądrową najtańszym obecnie osiągalnym źródłem (już przy koszcie uprawnień do emisji CO_2 powyżej 15 €'05/tCO_2 [47].

W 2030 roku Polska będzie krajem, w którym wzrost gospodarczy i przemiany społeczne łączą się z poprawą stanu środowiska – jednym z podstawowych warunków dobrej jakości życia. Jest to możliwe dzięki systemowi **planowania przestrzennego**, który od szczebla centralnego do lokalnego wspomaga proces podejmowania decyzji inwestycyjnych, a zarazem chroni szczególnie cenne zasoby przyrodnicze. Polska będzie także krajem, z zapewnionymi stabilnymi i zdywersyfikowanymi dostawami paliw i energii oraz posiadającym odpowiednie zapasy strategiczne. Krajem, w którym zmniejsza się emisje gazów cieplarnianych m.in. przez rozwój energetyki jądrowej, odnawialnych źródeł energii i wprowadzanie nowych technologii nisko- i zero emisyjnych. Krajem, w którym **gospodaruje się oszczędnie i efektywnie**, gdzie energia i zasoby naturalne są racjonalnie wykorzystywane. Krajem, w którym coraz istotniejszym elementem systemu energetycznego jest energetyka rozproszona i mikrogeneracja włączone w powszechnie funkcjonujący system inteligentnych sieci. Polska będzie także krajem, w którym skutecznie ogranicza się emisję gazów cieplarnianych, **zanieczyszczenia wody i powietrza**, eliminuje nielegalne wysypiska i minimalizuje ilość **odpadów** trafiających na składowiska oraz równocześnie dba o zachowanie **różnorodności biologicznej** i unikalnego **krajobrazu.** Jest to możliwe zarówno dzięki lepszemu rozpoznaniu i oszacowaniu walorów środowiska naturalnego w Polsce, jak i rozwiniętej świadomości ekologicznej obywateli. W wizji Polski 2030 r. - jest także krajem dobrze identyfikującym zagrożenia wiążące się ze **skutkami zmian klimatu** zarówno te związane ze stopniowym wzrostem temperatury, jak i z występującymi coraz częściej ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi. Pomimo już poczynionych znaczących inwestycji, Polska w sposób ciągły rozbudowuje i modernizuje infrastrukturę ochronną przystosowując się do nowych warunków środowiskowych [47].

KIERUNKI INTERWENCJI [47]:

1) Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne

- Wdrożyć i sfinansować (nakłady własne, środki pochodzące z UE, budżet państwa, rynek kapitałowy, kapitał inwestorów zagranicznych) projekty modernizujące infrastrukturę elektroenergetyczną, naftową i gazową.
- Uruchomić programy zachęcające do zachowań proefektywnościowych, działania dywersyfikujące źródła energii, w tym rozwój energetyki jądrowej oraz rozproszonej i paliw (w tym możliwość wydobycia gazu łupkowego) oraz kierunków ich przesyłu, dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski i transformacji w kierunku zielonej gospodarki.
- W horyzoncie długookresowym realizacji strategii doprowadzić do przyłączenia do sieci pierwszego bloku pierwszej elektrowni jądrowej z perspektywą przyłączenia do sieci ostatniego bloku drugiej elektrowni jądrowej ok. roku 2030.

2) Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych

- Ułatwienie procesów inwestycyjnych.
- Rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucyjnych i przesyłowych oraz wymiana ich przestarzałych elementów.
- Budowa wysokosprawnych i niskoemisyjnych elektrowni i elektrociepłowni (z uwzględnieniem energetyki rozproszonej).

3) Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację kierunków pozyskiwania gazu

- Zwiększenie ilości dwukierunkowych transgranicznych połączeń systemów przesyłu gazu.
- W dalszej perspektywie wykorzystanie połączeń dla eksportu gazu.
- Budowa 2 nitki rurociągu Pomorskiego.
- Zwiększenie pojemności magazynowych gazu (oraz innych paliw – ropy, paliw płynnych) dla zabezpieczenia rezerw strategicznych oraz rezerw szczytowych.

4) Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce

- Wdrożenie zintegrowanych systemów pomiarów.
- Wspieranie rozwoju lokalnych hybrydowych systemów energetycznych.
- Rozszerzenie rozwiązań stosowanych w elektroenergetyce na sieci gazowe, ciepłownicze i wodociągowe.

5) Integracja polskiego rynku elektroenergetycznego, gazowego i paliwowego z rynkami regionalnymi

- Zwiększenie roli giełdy w handlu paliwami, gazem ziemnym i energią w celu przygotowania do szerszej integracji w ramach europejskiego wspólnego rynku.
- Wprowadzenie instrumentów gwarantujących skuteczność prawną uzgodnień dokonywanych między krajowym regulatorem a sektorem energetyki.
- Minimalizacja konieczność uruchamiania procesów legislacyjnych.
- Przyspieszenie tempa wypracowywania rozwiązań i zwiększenie ich trwałości.

6) Wzmocnienie roli odbiorców finalnych w zarządzaniu zużyciem energii

- Wprowadzenie inteligentnych sieci.
- Uelastycznienie taryf.
- Popularyzacja wiedzy o możliwości wyboru dostawców oraz odnawialnych źródłach energii i efektywnym korzystaniu z energii elektrycznej.
- Upowszechnienie i uproszczenie oznaczeń energochłonności towarów i urządzeń.
- Opracowanie i wdrożenie programu efektywności energetycznej.

Żeby zwiększyć poziom ochrony środowiska, poprawić warunki środowiskowe oraz ograniczyć ryzyka związane ze zmianami klimatu, niezbędne będzie wdrożenie zintegrowanego zarządzanie środowiskiem (promocja recyklingu odpadów, efektywności energetycznej, efektywnego korzystania z zasobów naturalnych, planowania przestrzennego z uwzględnieniem gospodarowania obszarami cennymi przyrodniczo i ochrony zasobów wodnych) oraz programu adaptacji do zmian klimatu, minimalizowania ryzyka i zagrożeń związanych ze skutkami powodzi i poważnymi awariami technologicznymi, a także zwiększenie nakładów na badania i rozwój technologii czystego węgla oraz poprawiających stan środowiska w całym okresie realizacji strategii.

7) Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki

- bardziej efektywne korzystanie z zasobów naturalnych.
- wdrożenie programu rozwoju innowacyjnych technologii środowiskowych.
- wsparcie wiodących w tym obszarze ośrodków badawczych oraz przedsiębiorstw.

8) Zwiększenie poziomu ochrony środowiska

- Ochrona czystości wód poprzez zakończenie do 2015 r. realizacji Krajowego programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (redukcja zanieczyszczeń i związków biogennych (azot, fosfor) odprowadzanych do wód oraz kontynuacje procesu sanitacji wsi.
- Wprowadzenie monitorowania i ochrony różnorodności biologicznej i przeciwdziałania fragmentacji ekosystemów.
- Ustanowienie narzędzi finansowania różnorodności biologicznej (w tym podnoszenia świadomości ekologicznej obywateli).
- Opracowanie oraz wdrożenie strategicznego planu adaptacji do zmian klimatu obejmującego m.in. szczegółowe kryteria użyte do określenia priorytetowych inwestycji w obszarze adaptacji do zmian klimatu ocenę aktualnego wpływu oraz wpływu przyszłych zmian klimatu na szczególnie wrażliwe sektory i obszary (wielowariantową ocenę ryzyka klęsk żywiołowych) oraz odpowiednie działania adaptacyjne wraz z ich szacowanymi kosztami.
- Wprowadzenie instrumentów polityki publicznej integrujących działania w poszczególnych sektorach (gospodarki wodnej, rolnictwa, leśnictwa, transportu, zdrowia, budownictwa, gospodarki przestrzennej, gospodarki morskiej, turystyki, energetyki) dla zwiększenia ochrony klimatu.
- Ograniczenie negatywnych skutków powodzi poprzez minimalizowanie ryzyka powodziowego, wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania zlewniami oraz odbudowę naturalnej retencji wodnej.
- Wdrożenie programów małej retencji wodnej na obszarach szczególnie narażonych na powódź i suszę.

1.4.2 Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski [48].

Najbliższe dziesięciolecie ma kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego Polski. Będzie to dekada równoważenia finansów publicznych i zwiększania oszczędności, przy trwającym równolegle rozwoju opartym na likwidowaniu największych barier rozwojowych (tj. odrabianiu zaległości w infrastrukturze i zmniejszaniu różnic między regionami). Jednocześnie powinna to być jednak dekada rozwoju w coraz większej mierze opartego na edukacji, impecie cyfrowym i innowacyjności [48].

ŚSRK wskazuje, w jaki sposób osiągane będą cele strategii Europa 2020, przy uwzględnieniu polskiej specyfiki i uwarunkowań, które przyczynią się do realizacji założonych krajowych celów rozwojowych.

ŚSRK określa kluczowe wskaźniki odzwierciedlające postęp w realizacji celów w wybranych obszarach strategicznych oraz wskazuje ścieżki dojścia do wyznaczonych poziomów, będące wytycznymi dla kierunków interwencji, działań i wskaźników szczegółowych 9 strategii zintegrowanych.

Dokonany w ŚSRK wybór trzech obszarów strategicznych (Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna) oraz w ich ramach poszczególnych celów i priorytetowych kierunków interwencji jest odpowiedzią na kluczowe

wyzwania w najbliższym dziesięcioleciu, która pozwoli na zintensyfikowanie procesów rozwojowych oraz uniknięcie dryfu rozwojowego.

WIZJA POLSKI 2020 [48]

„Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo”.

CEL STRATEGICZNY [48]

Celem głównym strategii średniookresowej staje się *wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności*.

OBSZARY INTERWENCJI (OBSZARYINTERWENCJI) [48]

I. Sprawne i efektywne państwo

II. Konkurencyjna gospodarka

III. Spójność społeczna i terytorialna

GŁÓWNE OBSZARY INTERWENCJI, CELE I PRIORYTETY ROZWOJOWE

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

I.1.1. Uporządkowanie kompetencji umożliwiające realizację działań rozwojowych

I.1.2. Zwiększenie efektywności instytucji publicznych

I.1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e-administracja)

I.1.4. Poprawa jakości prawa

I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

I.2.1. Modernizacja struktury wydatków publicznych

I.2.2. Poprawa efektywności środków publicznych

I.2.3. Zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

I.3.1. Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości

I.3.2. Rozwój kapitału społecznego

I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela

I.3.4. Utrwalenie bezpieczeństwa narodowego

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

II.1.1. Uzdrowienie finansów publicznych

II.1.2. Zwiększenie stopy oszczędności i inwestycji

II.1.3. Integracja ze strefą euro

II.1.4. Rozwój eksportu towarów i usług

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki

II.2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie

II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego

II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

II.3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych
II.3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań
II.3.3. Zapewnienie kadr dla B+R
II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej
II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego
II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

II.5.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu
II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych
II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami
II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej
II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii
II.6.4. Poprawa stanu środowiska
II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

II.7.1. Zwiększenie efektywności zarządzania w sektorze transportowym
II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych
II.7.3. Udrożnienie obszarów miejskich

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna

III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym
III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych
III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach
III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich
III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich
III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

EUROPA 2020: Europa efektywnie korzystająca z zasobów Unia innowacji

Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju poprzez harmonijne połączenie wzrostu gospodarczego z wymogami ochrony środowiska stanowić będzie dla Polski w najbliższym dziesięcioleciu jedno z głównych wyzwań rozwojowych. Zachowanie zasobów przyrodniczych w stanie niepogorszonym, a docelowo zwiększenie ich trwałości i jakości, nie może być traktowane jako bariera w rozwoju kraju. Jest to warunek konieczny dla dalszej poprawy jakości życia, realizacji prawa dostępu człowieka do środowiska w dobrym stanie. Podstawowym zadaniem staje się z jednej strony sprostanie rosnącemu zapotrzebowaniu na surowce i energię, z drugiej zaś – znajdowanie takich rozwiązań, by maksymalnie ograniczyć negatywny wpływ na środowisko, nie hamując przy tym wzrostu gospodarczego, ale kreując nowe bodźce dla jego pobudzania, zwłaszcza na terenach niezurbanizowanych [48].

Do poprawy efektywności energetycznej przyczynia się rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii. Główną barierą w tym obszarze jest niewielka ilość połączeń polskiego rynku energii elektrycznej i gazu z systemami europejskimi, w dalszym ciągu niewystarczające udziały giełdy w handlu energią elektryczną na rynku krajowym oraz brak pełnej deregulacji ceny gazu.

W najbliższej dekadzie podejmowane będą działania skierowane na zmianę struktury nośników energii, poprawę sprawności energetycznej procesów wytwarzania oraz przesyłu, efektywne wykorzystanie energii i paliw przez poszczególne sektory gospodarki (głównie transport, mieszkalnictwo, przemysł), w tym sektor publiczny, jak również zwiększenie wykorzystania urządzeń i technologii energooszczędnych [48].

Do kluczowych priorytetów inwestycyjnych należeć będzie również budowa i rozbudowa połączeń międzysystemowych na linii północ-południe oraz integracja systemów gazowych przesyłowych w regionie basenu Morza Bałtyckiego. Połączenia te, wraz z rozbudową terminala skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu i wewnętrznej sieci przesyłowej stanowić będą niezwykle istotne elementy procesu budowy wspólnego regionalnego rynku gazu.

W minionym 20-leciu w obszarze ochrony środowiska osiągnięto znaczące sukcesy. Zredukowano ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i do powietrza, opanowano problemy gospodarki odpadami przemysłowymi, ograniczono oddziaływanie trwałych substancji organicznych, wyeliminowano znaczącą część ryzyka zdrowotnego dla ludzi oraz zagrożeń dla środowiska biotycznego i abiotycznego, generowanych przez źródła przemysłowe. Jednakże istotnym problemem nadal pozostaje jakość powietrza, szczególnie na obszarach miejskich jako konsekwencja tzw. niskiej emisji oraz emisji z transportu i gospodarstw domowych.

Polska sieć ekologiczna jest dość rozproszona i nie stanowi spójnego systemu obszarów wzajemnie ze sobą powiązanych funkcjonalnie i terytorialnie, gwarantującego ochronę i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej w długim okresie. Prowadzone będą prace na rzecz przeciwdziałania fragmentacji przestrzeni i tworzenia rozwiązań sprzyjających ochronie zasobów przyrodniczych, szczególnie poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych umożliwiających migrację fauny i flory w układach regionalnych, krajowym i międzynarodowym.

Poprawa stanu środowiska wpłynie jednocześnie na jakość życia społeczeństwa oczekującego na zapewnienie wypoczynku w odpowiednich warunkach środowiska przyrodniczego, Wyzwaniem dla społeczeństw całego świata jest dostosowanie do bieżących i przyszłych skutków zmian klimatu, umożliwiające zminimalizowanie szkód i zagrożeń przez nie powodowanych dla człowieka i środowiska (natężenie zjawisk katastrofalnych, długotrwałych susz i innych klęsk żywiołowych oraz anomalii pogodowych, podnoszenie się poziomu oceanów i mórz). W kontekście adaptacji do zmian klimatu w Polsce punktem wyjścia będzie wskazanie sektorów/obszarów wrażliwych na zmiany klimatu oraz określenie dla nich planu niezbędnych działań adaptacyjnych.

Priorytetowe kierunki interwencji publicznej. Cel II.6 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko [48]:

II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	**Działania 2016-2020**	
wprowadzenie zintegrowanego systemu ochrony i zarządzania zasobami przyrodniczymi na podstawie kompleksowej inwentaryzacji oraz jego integracja z planami zagospodarowania przestrzennego	tworzenie warunków ochrony korytarzy ekologicznych, w tym tworzenie tzw. zielonej infrastruktury na terenach poza systemem Natura 2000	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko strategie rozwoju województw
przywrócenie i utrzymanie właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków		
ujęcie krajowych zasobów strategicznych (w tym węgla kamiennego i brunatnego) w planach zagospodarowania przestrzennego		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
wspieranie prac badawczych i rozwojowych nad technologiami wykorzystania węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
rozpoznanie zasobów niekonwencjonalnych złóż gazu z łupków i metanu z pokładów węgla, a także zasobów wód geotermalnych		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
kontynuacja zlewniowego systemu zarządzania wodami		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
ustanowienie obszarów ochronnych dla głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochronnych ujęć wód podziemnych	przyrodnicza rewaloryzacja niekorzystnie przekształconych ekosystemów, w tym ekosystemów wodnych, bagien, mokradeł i torfowisk	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
wdrożenie nowej polityki opłat za wodę wspierającej finansowanie gospodarki wodnej i uwzględniającej wszystkie główne sektory (gospodarka komunalna, przemysł, rolnictwo)	**zmniejszenie wodochłonności gospodarki**	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
kontynuacja wdrażania i realizacji wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
racjonalne gospodarowanie zasobami w produkcji rolnej i rybackiej		Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa, strategie rozwoju województw
prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych nt. efektywnego korzystania z zasobów, w tym z zasobów NATURA 2000		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw

Zasoby naturalne są podstawą funkcjonowania gospodarki i wpływają na jakość życia. Wysoka zasobochłonność gospodarki Polski może być przeszkodą w rozwoju nowoczesnej, konkurencyjnej i niskoemisyjnej gospodarki. Prowadzone działania będą realizowane w ramach kompleksowego, zintegrowanego podejścia do kwestii efektywnego wykorzystania

zasobów. Z tego względu dotyczyć one będą wszystkich kluczowych obszarów, m.in. zmian klimatu, efektywności energetycznej, polityki surowcowej, rolnictwa, transportu, budownictwa, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami oraz ochrony różnorodności biologicznej.

II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	Działania 2016-2020	
modernizacja regionalnej i lokalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej (w tym umożliwiająca wykorzystanie energii z OZE) oraz rozwój energetyki rozproszonej poza istniejącą siecią energetyczną z wykorzystaniem lokalnych odnawialnych źródeł		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa, strategie rozwoju województw
wprowadzenie systemu białych certyfikatów[24], obowiązkowe świadectwa charakterystyki energetycznej dla budynków, ustalenie nowych wymagań dotyczących ochrony cieplnej oraz energooszczędności budynków, obowiązek przeprowadzenia analizy zastosowania wysoko efektywnych systemów alternatywnych na etapie projektowania budynku,	oznaczanie energochłonności urządzeń i produktów zużywających energię, wprowadzenie minimalnych standardów dla produktów zużywających energię	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
wsparcie termomodernizacji budynków i modernizacji istniejących systemów ciepłowniczych z zastosowaniem dostępnych i sprawdzonych technologii		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, strategie rozwoju województw
prace nad innowacyjnymi rozwiązaniami technologicznymi związanymi z poszukiwaniem nowatorskich metod ograniczających wydzielanie gazów cieplarnianych („czyste technologie")	budowa instalacji przy wykorzystaniu „technologii czystego węgla"	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
połączenie poprzez energetyczne giełdy systemu krajowego z rynkiem skandynawskim oraz z krajami Europy Środkowo-Wschodniej		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
wsparcie i wdrożenie zintegrowanych systemów zarządzania popytem na energię i ciepło		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw
wdrożenie ram regulacyjnych UE w zakresie funkcjonowania rynku wewnętrznego gazu ziemnego i energii elektrycznej w wersji gwarantującej pełne rozdzielenie własnościowe przesyłu surowców od innych działalności		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
pobudzanie konkurencji w sektorze gazowym oraz utworzenie platformy handlu gazem		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko

Do roku 2020 Polska wypełni swoje zobowiązania w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, wynikających z postanowień pakietu klimatyczno-energetycznego, na mocy

którego Unia Europejska do 2020 r. jest zobowiązana do łącznej redukcji emisji o 20% w porównaniu z 1990 rokiem.

II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	Działania 2016-2020	
przygotowanie rozwiązań legislacyjnych likwidujących bariery inwestycyjne		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
podwojenie możliwości magazynowych gazu – budowa terminala LNG	zwiększenie przepustowości terminala LNG	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
przyjęcie programu polskiej energetyki jądrowej, prace przygotowawcze związane z budową elektrowni jądrowej	rozpoczęcie budowy pierwszej elektrowni jądrowej	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
zwiększenie wykorzystania OZE (identyfikacja, kompleksowa inwentaryzacja i wybór lokalizacji kluczowych)		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw
wspieranie i rozwój energetycznych projektów infrastrukturalnych, istotnych z punktu widzenia wzmocnienia bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych, w tym m.in.: rozbudowa infrastruktury przesyłowej, rozbudowa wybranych rurociągów produktowych		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko

Jednym z priorytetów w najbliższym dziesięcioleciu będzie zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację struktury wytwarzania i dostaw paliw i energii. Konieczna będzie realizacja inwestycji, które wyeliminują zagrożenie deficytem oraz umożliwią znaczące zwiększenie potencjału mocy po 2020 roku. Bezpieczeństwo dostaw wymaga dywersyfikacji zarówno źródeł, jak i kierunków dostaw paliw i energii.

II.6.4. Poprawa stanu środowiska

Czynnikami decydującymi o jakości środowiska są przede wszystkim: czystość powietrza, wód, gleb oraz właściwa gospodarka odpadami. W tych obszarach istnieją w dalszym ciągu kwestie wymagające regulacji i dostosowania do poziomu zgodnego ze strategicznymi kierunkami działań Unii Europejskiej. Istotne zatem będzie inwestowanie w ochronę wód i gospodarkę wodno-ściekową, gospodarkę odpadami czy ochronę powietrza, a także podejmowanie działań umożliwiających dostosowanie uczestników rynku do wyzwań zrównoważonego rozwoju. Przedsięwzięciom tym powinno towarzyszyć usprawnienie mechanizmów zarządzania środowiskiem, w tym polepszenie udostępniania danych o środowisku.

Poprawie jakości powietrza służyć będą długoterminowe działania na rzecz ograniczenia emisji pyłów i innych zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza z sektorów najbardziej emisyjnych (energetyka, transport), ze źródeł emisji rozproszonych (nieduże zakłady przemysłowe, małe kotłownie) i ze źródeł indywidualnych w zabudowie mieszkaniowej (tzw. niska emisja).

Promowane będzie stosowanie innowacyjnych technologii w przemyśle, paliw alternatywnych oraz rozwiązań zwiększających efektywność zużycia paliw i energii w transporcie, a także wykorzystanie paliw niskoemisyjnych w mieszkalnictwie.

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	**Działania 2016-2020**	
przygotowanie i wdrożenie instrumentów legislacyjnych, organizacyjnych i finansowych na rzecz poprawy jakości powietrza		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
wprowadzenie systemu zarządzania krajowymi pułapami emisji gazów cieplarnianych		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
zapewnienie skutecznego i efektywnego oczyszczania ścieków we wszystkich aglomeracjach liczących więcej niż 2000 RLM		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw
upowszechnienie stosowania dobrych praktyk rolniczych		Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa, strategie rozwoju województw
wdrożenie nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi oraz budowa instalacji do odzysku, w tym recyklingu i unieszkodliwiania odpadów	budowa instalacji do odzysku, w tym recyklingu i unieszkodliwiania odpadów	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw
zmniejszenie emisji i zapewnienie lepszej kontroli nad substancjami wprowadzanymi do środowiska (E-PRTR, REACH)		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
określenie sposobów eliminowania konfliktów przyrodniczo-przestrzennych i barier dla zrównoważonego rozwoju oraz minimalizowanie negatywnych skutków ewentualnych kolizji powstających na linii programy rozwojowe i plany zagospodarowania przestrzennego a obszary chronione, w tym Natura 2000		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw

II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu

Kluczowym zadaniem w tym obszarze jest opracowanie i efektywne wdrożenie systemowych rozwiązań dotyczących adaptacji do zmieniających się uwarunkowań klimatycznych i hydrologicznych, w tym minimalizacja skutków klęsk żywiołowych i ekstremalnych zjawisk pogodowych. Adaptacja do zmian klimatycznych będzie obejmowała także dostosowanie zagrożonych sektorów i obszarów (rolnictwo i leśnictwo, zasoby wodne i gospodarka wodna, różnorodność biologiczna i ekosystemy, strefa wybrzeża i gospodarka morska, transport, energetyka i górnictwo, budownictwo, obszary wielkomiejskie, gospodarka przestrzenna, społeczności lokalne) do nowych warunków i zjawisk klimatycznych, w tym m.in. zapewnienie dostarczania energii i paliw, zapobieganie czasowym niedoborom wody oraz usprawnienie systemu zarządzania kryzysowego.

Podjęte zostaną działania mające na celu zmniejszenie oddziaływania zjawiska suszy i zapobieganie stepowieniu. Konieczna jest redukcja ryzyka związanego z coraz częściej występującymi ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, w szczególności z podtopieniami i powodziami wzdłuż ciągów wodnych. Wszelkie działania mające na celu minimalizację ryzyka powodziowego będą zawarte w planach zarządzania ryzykiem powodziowym. Ustalenia tych planów będą uwzględnione m.in. w planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich poziomów.

ŚSRK		Przełożenie na działania odpowiednich strategii
Działania 2012-2015	**Działania 2016-2020**	
opracowanie planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
prowadzenie kampanii edukacyjnych nt. zmian klimatu i adaptacji do nich		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw
realizacja działań przeciwpowodziowych (w tym m.in. infrastrukturalnych i ostrzegawczo-monitorujących), dokończenie niezbędnych inwestycji przeciwpowodziowych, w tym w Świnnej Porębie, Raciborzu, Włocławku i na Żuławach.		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw
uwzględnienie w aktach planistycznych na poziomie krajowym, wojewódzkim i gminnym granic obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, zgodnie z ich przebiegiem określonym na mapach zagrożenia powodziowego		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw
wprowadzenie standardów budowlanych umożliwiających zmniejszenie strat towarzyszących klęskom żywiołowym		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
inwestycje ograniczające negatywny wpływ zjawisk pogodowych na gospodarkę (np. rolnictwo, transport, energetyka, budownictwo)		Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa, strategie rozwoju województw
opracowanie i wdrożenie programów ochrony wód morskich, monitoringu obszarów morskich wraz z działaniami naprawczymi odnośnie wód morskich	**zmniejszenie ilości zanieczyszczeń związkami azotu i fosforu spływających do Bałtyku**	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategie rozwoju województw

1.4.3 Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Celem aktualizacji Strategii jest zwiększenie dynamiki rozwoju województwa, poprzez dostosowanie dokumentu, zwłaszcza w zakresie wytyczonych celów rozwoju Dolnego Śląska i działań (kierunków działań) służących ich realizacji, do zmieniających się uwarunkowań rozwoju regionalnego, zawartych m.in. w dokumentach szczebla krajowego oraz w prawodawstwie związanym z powadzeniem polityki rozwoju.

Pierwsza część Strategii stanowi diagnozę prospektywną, w której przedstawiono najistotniejsze czynniki, które mają i będą mieć znaczenie dla rozwoju Dolnego Śląska w najbliższych latach. Podsumowaniem diagnozy jest bilans otwarcia - uwarunkowania rozwoju regionu, w którym zestawiono czynniki obiektywne i subiektywne rozwoju, wskazując równocześnie na bariery rozwoju (strategiczne ograniczenia) Dolnego Śląska oraz rozwiązania, które zalecane były we wcześniejszych wersjach Strategii, a które się nie sprawdziły. W dalszej, tzw. programowej części Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, określono wizję, cel nadrzędny (czy też strategiczny) oraz cele szczegółowe rozwoju województwa dolnośląskiego, podporządkowane wizji rozwoju.

WIZJA: BLISKO SIEBIE - BLISKO EUROPY

Dolny Śląsk 2020 jako zintegrowana wspólnota regionalna, region konkurencyjny, spójny, otwarty, dynamiczny.

CEL: NOWOCZESNA GOSPODARKA W ATRAKCYJNYM ŚRODOWISKU

Dolny Śląsk regionem koncentracji innowacyjnych podmiotów produkcyjnych i usługowych współpracujących z rozwiniętym sektorem badawczym oraz intensywnego rozwoju nowoczesnej turystyki opartej o współpracę międzyregionalną i transgraniczną, tworzących razem atrakcyjne miejsca pracy dla mieszkańców o coraz wyższych kwalifikacjach i rozwiniętej kulturze obywatelskiej.

Cele szczegółowe:

Cel 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy
Cel 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej
Cel 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MSP
Cel 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa
Cel 5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych
Cel 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników
Cel 7. Włączenie społeczne i podnoszenie poziomu i jakości życia
Cel 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne

W Dokumencie wydzielono ***Cztery Obszary Integracji***, jako podstawowe obszary województwa, charakteryzujące się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwoju, wynikającymi z warunków geograficznych, sytuacji społeczno-gospodarczej i zaszłości historycznej.

CZTERY OBSZARY INTEGRACJI [4]

A. Wrocławski Obszar Integracji
Wrocław i otaczający go obszar, posiadający z nim silne powiązania funkcjonalne.

B. Legnicko-Głogowski Obszar Integracji
obszar zagłębia miedziowego oraz jego zaplecza.

C. Sudecki Obszar Integracji
południowy obszar województwa.

D. Zachodni Obszar Integracji
tereny leżące przy zachodniej granicy regionu.

Rysunek 1.6 Cztery Obszary Integracji w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 [4]

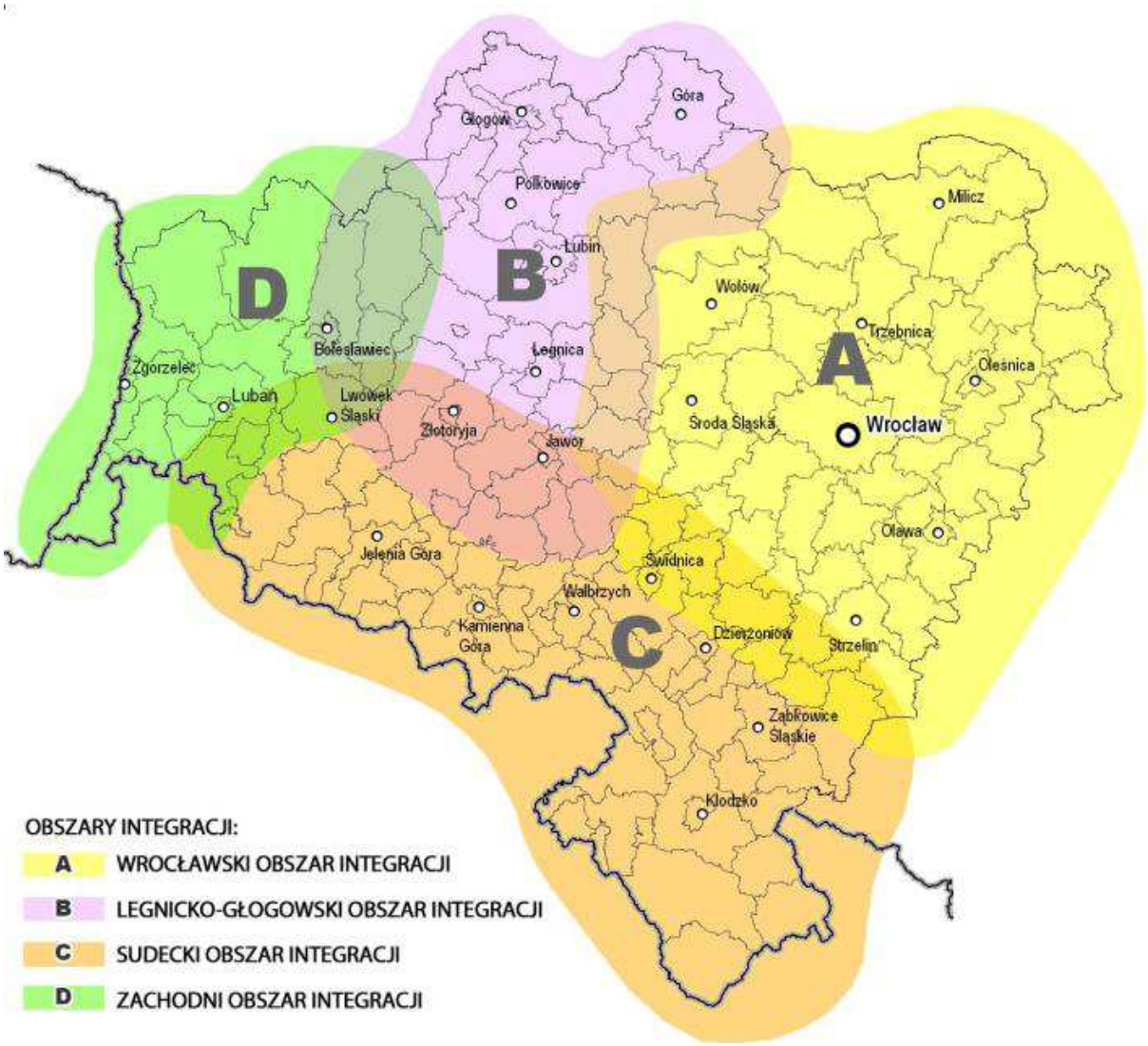

Gmina Lubin zlokalizowana jest w Legnicko – Głogowskim Obszarze Integracji (B), który obejmuje obszar zagłębia miedziowego oraz jego zaplecza, którego rozwój jest silnie związany z przemysłem górniczym. Możliwy spadek popytu i cen miedzi na rynkach światowych, w obliczu dominacji wydobycia tego surowca w obszarze, może stanowić zagrożenie dla gospodarki regionu. Szansą na podtrzymanie rozwoju LGOI jest dzisiaj zapewnienie warunków dla przemysłu przetwórstwa miedzi i surowców towarzyszących oraz rozszerzenie wachlarza działalności gospodarczych. Natomiast w związku z nieuniknionym wyczerpaniem się złóż miedzi w przyszłości, konieczne jest podjęcie decyzji na szczeblu krajowym dotyczącej eksploatacji złóż węgla brunatnego w okolicach Legnicy. Jednocześnie wprowadza się zakaz eksploatacji złóż węgla brunatnego w okolicach Legnicy metodą odkrywkową [4].

Wydzielonych Dwanaście Obszarów Integracji wyznacza strefy występowania szczególnych zjawisk lub specyficznych procesów, związanych często także z konfliktami przestrzennymi. Wobec obszarów tych samorząd województwa będzie mógł podejmować – zgodnie z zapisami Strategii, poprzez prowadzenie szczególnej polityki lub za pomocą regionalnych programów rozwoju – działania interwencyjne, mające na celu rozwiązywanie sytuacji konfliktowych, pobudzenie rozwoju oraz pomoc w sferach jednoznacznie wymagających pomocy publicznej.

Rysunek 1.7 Dwanaście Obszarów Interwencji w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 [4]

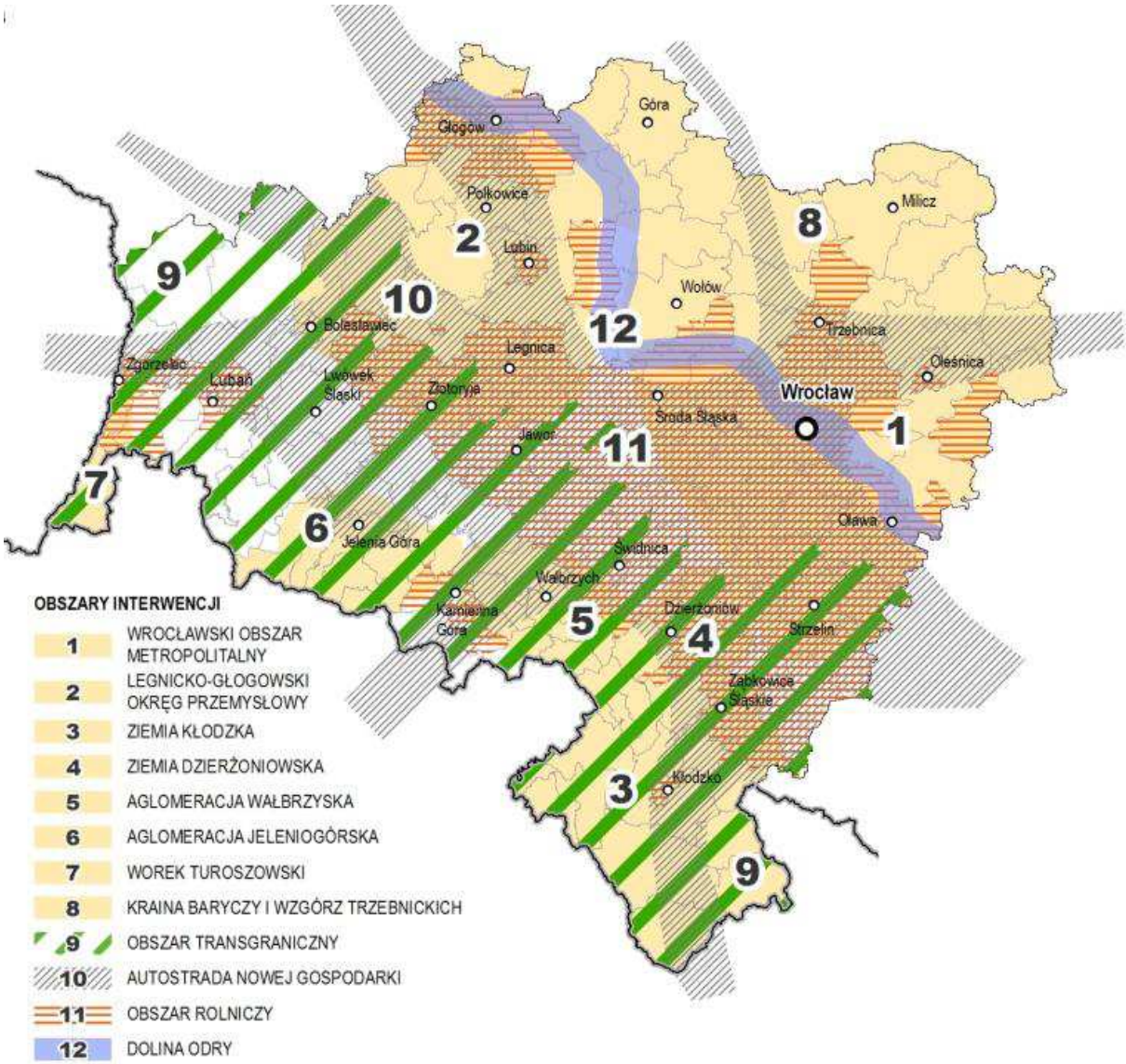

Jednym z najważniejszych założeń nowej Strategii jest powstanie do 2020 roku tzw. Autostrad Nowej Gospodarki – czyli obszarów skupionych wokół istniejących i planowanych dróg, które staną się miejscami dynamicznego rozwoju przemysłu opartego na najnowocześniejszych technologiach i usługach. Drugim biegunem wzrostu mają być tereny o wybitnych wartościach przyrodniczych, uzdrowiskowych i kulturowych, a także obszarów bogatych w zasoby naturalne, gdzie nowoczesna gospodarka opierać się będzie na wykorzystaniu tych unikatowych zasobów. W związku z tym, że problemy rozwojowe grupują się obszarowo, bez względu na granice administracyjne, SRWD proponuje terytorialne odniesienie działań rozwojowych. Polega ono na wyodrębnieniu **4 obszarów integracji** (m.in. wspomniany wyżej Legnicko – Głogowski Obszar Integracji) oraz **12 obszarów interwencji** (czyli wsparcia środkami zewnętrznymi w ramach polityki regionalnej państwa i województwa). W ramach dokumentu powstały zatem częściowo nakładające się na siebie tereny o jednorodnych problemach rozwojowych, dla których proponuje się zróżnicowane działania i instrumenty adekwatne do identyfikowanych potrzeb.

W SRWD Gmina Lubin znalazła się również w zasięgu trzech innych obszarów interwencji. Do tych obszarów należą (numeracja obszarów zgodna z SRWD 2020):

2.Legnicko-Głogowski Okręg Przemysłowy – obszar gospodarczy, którego siła ekonomiczna oparta jest na zasobach rudy miedzi i jej przetwórstwie. Obszar monokulturowy, o postępującym dużym stopniu urbanizacji i przekształceń środowiska. Szczególnej uwagi wymaga rozwinięcie nowych kompetencji tego subregionu w kontekście ograniczoności zasobów miedzi. Obszar występowania złóż węgla brunatnego, wymaga kierunkowych decyzji państwa.

10. Autostrada Nowej Gospodarki - obszar o docelowo najwyższej w regionie dostępności transportowej. Osadzony na istniejących i projektowanych ciągach autostrad i dróg szybkiego ruchu oraz integrujący transport kolejowy i wodny. Jest terenem o najwyższej atrakcyjności lokalizacji produkcji na Dolnym Śląsku. Wymaga wzmocnienia i wprowadzenia najwyższych standardów technologicznych w dziedzinie teleinformatycznej oraz szczególnie aktywnej obsługi prawnej i planistycznej, sprzyjającej powstawaniu i ukorzenianiu podmiotów gospodarczych, szczególnie tych o rodowodzie dolnośląskim. Swym zasięgiem obszar ten obejmuje również miasta będące niegdyś fundamentem gospodarczej prosperity regionu, które dziś wymagają rewitalizacji i nowych miejsc pracy. Do tych ośrodków adresowana jest polityka przyciągania inwestorów, ich zakorzeniania i tworzenia trwałych miejsc pracy powiązanych z nowoczesna gospodarka. Obszar ten może stać się kołem zamachowym całego regionu, pod warunkiem racjonalnych decyzji lokalizacyjnych i inwestycyjnych.

11. Obszar rolniczy - obejmuje głównie Nizinę Śląska i Przedgórze Sudeckie i charakteryzuje się najlepszymi w kraju warunkami dla produkcji rolnej, tzn. najwyższym wskaźnikiem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Teren ten wymaga szczególnej ochrony i wsparcia ze względu na najwyższa jakość gleb oraz wykorzystania tego wyjątkowego potencjału (m.in. najdłuższy okres wegetacyjny w kraju) poprzez aktywizację przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego w celu pełnego wykorzystania naturalnych predyspozycji. Z prospektywnego punktu widzenia należy ukierunkować rozwój produkcji żywności na kooperację przemysłu spożywczego z partnerami zagranicznymi.

Poniższa tabela prezentuje ranking „pierwszeństwa" celów rozwoju w trzech obszarach interwencji, w granicach których położona jest Gmina Lubin. Ranking jest wynikiem konsultacji Zarządu Województwa Dolnośląskiego z przedstawicielami samorządów, partnerami społecznymi i przedstawicielami biznesu. Punktacja opracowana została na podstawie ankiet rozesłanych do wszystkich powiatów województwa. Należy zaznaczyć, że niższa ranga danego celu szczegółowego w obszarze interwencji nie oznacza braku możliwości realizacji związanych z nim zadań - jest jedynie rodzajem rekomendacji, które z celów powinny być realizowane w pierwszej kolejności, które w następnej w ramach posiadanych środków.

Tabela 1.1 Ranking celów rozwoju SRWD 2020 w obszarach interwencji pokrywających się z obszarem Gminy Lubin, w skali od 1 (najistotniejszy) do 8 (najmniej istotny)

Cele rozwoju: / **Obszary interwencji:**	**2**	**10**	**11**	**średnia**
Cel 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy	4	5	6	**5**
Cel 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej	1	1	8	**3**
Cel 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MSP	3	3	4	**3**
Cel 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa	2	4	1	**2**
Cel 5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych	8	7	5	**7**
Cel 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników	5	2	7	**5**
Cel 7. Włączenie społeczne i podnoszenie poziomu i jakości życia	7	6	3	**5**
Cel 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne	6	8	2	**5**

Osiągnięcie założonych celów Strategii, nakierowanych terytorialnie na obszary interwencji, wymaga skupienia działań w kluczowych grupach nazwanych **Makrosferami**:

1.INFRASTRUKTURA
2. ROZWÓJ OBSZARÓW MIEJSKICH l WIEJSKICH
3. ZASOBY
4. TURYSTYKA
5. ZDROWIE l BEZPIECZEŃSTWO
6. EDUKACJA, NAUKA, KULTURA, SPORT l INFORMACJA
7. SPOŁECZEŃSTWO l PARTNERSTWO
8. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ l INNOWACYJNOŚĆ

W obrębie poszczególnych Makrosfer wyodrębniono: priorytety, kryteria wyboru projektów oraz szereg proponowanych przedsięwzięć, służących osiągnięciu określonych celów szczegółowych. Przedsięwzięcia są zbiorem działań zgłoszonych w toku dyskusji z partnerami społecznymi i realizować je będzie zarówno samorząd województwa, jak i jednostki samorządu terytorialnego z terenu Województwa Dolnośląskiego, strona rządowa, partnerzy społeczni i gospodarczy z wykorzystaniem potencjału partnerstwa publiczno-publicznego, publiczno-społecznego i publiczno-prywatnego.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 jest dokumentem, który zakłada pozyskiwanie prywatnego finansowania zadań rozwojowych, realizowanych przez sektor publiczny, w tym wykorzystanie instrumentu partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Potencjalne środki finansowe, które mogą zostać wykorzystane przez sektor publiczny na realizację Strategii na lata 2013-2025, oszacowano łącznie na 96,4 mld zł. Daje to średnio około 7,4 mld zł rocznie.

1.4.4 Wojewódzki Program Ochrony Środowiska

Pierwszy wojewódzki POŚ został przyjęty Uchwalą Nr XLIV/842/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 kwietnia 2002 r. W trakcie opracowywania niniejszego Programu ochrony środowiska dla Gminy Lubin na lata 2015-2018 Zarząd Województwa Dolnośląskiego ogłosił o przystąpieniu do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Projektu Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 roku. Ostatecznie dnia 30 października 2014 r. Sejmik Województwa Dolnośląskiego przyjął Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r. uchwałą Nr LV/2121/14 .

Poniżej przedstawiono priorytety ekologiczne oraz cele w ramach 6 obszarów strategicznych określonych w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r.

CEL NADRZĘDNY

"Nowoczesna gospodarka (efektywne wykorzystanie zasobów), harmonijny, zintegrowany rozwój przestrzenny oraz społeczno-gospodarczy w atrakcyjnym środowisku naturalnym."

Priorytety ekologiczne oraz cele w ramach 6 obszarów strategicznych:

Obszar strategiczny I - Zadania o charakterze systemowych:

• Aspekty ekologiczne w planowaniu przestrzennym;

Cel długoterminowy do roku 2021

Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa z zachowaniem równowagi ekologicznej pomiędzy wykorzystaniem walorów przestrzeni, a rozwojem gospodarczym (poprawa jakości życia i zachowanie wartości środowiska).

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Zwiększenie efektywności prac związanych z planowaniem przestrzennym, w szczególności dotyczy to opracowań ekofizjograficznych oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji.
2. Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej (kształtowanie przestrzeni), uwzględniającej wartości przyrodnicze i ład przestrzenny.
3. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią.

• System transportowy;

Cel długoterminowy do roku 2021

Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej z uwzględnieniem rozwiązań minimalizujących negatywny wpływ transportu na środowisko.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Poprawa jakości dróg ze szczególnym uwzględnieniem budowy dróg ekspresowych i modernizacji pozostałych rodzajów dróg, w tym kolei dużych prędkości.
2. Wdrożenie zasad transportu intermodalnego.
3. Wprowadzenie zmian w inżynierii ruchu drogowego.

• Przemysł i energetyka zawodowa;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ograniczenia negatywnego oddziaływania procesów przemysłowych na środowisko poprzez wdrożenie prośrodowiskowego modelu produkcji oraz zasad planowania przestrzennego i obowiązujących przepisów prawnych.

Cel krótkoterminowy do roku 2017

1. Rozpropagowanie zasad zarządzania środowiskowego wśród przedsiębiorców.
2. Tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji realizujących systemy zarządzania środowiskowego.
3. Wdrożenie systemów zarządzania środowiskowego.

• Budownictwo i gospodarka komunalna;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko mieszkalnictwa i przemysłu.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczanie niskiej emisji.
2. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez ograniczenie ładunku i ilości ścieków.
3. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

• Rolnictwo;

Cel długoterminowy do roku 2021

Zrównoważony rozwój rolnictwa z poszanowaniem walorów środowiska i różnorodności biologicznej województwa.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiskowymi w produkcji rolnej.
2. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wykorzystywanych rolniczo.
3. Rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych, zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju.
4. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych przez czynniki antropogeniczne.
5. Racjonalna organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
6. Adaptacja rolnictwa do zmian klimatu oraz udział w przeciwdziałaniu tym zmianom.

• Turystyka i rekreacja;

Cel długoterminowy do roku 2021

Rozwój turystyki i rekreacji z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Wspieranie rozwoju turystyki regionalnej.
2. Optymalizacja wykorzystania potencjału turystycznego regionu.
3. Ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko rozwoju turystycznego.

• Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska.

Cel długoterminowy do roku 2021

Kształtowanie proekologicznych postaw konsumpcyjnych.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Rozwój produkcji towarów proekologicznych.
2. Eliminacja z rynku wyrobów szkodliwych dla środowiska.
3. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.
4. Opracowanie programu zapobiegania powstawania odpadów.

Obszar strategiczny II - Poprawa jakości środowiska:

• Poprawa jakości powietrza atmosferycznego (w tym ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, punktowych i liniowych);

Cel długoterminowy do roku 2021

Trwała poprawa jakości powietrza atmosferycznego.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Utrzymanie wartości stężeń poszczególnych zanieczyszczeń powietrza co najmniej na poziomie określonym prawem lub poniżej tego poziomu.
2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł przemysłowych, komunikacyjnych i komunalnych tzw. niskiej emisji.
3. Ograniczenie występowania przekroczeń dopuszczalnych i docelowych poziomów stężeń zanieczyszczeń.
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.

• Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii;

Cel długoterminowy do roku 2021

1. Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych.
2. Osiągnięcie w 2020 roku 10% udziału biopaliw w rynku paliw transportowych oraz zwiększenie wykorzystania biopaliwa II generacji.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Znaczne zwiększenie odzysku energii z odpadów w sposób bezpieczny dla środowiska.
2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
3. Zwiększenie udziału rozproszonych źródeł odnawialnych (głownie energetyki wiatrowej, biogazowi, instalacji na biomasę i solarnych), w tym małych i mikroźródeł.

• Poprawa jakości wód;

Cel długoterminowy do roku 2021

Dążenie do osiągnięcia dobrego stanu i potencjału wód powierzchniowych i podziemnych pod względem jakościowym określonych przez Ramową Dyrektywę Wodną (Dyrektywę 2000/60/WE).

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Osiągniecie celów ochrony JCW.
2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych.
3. Zachowanie zasobów i zapewnienie wysokiej jakości wód.
4. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód oraz związanych z nimi ekosystemów.
5. Realizacja monitoringu JCW.

• Racjonalna gospodarka odpadami;

Cel długoterminowy do roku 2021

Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju i opartego na hierarchii sposobów postępowania z odpadami komunalnymi.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów w szczególności komunalnych.
2. Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska.
3. Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów przy zwiększeniu udziału innych form unieszkodliwiania odpadów.
4. Wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów.
5. Zmniejszenie liczby czynnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.
6. Optymalizacja funkcjonowania RIPOK poprzez opracowanie gminnych i regionalnych strategii gospodarki odpadami.

7. Wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie oraz ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach w procesach termicznego ich przekształcania.
8. Wyeliminowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji, a także rekultywacji składowisk odpadów.
9. Ujmowanie kryteriów ochrony środowiska przy finansowaniu zadań ze środków publicznych.
10. Intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno - edukacyjnej, w celu kształtowania odpowiednich postaw zmierzających do zmniejszania ilości wytwarzanych odpadów komunalnych.
11. Opracowywanie analiz stanu gospodarki odpadami komunalnymi na poziomie gmin, związków gmin i RIPOK.

• Ochrona powierzchni ziemi;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ochrona gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Ochrona gleb użytkowanych rolniczo.
2. Rozwój monitoringu środowiska glebowego w województwie.
3. Zwiększenie zakresu rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, (przywracanie funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej).
4. Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych.
5. Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą.

• Ochrona przed hałasem;

Cel długoterminowy do roku 2021

Poprawa klimatu akustycznego na obszarach, gdzie zostały przekroczone wartości normatywne oraz zabezpieczanie pozostałych obszarów przed zagrożeniem wystąpienia ponadnormatywnej emisji hałasu.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Ograniczenie występowania przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu komunikacyjnego.
2. Ograniczenie występowania przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu przemysłowego.
3. Kontrola poziomu hałasu pochodząca od obiektów przemysłowych oraz monitoring poziomu hałasu pochodzącego od ośrodków komunikacji.
4. Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu w obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna.

• Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

Cel długoterminowy do roku 2021

Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Stała kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego.
2. Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach.
3. Edukacja społeczeństwa dotycząca rzeczywistej skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych.

Obszar strategiczny III - Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych:

• Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi;

Cel długoterminowy do roku 2021

Tworzenie spójnego i nowoczesnego systemu zarządzania gospodarką wodną z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenie ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją.
2. Zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej.
3. Dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne.
4. Zreformowanie struktur gospodarki wodnej i dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu.
5. Wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami.

• Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi;

Cel długoterminowy do roku 2021

Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin w zakresie ich rozpoznania, wydobycia i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Ograniczenie presji wywieranej na środowisko w procesie wykorzystania kopalin i zapobieganie konfliktom społecznym wynikającym z eksploatacji i magazynowania surowców.
2. Maksymalne wykorzystanie zasobów kopalin w granicach udokumentowania.
3. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.
4. Ochrona zasobów surowców energetycznych województwa dolnośląskiego.
5. Kontynuowanie rozpoznania występowania surowców energetycznych i stworzenie możliwości oraz wskazanie złóż strategicznych.

• Efektywne wykorzystanie energii.

Cel długoterminowy do roku 2021

Zrównoważony rozwój sektora energetycznego zmierzający do poprawy efektywności energetycznej we wszystkich sektorach gospodarki w województwie dolnośląskim (bezpieczeństwo energetyczne).

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Osiągnięcie do 2016 roku oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001- 2005.
2. Zapewnienie bezpiecznego i efektywnego wykorzystania zasobów energii.
3. Dążenie do utrzymania zeroenergetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną.

Obszar strategiczny IV - Ochrona przyrody i krajobrazu:

• Ochrona zasobów przyrodniczych;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ukształtowanie spójnego przestrzennie systemu obszarów podlegających ochronie prawnej oraz pozostałych terenów zieleni.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Rozszerzenie i umocnienie regionalnego systemu obszarów chronionych i jego zintegrowanie z systemami krajowymi i europejskimi.

2. Ochrona i zwiększanie powierzchni terenów zielonych przy zachowaniu dotychczas istniejących obszarów.
3. Ochrona różnorodności biologicznej i zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów przyrodniczych regionu.
4. Tworzenie warunków ochrony korytarzy ekologicznych.

• Ochrona i zwiększanie zasobów leśnych.

Cel długoterminowy do roku 2021

Rozwijanie zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej z zachowaniem bogactwa biologicznego.
2. Ochrona, powiększanie i udostępnianie zasobów leśnych.
3. Wielofunkcyjna gospodarka leśna.

Obszar strategiczny V - Kształtowanie postaw ekologicznych:

• Edukacja ekologiczna

Cel długoterminowy do roku 2021

Kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań wszystkich grup społeczeństwa w odniesieniu do konkretnych sektorów środowiska w ramach podejmowanych inicjatyw z zakresu edukacji ekologicznej.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców województwa dolnośląskiego, zgodnie z zasadą "myśl globalnie, działaj lokalnie".
2. Rozwój systemu stałej współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego.
3. Racjonalne wykorzystanie i rozwój bazy służącej powszechnej edukacji ekologicznej.

• Udział społeczeństwa w postępowaniu na rzecz ochrony środowiska i udostępnianie informacji o środowisku.

Cel długoterminowy do roku 2021

Upowszechnienie i zapewnienie każdemu mieszkańcowi dostępu do informacji z zakresu ochrony środowiska i wynikających z tego korzyści zdrowotnych, ekologicznych oraz ekonomicznych oraz zapewnienie udziału w postępowaniach na rzecz ochrony środowiska.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Aktywny udział społeczeństwa w postępowaniach na rzecz ochrony środowiska.
2. Rozwój infrastruktury dostępu do informacji o środowisku.

Obszar strategiczny VI - Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego:

• Przeciwdziałanie poważnym awariom;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń środowiska spowodowanych przez potencjalne źródła awarii przemysłowych dla ochrony ludności przed ich skutkami.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Zapobieganie poważnym awariom, mogącym mieć wpływ na środowisko oraz zdrowie i życie mieszkańców.
2. Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

• Ochrona przed powodzią i suszą;

Cel długoterminowy do roku 2021

Ograniczenie negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowanie ryzyka występowania sytuacji nadzwyczajnych z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz poszanowaniem zasobów przyrody i niepogarszania stanu środowiska.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Podniesienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego (poprawa osłony przeciwpowodziowej).
2. Zwiększenie retencji zlewni (w szczególności cieków o dużym zagrożeniu powodziowym) – w tym budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej dla zwiększenia retencji zasobów wodnych i poprawy ich jakości oraz poprawy bioróżnorodności.
3. Usprawnienie systemu zarządzania ryzykiem powodziowym - wspieranie inwestycji i dobrych praktyk ukierunkowanych na przeciwdziałanie klęskom suszy i powodzi, zapewniających odporność oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi.
4. Modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego.
5. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody.

• Ochrona przeciwpożarowa;

Cel długoterminowy do roku 2021

Dążenie do minimalizowania ryzyka pożarowego.

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Przestrzeganie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego.
2. Doskonalenie systemu ochrony przeciwpożarowej.

• Zwiększenie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych.

Cel długoterminowy do roku 2021

Zwiększenie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych poprzez zastosowanie efektywnych i sprawdzonych rozwiązań (minimalizacja ryzyka).

Cele krótkoterminowe do roku 2017

1. Wypełnianie wymagań transportowych w przypadku przewozu materiałów niebezpiecznych.
2. Kontrole transportu substancji niebezpiecznych.

Ocena realizacji poszczególnych celów przygotowywana będzie w raportach z realizacji Programu. Ocena ta będzie miała charakter zarówno ilościowy jak i jakościowy - jej celem będzie wskazanie oraz zmierzenie stopnia realizacji celów [49].

1.4.5 Powiatowy Program Ochrony Środowiska

Niniejszy dokument uwzględnia również uwarunkowania wynikające z Programu Ochrony środowiska szczebla powiatowego. Polityka ekologiczna powiatu lubińskiego zawarta we wspomnianym Programie stanowi wytyczne dla określenia szczegółowych celów i kierunków działań w niniejszym dokumencie. Główne cele i działania zawarte w Programie powiatowym zestawione są w tabeli poniżej.

Tabela 1.2 Cele i kierunki działań dla gminy Lubin w Programie ochrony środowiska, dla powiatu lubińskiego na lata 2009 – 2012 [7]

Zagadnienie	Główne cele i działania
Wzmocnienie systemu zarządzania ochrona środowiska	
System zarządzania ochroną środowiska	**- Wdrożenie systemu monitorowania założonych do realizacji celów i zadań uszczegółowionych w Programie.**
Edukacja i udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	
Edukacja ekologiczna	**- Promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców, a zgodnych z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody.** **- Edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych).** **- Współudział w akcjach ekologicznych tj. „Sprzątanie Świata" oraz „Dzień Ziemi"**
Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody	
Ochrona przyrody	**- Utworzenie powszechnie dostępnej elektronicznej bazy danych oraz sprawnego systemu informacyjnego, dotyczącego stanu środowiska przyrodniczego w powiecie,** **jego aktualnych zagrożeń i podejmowanych działań ochronnych.** **- Zaprojektowanie systemu podstawowego monitoringu i biomonitoringu ekosystemów naturalnych, w tym objętych ochroną prawną oraz wybranych zespołów antropogenicznych (urbicenoz).** **- Skuteczna opieka i prawidłowe dokumentowanie istniejących pomników przyrody.** **- Inicjowanie działań sprzyjających utrzymaniu zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz wszelkich innych obiektów przyrodniczych wzbogacających różnorodność biologiczną środowisk rolniczych oraz krajobrazu kulturowego** **- Intensyfikacja procesów rewitalizacji zdegradowanych terenów poprzemysłowych** **- Powiększenie liczby obszarów objętych formami ochrony.** **- Kształtowanie i rozwój systemu zieleni urządzonej.** **- Spopularyzowanie i uatrakcyjnienie przyrodniczo i rekreacyjnie atrakcyjnych obszarów gminy.** **- Zwiększanie lesistości - w oparciu o grunty nieprzydatne rolniczo i zdegradowane działalnością przemysłową, eksploatacyjną.**
Ochrona gleb i zasobów kopalin	**- Wspieranie procesów konsolidacji i scalania gospodarstw rolnych.** **- Promowanie różnorodności produkcji na terenach wiejskich.** **- Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej i rolnictwa ekologicznego.** **- Stała, bieżąca likwidacja "dzikich" wysypisk odpadów** **- Promocja rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.** **- Zapobieganie zanieczyszczeniom gleb zwłaszcza środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi.**
Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii	
Racjonalizacja użytkowania wody	**- Zmniejszenie zapotrzebowania na wodę w przemyśle i rolnictwie.** **- Wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych.**
Zmniejszenie zużycia energii	**- Zmiana ogrzewania węglowego na bardziej ekologiczne i wykonywanie inwestycji termomodernizacyjnych.** **- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej.** **- Rozpoznanie zasobów i możliwości oraz realizacja wykorzystania źródeł energii odnawialnej: słonecznej, wodnej, ciepła gruntu..**
Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości	**- Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych.** **- Minimalizacja zanieczyszczeń i zapobieganie zanieczyszczeniom, uciążliwościom** **i zagrożeniom u źródła** **- Zwiększenie recyklingu i odzysku materiałowego i energetycznego.**

Wykorzystanie energii odnawialnej	**- Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz technologii zwiększających efektywne wykorzystanie energii.** **- Rozpoznanie zasobów i możliwości oraz realizacja wykorzystania źródeł energii odnawialnej: słonecznej, wodnej, ciepła gruntu.** **- Promocja stosowania biopaliw w transporcie.**
Ochrona przed powodzią	**- Wyznaczenie granic terenów zagrożonych powodzią.** **- Ograniczenie do minimum zabudowy mieszkaniowej na terenach zalewowych.** **- Bieżące utrzymanie i konserwacja cieków wodnych oraz urządzeń hydrotechnicznych.**
Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	
Poprawa jakości wód podziemnych oraz racjonalizacja wykorzystania tych zasobów	**- Inwentaryzacja studni kopanych na terenie gminy.** **- Wymiana wodociągów stalowych znajdujących się w najgorszym stanie technicznym.** **- Edukacja oraz propagowanie postaw i zachowań motywujących ludność do oszczędzania wody.** **- Propagowanie dobrych praktyk rolniczych.**
Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	**- Zastępowanie węgla, jako paliwa w kotłowniach lokalnych, gospodarstwach domowych, rozpowszechnienie stosowania drewna, trocin, wierzby energetycznej, gazu.** **- Edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych).** **- Promowanie czystych ekologicznie systemów grzewczych (spotkania szkoleniowe).**
Ochrona przed hałasem i wibracjami	**- Opracowanie programów edukacyjnych uświadamiających problemy ochrony przed hałasem.** **- Kontynuacja programów edukacyjnych uświadamiających problemy ochrony przed hałasem.**
Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem odpadów na środowisko	**- Doskonalenie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (pojemniki na szkło, plastik, papier itp.).** **- Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie sposobów postępowania z odpadami komunalnymi wśród młodzieży szkolnej, poszczególnych grup społecznych oraz zachęcenia społeczeństwa do ograniczenia powstawania odpadów.** **- Objęcie wszystkich mieszkańców gminy zorganizowaną zbiórką odpadów w celu wyeliminowania powstawania „dzikich wysypisk".** **- Propagowanie procederu przydomowego kompostowania odpadów ulegających biodegradacji.**
Promieniowanie elektromagnetyczne	**- Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony przed promieniowaniem oraz (zasadom i warunkom) lokalizacji stacji bazowych.**
Ochrona klimatu	**- Wspieranie działań zmierzających do zwiększenia pochłaniania dwutlenku węgla z atmosfery.** **- Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii.** **- Prowadzenie procesów zalesiania nieużytków w celu wykorzystania lasów do pochłaniania gazów cieplarnianych.**

2. ANALIZA STANU ŚRODOWISKA NA TERNIE GMINY LUBIN

ANALIZĘ STANU ŚRODOWISKA w latach 2010 – 2013 (w miarę posiadanych danych), zawarto w **Załączniku nr 1** do przedmiotowego Programu.

W Załączniku nr 1 przedstawiono dane podstawowe, tj. położenie administracyjno – geograficzne, demografia, a także zmiany w poszczególnych sektorach rozwoju społeczno – gospodarczego, takich jak: użytkowanie gruntów, system transportowy, gospodarka wodno – ściekowa, zaopatrzenie w energię elektryczną i cieplną oraz gaz, odnawialne źródła energii. Stan środowiska przyrodniczego scharakteryzowano w podziale na poszczególne komponenty, takie jak: gleby i ich przeobrażenie, wody powierzchniowe i podziemne, powietrze atmosferyczne, środowisko przyrodnicze, klimat akustyczny.

Przedstawiono zmiany stanu środowiska w ostatnich latach. W ramach prac zebrane zostały dostępne dane literaturowe i wyniki badań. W charakterystyce poszczególnych komponentów środowiska skoncentrowano się na przedstawieniu danych statystycznych i liczbowych, omówieniu działań i czynników, mających wpływ na środowisko oraz omówieniu trendów zmian i oceny aktualnego stanu środowiska.

W momencie zakończenia prac nad dokumentem, czyli we wrześniu 2014 r., cześć danych statystycznych dot. stanu środowiska na terenie gminy za rok 2013 nie było dostępnych.

3. PRIORYTETY EKOLOGICZNE GMINY LUBIN

Polityka ochrony środowiska jest to świadoma i celowa działalność władz różnych szczebli w odniesieniu do środowiska przyrodniczego. Polityka określa cele, metody środki zarządzania środowiskiem. Niniejszy Program kontynuuje główne założenia prowadzonej do tej pory polityki ekologicznej, poprzez aktualizację generalnych celów i kierunków działań poprzedniego Programu Ochrony Środowiska. Proponuje się kontynuowanie przyjętych wcześniej celi strategicznych, które maja za zadanie prowadzić do osiągnięcia poprawy stanu środowiska przyrodniczego, którego analizę przedstawiono w Raporcie z realizacji Programu ochrony środowiska, stanowiącym Załącznik nr 1 do niniejszego dokumentu, a także pozostają w zgodzie z podstawowymi strategicznymi wyższego szczebla dokumentami:
- Długookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2030.
- Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020.
- Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.
– Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Dolnośląskiego.
– Programem Ochrony Środowiska dla Powiatu Lubińskiego.

Głównym celem strategicznym w zakresie ochrony środowiska, który wynika ze Strategii Rozwoju Gminy Lubin na lata 2009 – 2013, przyjętą uchwałą Nr XXXVI/190/2009 z dnia 30.06.2009 r jest **ochrona środowiska i jego zagospodarowanie** poprzez realizacje następujących założeń programowych:
1. zwiększanie poziomu bezpieczeństwa i ochrony lokalnej społeczności;
2. zwiększanie przewagi konkurencyjnej mieszkańców Gminy poprzez podniesienie poziomu jakości edukacji, kultury i sportu;
3. rozwój gospodarczy powiązany z promocją Gminy;
4. rozwój infrastruktury i kontynuacja polityki inwestycyjnej;
5. rozwój współpracy z innymi jednostkami samorządowymi (powiat, gminy).

Przyjęta w niniejszym Programie, polityka ochrony środowiska, wyrażona przez poszczególne cele szczegółowe i kierunki działań, pozostaje w zgodzie ze Strategią Rozwoju Gminy Lubin.

Biorąc pod uwagę wszystkie uwarunkowania, przedstawione w niniejszym dokumencie, a także wnioski z analizy stanu aktualnego poszczególnych sektorów gospodarki oraz komponentów środowiska przyrodniczego, przyjęto następujące **priorytety ekologiczne** w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska na terenie Gminy Lubin na kolejny okres programowania, tj. lata 2015 – 2018:

Priorytet 1 – Poprawa jakości powietrza poprzez redukcję emisji ze źródeł komunikacyjnych, komunalno-bytowych i przemysłowych.

Priorytet 2 – Budowa sieci kanalizacyjnej na terenach.

Priorytet 3 – Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach cennych przyrodniczo.

Priorytet 4 – Zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Priorytet 5 – Zazielenianie" zamówień publicznych.

Priorytet 6 – Edukacja ekologiczna społeczeństwa.

Dla realizacji każdego priorytetu oraz pozostałych kierunków działań zawartych w Programie sformułowano cele ekologiczne średniookresowe do 2022 r. oraz propozycje działań na lata 2015 – 2018 r., w tym inwestycyjnych i pozainwestycyjnych wspierających realizację przyjętych priorytetów ekologicznych. Wszystkie cele i działania pogrupowane zostały w bloki tematyczne i rozdziały:

I. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH

II. OCHRONA I ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH I ENERGII

III. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

4. KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH

4.1 Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych

Zasada rozwoju zrównoważonego, która w polskim prawie uzyskała rangę konstytucyjną, powinna być (wraz z zasadami szczegółowymi) sukcesywnie uwzględniana we wszystkich dokumentach strategicznych sektorów gospodarczych. Dokumenty te, zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* oraz ustawą *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, powinny być poddawane tzw. strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko (OOŚ, ang. *environmental impact assessment*) w celu sprawdzenia, czy rozwiązania w nich zawarte nie przyniosą zagrożenia dla środowiska teraz i w przyszłości. Jest to jeden z podstawowych instrumentów prawnych ochrony środowiska.

4.1.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Poddawanie sektorowych dokumentów strategicznych, zgodnie z obowiązującym prawem, ocenie oddziaływania na środowisko oraz uwzględnianie jej wyników w tych dokumentach.

4.1.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych						
1.	Wprowadzanie do gminnych strategii, polityk i programów sektorowych zagadnień i celów zawartych w gminnym Programie ochrony środowiska	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Objęcie strategii, polityk i programów sektorowych strategicznymi ocenami oddziaływania na środowisko, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
3.	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lubin (dokument w trakcie opracowania)	UG	2015		17 589	Budżet Gminy i UE

4.2 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska

Polityka ekologiczna państwa postuluje aktywizację mechanizmów rynkowych do wspierania działań w zakresie ochrony środowiska. Powinno to zapewnić rozwój produkcji towarów i usług mniej obciążających środowisko, prowadzących do bardziej zrównoważonej konsumpcji, a także zachowanie i tworzenie miejsc pracy (tzw. zielonych miejsc pracy) w dziedzinach mniej obciążających środowisko oraz wprowadzanie tzw. zielonych zamówień publicznych. **Zielone miejsca pracy** (ang. *Green-collar jobs, green jobs*) to miejsca pracy powstałe w wyniku włączenia zasady zrównoważonego rozwoju w procesy modernizacyjne. Są to przede wszystkim prace związane z sektorem transportu zbiorowego, odnawialnych źródeł energii, budownictwa i gospodarki odpadami. **Zielone zamówienia publiczne** (ang. *Green public procurement*, czyli GPP) oznaczają politykę, w ramach której podmioty publiczne włączają kryteria i/lub wymagania środowiskowe do procedur udzielania zamówień publicznych oraz poszukują rozwiązań minimalizujących negatywny wpływ produktów i usług na środowisko w całym cyklu życia (tych produktów lub usług). Uwzględnianie aspektów środowiskowych w procedurach zamówień publicznych może polegać na włączaniu kryteriów środowiskowych (w określonych prawem granicach) do:

1. wymagań technicznych zawartych w opisie przedmiotu zamówienia, np. opisywanie przedmiotu zamówienia poprzez wskazanie wymagań funkcjonalnych, które mogą obejmować opis oddziaływania na środowisko (możliwość taką stwarza Art. 30 ust. 6 ustawy z dnia 14 marca 2014 r. *Prawo zamówień publicznych [50]*), możliwość żądania od wykonawców przedstawienia wariantów ekologicznych oferowanych produktów i usług;
2. kryteriów kwalifikacji wykonawców do udziału w postępowaniu, np. żądanie zaświadczeń, że oferowane produkty i/lub usługi odpowiadają określonym normom lub specyfikacjom, działania wykonawcy są zgodne z normami jakościowymi, normami zarządzania środowiskiem, a także obowiązek wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia wykonawcy, który został prawomocnie skazany za przestępstwo przeciwko środowisku;
3. kryteriów oceny ofert (cena + kryteria prośrodowiskowe), np. zastosowanie najlepszych dostępnych technologii w zakresie oddziaływania na środowisko (BAT), niższe koszty okresu użytkowania (cykl życia produktu), lub inne konkurencyjne właściwości przedmiotu zamówienia dotyczące jego wpływu na środowisko (poza konkurencyjną ceną);
4. warunków realizacji umowy, np.:
    a. stosowanie odpadów jako zamienników surowców naturalnych,
    b. ograniczanie zużycia materiałów, w tym np. zmniejszanie masy opakowań,
    c. ponownego wykorzystanie produktów ubocznych i odpadów,
    d. minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów,
    e. ograniczanie szkodliwości wytwarzanych odpadów,
    f. zmniejszanie zużycia wody,
    g. zmniejszanie emisji zanieczyszczeń do wód i powietrza,
    h. używanie pojemników wielokrotnego użytku,
    i. wykonywanie dostaw poza godzinami szczytu.

Wszystkie prośrodowiskowe wymagania, kryteria i zapisy umowy muszą być powiązane z przedmiotem zamówienia, jasno zdefiniowane, upublicznione oraz nie mogą prowadzić do naruszenia podstawowych w dziedzinie zamówień publicznych zasad: zachowania uczciwej konkurencji oraz równego traktowania wykonawców. Zielone zamówienia to również projekty, uwzględniające działania proekologiczne, np.:

- kotły na gaz, słomę, pelety drzewne,
- pompy ciepła, ogniwa fotowoltaiczne, panele słoneczne,
- biogazownie, oczyszczanie biogazu do gazu sieciowego,
- usuwanie azbestu z budynków,
- indywidualne kompostowniki ogrodowe na bioodpady,
- promocja kompostowania przydomowego przez gminy,
- zakup pojemników do selektywnego zbierania odpadów, w tym bioodpadów,
- dostawa kopert ekologicznych,
- uciepłownienie budynków użyteczności publicznej (termomodernizacja).

Hasło **GPP** pojawia się od kilku lat w publikacjach i dokumentach instytucji krajowych i unijnych. 30 stycznia 2007 r. przyjęty został „Krajowy plan działań w zakresie zielonych zamówień publicznych na lata 2007-2009”, uwzględniający konkretne narzędzia oraz wskaźniki monitorowania zmian w zakresie "zazieleniania" zamówień publicznych. 14 czerwca 2010 r. Rada Ministrów przyjęła nowy 3-letni dokument planistyczny, którego celem jest dalsza popularyzacja zielonych zamówień publicznych w Polsce. Opracowany przez Urząd Zamówień Publicznych „Krajowy plan działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2010-2012” obejmuje analizę unijnych i krajowych regulacji prawnych zarówno bezpośrednio odnoszących się do kwestii zielonych zamówień publicznych, jak i pośrednio z nimi powiązanych. Zawiera również informacje dotyczące dotychczas zrealizowanych działań, a także harmonogram działań zaplanowanych na kolejne lata. Wszelkie informacje dostępne są na stronie Urzędu Zamówień Publicznych pod adresem: http://www.zielonezamowienia.gov.pl.

25 października 2011 r. Komisja Europejska opublikowała podręcznik *Ekologiczne Zakupy*, dotyczący ekologicznych zakupów publicznych (ang. *Buying Green! − A Handbook on green public procurement*). Podręcznik stanowi doskonałe narzędzie do wykorzystania przez władze publiczne przy przygotowywaniu przetargów na zakupy towarów i usług mniej oddziaływujących na środowisko. Podręcznik zawiera m.in. rekomendacje dotyczące stosowania aspektów środowiskowych na każdym etapie procesu zamówień publicznych oraz przykłady dobrych praktyk w tym obszarze w państwach członkowskich UE. Dodatkowo, zostały w nim szczegółowo omówione kryteria zielonych zamówień publicznych dla budownictwa, żywności i usług cateringowych, energii elektrycznej i drewna.

Komisja Europejska podjęła ponadto działania zmierzające do opracowania wspólnych kryteriów dot. zielonych zamówień publicznych możliwych do stosowania w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Kryteria zostały opracowane dla tych grup produktowych, które uznano za najbardziej odpowiednie do wdrożenia GPP zarówno ze względu na wartość zamówień jak i wpływ na środowisko. Kryteria są rezultatem bliskiej współpracy służb Komisji Europejskiej, przedstawicieli przemysłu, społeczeństwa oraz państw członkowskich. 25 stycznia 2012 r. Komisja Europejska opublikowała zestaw uaktualnionych **kryteriów środowiskowych** do zastosowania w zamówieniach publicznych. Przy opracowywaniu kryteriów zastosowano podejście oparte na cyklu życia oraz wykorzystano istniejące kryteria wspólnotowego eko-znakowania (Ecolabel). Katalog aktualnych kryteriów środowiskowych dostępny jest na stronie unijnej (http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm) oraz na stronie Urzędu Zamówień Publicznych: http://www.zielonezamowienia.gov.pl/index.php?pg=4.

4.2.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Uwzględnianie aspektów środowiskowych w procedurach zamówień publicznych.

4.2.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
2. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska						
1.	Udzielanie zamówień publicznych z możliwie najszerszym uwzględnianiem aspektów środowiskowych oraz rozwiązań minimalizujących negatywny wpływ na środowisko naturalne	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Podnoszenie kwalifikacji pracowników Urzędu Gminy z zakresu prowadzenia zielonych zamówień publicznych GPP	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
3.	Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy

4.3 Zarządzanie środowiskowe w gminie

Samorządy gminne stanowią obok firm i dużych przedsiębiorstw najważniejszy element w systemie zarządzania środowiskiem. W nowoczesnych systemach zarządzania czy to w gospodarce komercyjnej czy komunalnej, do ochrony środowiska podchodzi się w sposób coraz bardziej kompleksowy i zintegrowany, kładąc większy nacisk na zarządzanie środowiskowe, niż na wąsko rozumianą ochronę środowiska i przyrody. Nowoczesne **systemy zarządzania środowiskiem (SZŚ)** nie są już sporadycznym kaprysem bogatych firm i samorządów, lecz posiadają europejskie i międzynarodowe unormowania i standardy. Posiadające je organizacje i instytucje mogą określać się jako w pełni ekologiczne i liczyć na ułatwienia w pozyskiwaniu środków pomocowych UE [40].

Poza prawnymi unormowaniami ochrony środowiska i ich systematycznym egzekwowaniem, przed władzami samorządu gminnego stoją dwie możliwości wprowadzenia nowoczesnego, kompleksowego kształtowania zrównoważonego rozwoju gminy i zarządzania środowiskiem na poziomie standardów europejskich. Pierwszym jest tzw. **Lokalna Agenda 21 (LA 21)**, określana też jako lokalny program ekorozwoju gminy, której posiadaniem i realizacją może poszczycić się już wiele jednostek samorządowych w Polsce, w różnych dziedzinach swojej aktywności. LA 21 jest konkretyzacją wytycznych Agendy 21 i stanowi jej zastosowanie do lokalnych uwarunkowań. Pomocą w jej sporządzaniu i realizacji zajmuje się organizacja doradcza UMBRELLA, specjalizująca się w przeprowadzaniu audytów zrównoważonego rozwoju, zgodnych ze standardami UE i ONZ.

Drugą możliwością jest wprowadzenie przez samorząd gminny europejskiego, zestandaryzowanego oraz certyfikowanego systemu zarządzania ochroną środowiska, jakim jest **EMAS** (ang. *Eco-Management and Audit Scheme)*, czyli System Eko-Zarządzania i Audytowania. Został on wprowadzony Rozporządzeniem Rady UE nr 1836/93 z 29 czerwca 1993 r., znowelizowanym następnie Rozporządzeniem 761/2001 z dnia 19 marca 2001 r., umożliwiającym organizacjom i instytucjom dobrowolne uczestnictwo w programie zarządzania środowiskowego i audytów Wspólnoty. 15 lipca 2011 r. sejm przyjął ustawę *o krajowym systemie ekozarządzania i audytu (EMAS[1])*.

O systemie EMAS mówi się zazwyczaj w kontekście wprowadzania wysokich standardów ochrony środowiska przez firmy. Częściej wspomina się też o międzynarodowej normie ISO 14000, która również wprowadza standardy ochrony środowiska w danej organizacji, lecz jest mniej wymagająca niż system EMAS. Zapomina się, że system EMAS może być także wprowadzany przez jednostki samorządowe, a nie tylko przez firmy i przedsiębiorstwa. O rejestrację w systemie EMAS mogą ubiegać się instytucje użyteczności publicznej, placówki naukowe i edukacyjne, urzędy administracji publicznej. Uzyskanie certyfikatu EMAS nie jest tylko formalnym zabiegiem o ekologiczną laurkę dla gminy, lecz stanowi wyraz trwałego i kompleksowego zaangażowania gminy w ochronę lokalnego środowiska, a tym samym zdrowia jej mieszkańców. Rola jednostek samorządowych w zarządzaniu środowiskiem była podkreślana wielokrotnie, również w Polityce Ekologicznej Państwa. Zgodnie z europejską zasadą subsydiarności, odpowiedzialność i główny wysiłek poprawy stanu środowiska naturalnego spoczywa na możliwie najniższym szczeblu samorządowym, czyli gminie. W wypełnianiu tego zadania

[1] Dz.U. 2011 nr 178 poz. 1060

pomocne mają być fundusze strukturalne i zestandaryzowane, dobrowolne programy, takie jak EMAS.

Najważniejszym elementem w systemie EMAS jest identyfikacja tzw. aspektów środowiskowych. Istnieją one w niemal wszystkich dziedzinach gospodarczej działalności komunalnej, szczególnie w gospodarce wodnej, gospodarce odpadami, transporcie, służbie zdrowia, handlu, weterynarii, gospodarce przestrzennej. Celem EMAS jest podejmowanie systematycznych działań na rzecz zmniejszenia negatywnego oddziaływania tych aspektów na środowisko naturalne i publikowanie efektów podejmowanych działań w okresowych raportach. W Europie Zachodniej samorządy lokalne i jednostki komunalne coraz częściej postrzegają zarządzanie środowiskowe jako sposób na [40]:

- systematyczne zmniejszanie obciążenia środowiska naturalnego,
- obniżenie kosztów ochrony środowiska i poprawy jej efektywności,
- poprawę ekologicznego wizerunku gminy w obliczu nowych uregulowań prawnych, nowych wymogów banków i ubezpieczycieli w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego.

Pojęcie **zarządzanie środowiskowe gminą** oznacza, że zarządzanie ochroną środowiska jest zintegrowane z ogólnym systemem administrowania gminą. Zintegrowane, tzn. wpisane do wszystkich czynności zarządczych w gminie, począwszy od analizy ekologicznych skutków projektów uchwał rady lub zarządu gminy, poprzez ustalenie ekologicznych kryteriów przyznawania zamówień publicznych, aż po przypisanie obowiązków w zakresie ochrony środowiska każdemu pracownikowi urzędu gminy (np. pracownik gospodarczy powinien być zobowiązany do zakupu takich materiałów biurowych, opału, itp., które są najmniej uciążliwe dla środowiska). Zarządzanie środowiskowe definiuje się jako zasób wiedzy, umiejętności i technik zarządzania gminą, które zapewnia rozwój produkcji i usług i przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców, przy minimalnym obciążeniu środowiska naturalnego. System EMAS, zaadoptowany na potrzeby jednostek samorządowych, różni się od jego wersji przemysłowej (dla firm) w trzech zasadniczych elementach:

1. Podstawową jednostką wdrażającą EMAS dla przemysłu jest obiekt, a dla samorządów jednostka operacyjna, którą może stanowić wydzielony wydział, określona jednostka usługowa czy rodzaj działalności prowadzony przez gminę (gospodarka wodna, energetyczna, odpadami, transport, usługi socjalne, zużycie materiałów przez pracowników urzędu gminy).
2. EMAS dla przemysłu pozwala na uzyskanie rejestracji przez pojedynczy obiekt wewnątrz przedsiębiorstwa. Na poziomie całego przedsiębiorstwa wymagane jest natomiast realizowanie polityki ekologicznej. EMAS dla samorządów lokalnych pozwala na uzyskanie rejestracji przez pojedynczą jednostkę operacyjną, ale nakłada więcej obowiązków na poziomie samorządu jako całości. Gmina powinna realizować nie tylko politykę ekologiczną (Program ochrony środowiska, Plan gospodarki odpadami) lecz także wdrożyć system współpracy i koordynacji między jej wszystkimi jednostkami operacyjnymi. Rejestracja poszczególnych jednostek operacyjnych w systemie EMAS jest okresowa, a do uzyskania certyfikatu powinna dążyć cała gmina. Musi też ona określić termin ostatecznej rejestracji.
3. EMAS dla przemysłu dotyczy kontroli i minimalizacji oddziaływań na środowisko powodowanych działalnością zakładu produkcyjnego. Samorząd gminy oddziałuje na środowisko w sposób pośredni, poprzez podległe gminie jednostki komunalne i organizacyjne.

Uzyskanie certyfikatu EMAS potwierdzającego wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego jest obecnie najlepszą formą promocji gminy w zakresie ochrony środowiska. Może to również sprzyjać temu, że przedsiębiorstwa wdrażające systemy zarządzania środowiskowego, chętniej podejmą współpracę z taką gminą, z uwagi na kompatybilność systemów zarządzania.

Proces wdrażania systemu EMAS składa się z następujących działań [40]:

- podjęcie uchwały rady gminy o przystąpieniu do wdrażania systemu zarządzania środowiskowego gminą,
- przeprowadzenie wstępnego przeglądu ekologicznego gminy przez jednostkę ekspercką lub metodą partnerską,
- opracowanie polityki ekologicznej gminy, skorelowanej z Programem ochrony środowiska,
- opracowanie programu zarządzania środowiskowego,
- wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego zgodnego z wytycznymi rozporządzenia EMAS,
- przeprowadzenie audytu ekologicznego dla potrzeb certyfikacji przez akredytowaną jednostkę weryfikacyjną
- opracowanie deklaracji środowiskowej,
- ustanowienie komunikacji z opinią publiczną odnośnie wdrażanego systemu zarządzania środowiskowego, wraz z publikacją okresowych raportów środowiskowych,
- zatwierdzenie i uprawomocnienie systemu potwierdzone uzyskaniem certyfikatu EMAS.

W przeprowadzeniu powyższych działań pomocne mogą być informacje i doświadczenia zebrane w trakcie przygotowywania programów ochrony środowiska. Wszystkie informacje znajdują się na oficjalnej stronie internetowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: http://www.gdos.gov.pl/Articles/view/2563/EMAS.

4.3.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Promowanie i wspieranie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego (SZŚ) w gminie

4.3.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
3. Zarządzanie środowiskowe w gminie						
1.	Informowanie i zachęcanie przedsiębiorców, instytucji i organizacji działających w gminie do wprowadzania systemów zarządzania środowiskowego	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Promowanie i wspieranie na lokalnym rynku przedsiębiorców i organizacje, legitymizujące się certyfikowanymi systemami zarządzania środowiskowego	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy

4.4 Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

Zadania własne gminy, zgodnie z art. 7. pkt. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *O samorządzie gminnym*[2] o obejmują w szczególności sprawy **ładu przestrzennego**, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej. Jak widać planowanie przestrzenne (wraz z ochroną środowiska, przyrody i wód), należy do niezwykle ważnych zbiorowych potrzeb wspólnoty, których zaspokojenie należy do obowiązków gminy.

[2] tekst jednolity, Dz. U. 2013, poz. 594

Ład przestrzenny jest również nieodłącznym atrybutem konstytucyjnie gwarantowanego rozwoju zrównoważonego. W ustawie z 27 marca 2003 r. *O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*[3], która zastąpiła ustawę z 1994 r., w art. 1, ust. 1 stwierdza się, że ład przestrzenny (i zrównoważony rozwój) są podstawą działań związanych z kształtowaniem polityki przestrzennej i z przeznaczaniem terenów oraz ustalaniem zasad ich zagospodarowania (zabudowy). W granicach Gminy Lubin obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

1. Uchwała Nr XLVI/489/2002 Rady Gminy Lubin z dnia 09 października 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin (Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 250, poz. 3505 z dnia 10 grudnia 2002 r.).
2. Uchwała Nr XXXVII/164/2006 Rady Gminy Lubin z dnia 07 marca 2006 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XLVI/489/2002 Rady Gminy Lubin z dnia 09 października 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin (Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 89, poz. 1535 z dnia 05 maja 2006 r.).
3. Uchwała Nr VI/33/2007 Rady Gminy Lubin z dnia 30 marca 2007 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XLVI/489/2002 Rady Gminy Lubin z dnia 09 października 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin (Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 144, poz. 1862 z dnia 14 czerwca 2007 r.).
4. Uchwała Nr XLVIII/201/2006 Rady Gminy Lubin z dnia 20 października 2006 r. w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin (Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 12, poz. 110 z dnia 17 stycznia 2007 r.).
5. Uchwała nr XXIV/129/2008 Rady Gminy Lubin z dnia 09 października 2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin – obręb Chróstnik (Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 311, poz. 3737 z dnia 02 grudnia 2008 r.).
6. Uchwała Nr XIX/120/2011 Rady Gminy Lubin z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin (Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego poz.1041 z dnia 13 marca 2012 r.).

Dla Gminy Lubin opracowane zostało Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

W celu zachowania walorów krajobrazowych, otwartych przestrzeni rolno – leśnych oraz kształtujących się ciągów ekologicznych, Gmina winna sukcesywnie sporządzać miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego również dla terenów rolniczych, co zablokuje niekontrolowany rozwój zabudowy na podstawie decyzji administracyjnych (decyzje o warunkach zabudowy). W obecnym porządku prawnym, decyzje nie muszą zachowywać zgodności z zapisami Studium, bowiem decyzje administracyjne wydaje się na podstawie przepisów prawa, a Studium nie jest aktem prawa miejscowego. Takie działanie Gminy mogłoby być uznane za swego rodzaju metodę kontroli rozwoju terenów zainwestowanych oraz wpływ na zachowanie istotnych obszarów w stanie naturalnym i nieprzekształconym.

[3] tekst jednolity, Dz. U. 2012, poz. 647

4.4.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Osiąganie coraz wyższego stopnia implementacji zasad zrównoważonego rozwoju w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubin.

4.4.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
4. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym						
1.	Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym gminnego programu ochrony środowiska i opracowań ekofizjograficznych.	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej (kształtowanie przestrzeni), uwzględniającej wartości przyrodnicze i ład przestrzenny	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy

4.5 Edukacja ekologiczna społeczeństwa

Aby w sposób właściwy realizować politykę ochrony środowiska konieczne jest włączenie się do tego zadania społeczności lokalnych. Związane to będzie ze zmianą podejścia do spraw rozwoju gospodarczego, przewartościowaniem hierarchii potrzeb i zrozumienia czym jest dla człowieka przyroda i środowisko, w którym przebywa. Dlatego już wśród dzieci i młodzieży koniecznym staje się wprowadzanie edukacji ekologicznej. Edukacja ekologiczna realizowana na terenie powiatu powinna obejmować również osoby dorosłe. Działalność edukacyjna powinna objąć następujące formy działania:

- Teoretyczno-praktyczne – szkolna edukacja ekologiczna,
- Poznawcze – czynny udział w kształtowaniu środowiska, wycieczki krajoznawcze,
- Popularyzacyjne – imprezy, festyny, konkursy.

Na terenie Gminy Lubin rok rocznie podejmowane są działania w zakresie edukacji ekologicznej, w których udział bierze młodzież szkolna. Systematycznie prowadzony jest system informacji o środowisku i jego ochronie polegający na udostępnianiu informacji przez pracownika zajmującego się ochroną środowiska osobom zainteresowanym, rozdysponowywaniem folderów i ulotek dotyczących tematyki ochrony środowiska. Publikowanie informacji na stronach Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Lubin.

Ponadto Szkoły biorą udział w różnorodnych akcjach i konkursach służących propagowaniu wiedzy i rozwijaniu świadomości na temat wartości i sposobów ochrony środowiska:

- akcja "Sprzątanie świata";
- obchody "Dnia Ziemi";
- szkolny konkurs ekologiczne,
- programu „Szkoła dla Ekorozwoju”,
- organizacja kolejnych edycji Gminnego Turnieju Ekologicznego w Siedlcach,
- organizacja kolejnych edycji Regionalnej Olimpiady Ekologicznej w Szklarach Górnych i turnieju ekologicznego w Szklarach Górnych,
- akcja edukacyjna „Listy do Ziemi”.

Wciąż istnieje jednak silna potrzeba prowadzenia kampanii społecznych podnoszących świadomość ekologiczną społeczeństwa, kierowanych do wszystkich grup wiekowych. W edukacji tej służą wsparciem materiały informacyjne, projekty ekologiczne i kampanie społeczne prowadzone przez liczne organizacje pozarządowe oraz Ministerstwo Środowiska. Np. Fundacja Ekologiczna ARKA, od lat prowadząc ogólnopolską kampanię „Kochasz dzieci, nie pal śmieci", współpracuje z ponad 200 gminami, by uświadomić Polakom szkodliwość spalania śmieci w domowych piecach. Z kolei na stronie internetowej MŚ (http://www.mos.gov.pl/kategoria/4634_edukacja_ekologiczna) znajdują się praktyczne narzędzia i materiały multimedialne, warte udostępniania i promowania także za pomocą kanałów informacyjnych UG. Wśród kampanii społecznych prowadzonych przez MŚ głośne są np.: „Nie zaśmiecaj swojego sumienia", czy „Wyłączamy prąd, włączamy oszczędzanie".

4.5.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Podnoszenie świadomości ekologicznej wszystkich mieszkańców Gminy Lubin, zgodnie z zasadą: „myśl globalnie, działaj lokalnie".

4.5.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5. Edukacja ekologiczna społeczeństwa						
1.	Informowanie mieszkańców i zachęcanie do udziału w szkoleniach dla rolników organizowanych m.in. przez DODR, ARiMR, organizacje pozarządowe, w szczególności w ramach programów rolno-środowiskowych	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Współpraca z placówkami oświatowymi i pozarządowymi organizacjami ekologicznymi w organizacji akcji, konkursów i projektów ekologicznych	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
3.	Udostępnianie informacji o środowisku i działaniach proekologicznych w gminie	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
4.	Popularyzacja za pomocą kanałów informacyjnych UG kampanii społecznych służących wyrabianiu ekologicznych nawyków wśród mieszkańców	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy

5. OCHRONA I ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH I ENERGII

Ochrona i zrównoważone użytkowanie przyrody i krajobrazu to bardzo ważne działanie wpływające w decydującym stopniu na środowisko i jakość życia mieszkańców. Realizacja zadań z tego zakresu wynika z szeregu unormowań krajowych jak również podpisanych przez Polskę umów i konwencji międzynarodowych:

- **Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego** (Konwencja Paryska z 1972 roku);
- **Konwencja o obszarach wodno-błotnych** (Konwencja Ramiarska z 1975 roku);
- **Konwencja o ochronie gatunków wędrownych dzikich zwierząt** (Konwencja Bońska z 1979 roku);
- **Konwencja o ochronie europejskiej dzikiej flory i fauny oraz siedlisk przyrodniczych** (Konwencja Berneńska z 1979 roku);
- **Konwencja o różnorodności biologicznej** (Konwencja z Rio z 1992 roku);

Polska od momentu wstąpienia do Unii Europejskiej zobowiązana jest to podjęcia działań wynikających z celów Wspólnoty zawartych między innymi w dokumencie „Zrównoważona Europa dla lepszego świata: Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej". W lipcu 2002 roku przyjęty został przez Parlament Europejski i Radę UE **VI Program Działań Wspólnoty Europejskiej** w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001 – 2010. Aktualnym do dziś celem programu jest poprawa stanu środowiska i jakości życia mieszkańców. Polska uznała, że podstawowymi długoterminowymi działaniami dla osiągnięcia tego celu będą:

- Zwiększenie lesistości do 30% w 2020 rok, a docelowo do 32 – 33%.
- Włączenie wyznaczonych obszarów do europejskiej sieci NATURA 2000.
- Ochrona terenów wodno-błotnych.
- Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych.

5.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

W granicach Gminy Lubin występują obszary i obiekty chronione w rozumieniu Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. [4] Na obszarze gminy utworzone zostały następujące obszary prawnie chronione: rezerwaty przyrody – ok. 60,34 ha, obszary chronionego krajobrazu – ok. 10 330 ha cały obszar (gminy Lubin, Chojnów i Chocianów), w tym w granicach gminy Lubin ok. 15%, pomniki przyrody – 22 szt.

W południowo-zachodnich krańcach gminy, w okolicy miejscowości Lisiec i Bukowna, znajduje się fragment **Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Czarnej Wody**. Tam też zlokalizowany jest **Rezerwat Leśny Zimna Woda** o powierzchni 60,34 ha, stanowiący wschodnią odnogę Borów Dolnośląskich. Ochroną objęte są tu zbiorowiska grądowe z licznymi drzewami pomnikowymi o znacznych rozmiarach oraz stanowiska wielu gatunków górskich na stanowiskach niżowych. Ponadto wyznaczono strefy ścisłej i częściowe ochrony gniazd orła bielika i bociana czarnego w rejonie wsi Bukówka, Lisiec, i Zimna Woda.

Inwentaryzacja przyrodnicza regionu wykazała występowanie kilku gatunków rzadkich roślin i grzybów objętych **ochrona gatunkową** ścisłą i częściową. Spośród chronionych zwierząt spotyka się podlegające ochronie gatunkowej płazy i gady, liczne gatunki rzadkich ptaków oraz 6 gatunków ssaków. W inwentaryzacji przyrodniczej gminy wskazano kilka ekosystemów leśnych, które proponuje się objąć ochroną jako rezerwaty przyrody oraz użytki ekologiczne.

[4] tekst jednolity Dz. U. 2013, poz. 627

Wg koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET-pl (IUCN *„Koncepcja krajowej sieci ECONET-POLSKA",* Warszawa 1995) obszar gminy otoczony jest:

- Od wschodu i północy – korytarzem ekologicznym Dolina Środkowej Odry (18 km) o znaczeniu międzynarodowym.
- Od zachodu i południa – obszarem węzłowym o znaczeniu krajowym (9 K) Bory Dolnośląskie oraz korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym (35 k), łączącym się z obszarem węzłowym Obszar Doliny Środkowej Odry (17 M) o znaczeniu międzynarodowym na południu i krajowym korytarzem ekologicznym na zachodzie łączącym Bory Dolnośląskie z Doliną Środkowej Odry (33 k).

Głównym korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym jest korytarz 35 k w części południowej gminy, lokalnym zaś południowe zbocze Grzbietu Dałkowskiego (fragment mezoregionu Wzgórze Dałkowskie), które do poziomu 170 m n.p.m. pokryte jest w większości lasami. Ten jedyny cią ekologiczny przebiegający równoleżnikowo w północnej części gminy nie łączy się z większymi ciągami ekologicznymi, zaś dodatkową barierę stanowi przebieg drogi krajowej nr 3 i nieczynny zbiornik odpadów poflotacyjnych „Gilów".

W gminie ustanowiono **22 pomniki przyrody** żywej, z czego 20 okazów drzew znajduje się na terenach parków podworskich.

Na terenie gminy występuje jeden Specjalny obszary ochrony siedlisk ŹRÓDLISKA KOŁO ZIMNEJ WODY PLH020092, o powierzchni 156,0 ha. Obszar obejmuje teren istniejącego rezerwatu "Zimna Woda" oraz jego otoczenie. Całość obszaru należy do Skarbu Państwa w zarządzie nadleśnictwa Legnica.

Nowoczesna ochrona przyrody, krajobrazu i bioróżnorodności polega nie tylko na obejmowaniu ochroną obszarów cennych przyrodniczo. Ważnymi elementami krajobrazu miast i wsi jak również istotnymi fragmentami umożliwiającymi przetrwanie i przeżycie wielu organizmom w przekształconym przez człowieka środowisku zurbanizowanym są tereny zielone istniejące w otoczeniu obszarów użytkowanych gospodarczo lub mieszkaniowo. Parki, zieleńce, sady, aleje i zadrzewienia urozmaicają krajobraz miast i wsi, wprowadzają elementy harmonii i poprawiają warunki życiowe człowieka. Stanowią też ekosystemy zastępcze dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Od pewnego czasu obserwuje się zasiedlanie osiedli ludzkich przez gatunki zwierząt dotąd stroniące od człowieka. Istniejący system zieleni w terenach zurbanizowanych gminy sprzyja stwarzaniu dobrych warunków do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, jak również spełnia rolę korytarzy ekologicznych i ostoi dla gatunków związanych z osiedlami ludzkimi.

Obszary wiejskie w gminie odgrywają ponadto decydującą rolę w kształtowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego. Do głównych zagrożeń wartości przyrodniczych i kulturowych na tych obszarach należą:

- Zaniedbywanie lub zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk, które przekształcają się w tereny zadrzewione,
- Zmiany struktury agrarnej – powiększanie pól połączone z likwidowaniem cennych użytków zielonych i z wprowadzaniem wielkoobszarowych monokultur uprawnych,
- Intensyfikacja gospodarki rolnej prowadząca do nasilenia się erozji gleb i zanieczyszczenia wód wskutek nadmiernej chemizacji rolnictwa,
- Zanik lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych,
- Presja budowlana na tereny rolne,
- Niewystarczające instrumenty prawne chroniące ład przestrzenny i krajobraz,
- Wprowadzanie obcych form architektury do zabytkowych układów przestrzennych.

Dla zapobiegania występowaniu i nasilaniu się wymienionych zagrożeń należy podejmować i wspierać następujące rodzaje działań:

1. Tworzenie nowych pasm zadrzewień wzdłuż potoków i cieków wodnych,
2. Odtwarzanie i utrzymywanie w dobrej kondycji skupisk roślinności śródpolnej,
3. Ochrona parków wiejskich wraz z architekturą znajdującymi się na ich terenie,
4. Ochrona i utrzymywanie w dobrej kondycji drzewostanu o cechach pomnikowych,
5. Ochrona stanowisk roślin chronionych i lasów glebo- i wodochronnych,
6. Przestrzeganie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych w gospodarstwach rolnych,
7. Prowadzenie działań zachowujących trwałe użytki zielone, zadrzewienia śródpolne, oczka wodne, tereny podmokłe, miedze i mozaikowaty układ pól,
8. Rekultywacja obszarów zdegradowanych oraz ich właściwe zagospodarowanie.

5.1.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej oraz zachowanie korytarzy ekologicznych w krajobrazie rolniczym na obszarze gminy.

5.1.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6. Ochrona przyrody i krajobrazu						
1.	Bieżące utrzymanie i konserwacja gminnych terenów zielonych	UG	2015 – 2018 (stałe)		ok 200 000 rocznie	Budżet Gminy
2.	Objęcie ochroną prawną „pomnikowych" okazów drzew na terenie gminy oraz gatunków zagrożonych wyginięciem	UG	2015 – 2016		brak danych	Budżet Gminy
3.	Rewitalizacja szaty roślinnej parków zabytkowych Gminy Lubin położonych w Gorzelinie, Miłoradzicach, Raszowej i Siedlcach – utrzymanie projektu	UG	2015 – 2018		ok. 100 000 rocznie	Budżet Gminy
4.	Informator dotyczący parków zabytkowych Gminy Lubin	UG	2015		ok. 10 000	Budżet Gminy
5.	Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak danych	Budżet Gminy

5.2 Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Lasy i grunty leśne, których obszar wynosi ok. 11 705 ha (GUS, stan na koniec 2013 r.), stanowią ok. 40% powierzchni gminy. W strukturze własności przeważają lasy państwowe należące do Nadleśnictw Lubin i Legnica. Zdecydowana większość, bo ponad 96% stanowią lasy będące własnością Skarbu Państwa zarządzane przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych. Udział prywatnych gruntów leśnych w powierzchni ogólnej gruntów leśnych na terenie gminy wynosi ponad 2%. Nadleśnictwa czynią wysiłki w celu poprawy stanu środowiska leśnego w tym:

- prace glebowo-siedliskowe, będące podstawą do przeprowadzenia inwentaryzacji urządzeniowej badającej stan lasu i stopień zgodności biocenozy z biotopem,
- budowę zbiorników małej retencji dzięki czemu nastąpi podniesienie wody gruntowej zgodnie z siedliskowym typem lasu i ograniczenie procesów erozyjnych,
- przebudowę litych drzewostanów sosnowych występujących na żyźniejszych siedliskach na drzewostany mieszane,
- udoskonaloną ogniskowo-kompleksową metodę biologicznej ochrony lasu poprzez wprowadzenie punktowego urozmaicenia struktury sztucznych ekosystemów,
- zakładanie stref ekotonowych w celu utworzenia strefy przejściowej, łagodzącej skutki wzajemnego oddziaływania na granicy las-pole.

Starosta Lubiński co 10 lat sporządza inwentaryzację stanu lasu dla lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa i przekazuje Gminie. Grunty przeznaczone do zalesienia określają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Zasady przeznaczania gruntów rolnych do zalesienia reguluje ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. *o zmianie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska*[5]*.* Należy wprowadzać dolesienia w obszarach rolnych o najniższej wartości rolniczej. Zasadne są zalesienia ze względów ekologicznych: poprawa struktury gatunkowej, funkcje ochronne, powiązania kompleksów, ograniczające uciążliwe oddziaływania. Zalesienia w obszarach łąk śródpolnych i nieużytków stanowiących bazę dla różnorodności biologicznej nie są wskazane. Celowe jest stopniowe nadawanie statusów ochronnych lasom w korytarzach ekologicznych gminy.

Grunty przeznaczone do zalesiania określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Obowiązek zalesiania gruntów ciąży na nadleśniczych w odniesieniu do gruntów w zarządzie Lasów Państwowych i właścicielach lub użytkownikach wieczystych – w odniesieniu do innych gruntów. Prywatni właściciele gruntów mogą uzyskać pomoc finansową w przypadku zalesiania gruntów wyłączonych z produkcji rolnej: w ramach ustawy z dnia 18 czerwca 2004 r. *o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz ustawy o płatnościach bezpośrednich do gruntów rolnych*. Płatność na zalesienie jest udzielana producentowi rolnemu, który został wpisany do ewidencji producentów, zobowiązał się do zalesienia działek, na których do dnia złożenia wniosku była prowadzona działalność rolnicza oraz zobowiązał się do pielęgnacji i ochrony założonej uprawy leśnej zgodnie z planem zalesienia. Płatność jest udzielana do działek rolnych:

- użytkowanych jako grunty orne, trwałe użytki zielone albo sady;
- które zostały przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego do zalesienia lub właściciel uzyskał zaświadczenie, że zalesienie ich nie jest sprzeczne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- stanowiących własność producenta rolnego;
- powierzchni co najmniej 0,30 ha i szerokości nie mniejszej, niż 20 m;
- które spełniają wymogi określone przepisami o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

5.2.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem i przywracaniem różnorodności biologicznej.

[5] Dz.U. 2003 nr 46 poz. 392

5.2.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów						
1.	Promowanie i wspieranie zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Lokalizacja zalesień i zadrzewień w planie zagospodarowania przestrzennego	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy

5.3 Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów wodnych

Polska jest krajem o niewielkich zasobach wodnych. Zasoby te w przeliczeniu na jednego mieszkańca kształtują się średnio na poziomie 1 700 m³/rok, a w roku suchym – 1 450 m³/rok. Pod tym względem Polska zajmuje 22. miejsce w Europie [16]. Przytoczone dane świadczą o tym, że racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, jakimi dysponujemy, powinno być jednym z najważniejszych priorytetów narodowych, tym bardziej, że wobec nieuniknionych zmian klimatycznych jest spodziewany pogłębiający się deficyt wody na obszarze Polski. Z drugiej strony zwiększona labilność klimatu powodować będzie częstsze niż dotąd okresy deszczy nawalnych, będących przyczyną letnich powodzi.

W ramach przedmiotowego zagadnienia, głównym celem postulowanym w *Polityce ekologicznej Polski* jest racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej. Naczelnym zadaniem będzie dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniem.

Jak wynika z danych GUS dla Gminy Lubin, na przestrzeni dwóch ostatnich lat zużycie wody na potrzeby gospodarki komunalnej utrzymywało się na zbliżonym poziomie. Stosunek ilości pobieranej wody do ilości odprowadzanych ścieków utrzymuje się na stałym poziomie.

Teren gminy Lubin znajduje się w lewobrzeżnym dorzeczu Odry, w jej środkowym odcinku. Centralna, północno-wschodnia i wschodnia część gminy należy do dorzecza Zimnicy będącej lewym dopływem Odry. Niewielka część terenu po wschodniej granicy gminy na wysokości Miłosnej znajduje się w zlewni niewielkiej rzeki o nazwie Jastrzębia, będącej również lewym dopływem Odry. Południowa część gminy poprzez rzeki Kaczorek i Czarna Woda należy do dorzecza Kaczawy będącej również lewym dopływem Odry. Małe bezimienne cieki zachodnich krańców gminy należą do dorzecza Szprotawy, największy z nich - Zielenica przepływa przez Szklary Górne.

Wody powierzchniowe zajmują na terenie Gminy Lubin około 78 ha powierzchni. Wody płynące zajmują około 49 ha, wody stojące 29 ha. Powierzchnia ogólna rowów, wynosi około 142 ha.

Według informacji otrzymanych z Urzędu Gminy Lubin zagrożenie powodziowe stwarza przepływająca na odcinku około 4,5 km rzeka Czarna Woda, w tym w pobliżu budynków miejscowości Bukowna na odcinku około 1,4 km. Przy uwzględnieniu zalania terenów (naturalne poldery powodziowe), rzeka nie zagraża bezpośrednio mieszkańcom gminy.

Ochrona zasobów wód polega również na ochronie przed zanieczyszczeniem użytkowych poziomów wodonośnych. Na terenie Gminy Lubin dla trzeciorzędowego zbiornika wód podziemnych wydzielono Obszar Wysokiej Ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP-OWO) Nr 316. Jest to Subzbiornik (Tr) Lubin, powierzchnia jego wynosi 258 km^2, w całości objęty jest obszarem wysokiej ochrony OWO, średnia głębokość ujęć wynosi 130 m, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne określono na 50 tys. m^3/d. Wschodnia i północna granica tego zbiornika przebiega od: południowej granicy gminy przez Karczowiska, Pieszków, Kłopotów, miasto Lubin, Oborę i Szklary Górne. Jednym z potencjalnych źródeł zanieczyszczeń są dzikie wysypiska śmieci oraz stare składowiska odpadów komunalnych. Gmina przeprowadziła zamknięcie i rekultywację składowiska odpadów komunalnych w Siedlcach i Niemstowie. Prowadzony jest tam stały monitoring oddziaływania na środowisko w fazie poeksploatacyjnej.

5.3.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz ochrona przed powodzią i suszą

5.3.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
8. Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów wodnych						
1.	Monitoring, utrzymanie i odbudowa sieci i urządzeń melioracji wodnych podstawowych i szczegółowych	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak danych	Budżet Gminy, Budżet Województwa
2.	Melioracje wodne	UG	2015 – 2018 (stałe)		100 000 rocznie	Budżet Gminy
3.	Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody przez działania edukacyjno-promocyjne skierowane do wszystkich grup społecznych	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy

5.4 Ochrona gleb i powierzchni ziemi

Gleba powinna podlegać szczególnej ochronie, ponieważ jej skład mineralny w praktyce uważa się za nieodnawialny. Działalność rolnicza na obszarze gminy potencjalnie może spowodować częściową degradację gleb i daleko idące zmiany, zwłaszcza w zakresie odczynu i stosunków wodnych w glebach. Na pogorszenie stanu gleb największy wpływ mają następujące czynniki:

- Zły stan utrzymania systemu melioracji podstawowej i szczegółowej,
- Zanieczyszczenie gleb wywołane obecnością "dzikich wysypisk",
- Zanieczyszczenie wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu pojazdów,
- Zanieczyszczenia gleb związane z intensywną gospodarką rolną,
- Zagrożenie erozją wietrzną i wodną.

Gmina Lubin ma w przeważającym stopniu charakter rolniczy i do potencjalnych źródeł chemicznych zanieczyszczeń przemysłowych można zaliczyć ewentualnie bazy i stacje paliw płynnych, stanowiące w razie awarii potencjalne zagrożenie przedostaniem się związków ropopochodnych do gleby i wód gruntowych. Na terenie gminy znajduje się jedna stacja paliw płynnych: Przedsiębiorstwo Handlowo – Transportowe „TRANSMAS” Miłosna.

Ze względu rolniczy profil gospodarki w gminie, racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, powinno polegać na:

- zagospodarowaniu gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej,
- lepszym dostosowaniu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji.
- ochrona zasobów glebowych przed erozją wodną i wietrzną oraz przed degradacją spowodowaną niewłaściwym nawożeniem, zanieczyszczeniem ze źródeł przemysłowych, komunalnych i transportowych.

Istotnym kierunkiem działań w ramach ochrony gleb powinno być wdrażanie i upowszechnianie **Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR)**. Znaczącej poprawie ulegnie świadomość ekologiczna mieszkańców, co wiązać się będzie ze zmniejszeniem ilości dzikich wysypisk, wypalania łąk i ściernisk, wprowadzania ścieków do gruntów, wyrzucania odpadów. Stopniowo odstępować się będzie od bezściółkowej hodowli bydła, propagując hodowlę ściółkową, dostarczającą obornika, ważnego składnika strukturotwórczego gleby. Preferowane będzie:

- wprowadzanie racjonalnego nawożenia, uwzględniającego konieczność przeciwdziałania stratom materii organicznej gleb przez możliwe szerokie zastosowanie obornika i humusotwórczych upraw,
- wprowadzanie urozmaiconych płodozmianów, poplonów i międzyplonów,
- stosowanie maszyn nie powodujących nadmiernego ugniatania i wytwarzania tzw. „podeszwy glebowej", która zmienia niekorzystnie właściwości gleb i przyspiesza odpływ wody oraz substancji biogennych z pól uprawnych.

Polityka ochrony gleb powinna uwzględniać działania zapobiegające procesom erozji. Lesistość Gminy Lubin wynosi ok. 40%. Jednakże w zagospodarowaniu przestrzeni rolniczej należy dążyć do jej wzbogacenia w różne formy zadrzewień i zakrzewień (w tym o charakterze wiatrochronnym) oraz do tworzenia stref buforowych (bez upraw – jako biofiltrów) wzdłuż większych cieków powierzchniowych (pożądana strefa biofiltra o szerokości minimum 7m). Brak zadrzewień śródpolnych powoduje bowiem ułatwienie cyrkulacji powietrza zwiększając siłę i prędkość wiatru, co powoduje wzrost erozji wietrznej. Erozja wietrzna jest zatem typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne jest stosowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz podobnie, jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną. Ponadto znacząca część użytkowanych gruntów rolnych odznacza się małą urodzajnością i jednocześnie wysoką wrażliwością (środowiska gruntowo-wodnego) na degradację. Powinna więc być zalesiona.

Również koncepcja rolnictwa ekologicznego obejmuje szereg działań w zakresie kształtowania struktury krajobrazu rolniczego, w tym zwłaszcza tworzenie barier biogeochemicznych przeciwdziałających procesom erozji wietrznej i wodnej, wzmagających retencję i stymulujących małe obiegi wody w agrosystemach, jak również eliminujących zanieczyszczenia chemiczne z wód gruntowych oraz wzbogacających zasoby biologiczne obszarów rolniczych. Grunty wyłączone z użytkowania rolniczego i gleby zdegradowane na obszarach rolniczych powinny być zalesiane lub zagospodarowywane poprzez przeznaczenie ich na plantacje choinek, szkółki roślin ozdobnych, itp. Wycinanie drzew ma uzasadnienie w przypadku drzew starych i spróchniałych powodujących zagrożenie na drogach, ale wówczas należy je zastąpić nasadzeniami w odpowiednich miejscach.

Rekultywacja gleb zdegradowanych

Odpowiedzialność za zanieczyszczone grunty (gleba i ziemia) reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* [2], gdzie zgodnie z zapisami:

1. art. 7: kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia; oraz kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu;
2. art. 7a: do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku i do szkody w środowisku stosuje się przepisy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. *o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie*[6]

Zgodnie z ustawą *o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie*[6]:

1. art. 6, ust 11, pkt c): do szkód w środowisku zalicza zanieczyszczenie gleby lub ziemi, (w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi), jako negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenioną w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana w powierzchni ziemi przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska.
2. art. 9: W przypadku wystąpienia szkody w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego skontrolowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób zanieczyszczeń lub innych szkodliwych czynników; oraz do podjęcia działań naprawczych.
3. art. 7: Organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest regionalny dyrektor ochrony środowiska.
4. art. 12: Jeżeli zanieczyszczenie gleby lub ziemi zostały spowodowane przez więcej niż jeden podmiot korzystający ze środowiska, albo za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi (jeżeli nie dokonał on zgłoszenia o bezpośrednim zagrożeniu lub fakcie zanieczyszczenia niezwłocznie po uzyskaniu wiedzy), odpowiedzialność tych podmiotów za podejmowanie działań zapobiegawczych i naprawczych jest solidarna.
5. art. 16: Organ ochrony środowiska podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze, jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna; oraz z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku jest konieczne natychmiastowe podjęcie tych działań.

5.4.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Ochrona przed degradacją i racjonalne użytkowanie zasobów glebowych gminy

5.4.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
9. Ochrona gleb i powierzchni ziemi						
1.	Likwidacja „dzikich wysypisk”	UG	2015 – 2018 (stałe)		w razie potrzeby	Budżet Gminy
2.	Wspieranie powstawania i działalności gospodarstw ekologicznych oraz prowadzących zrównoważoną gospodarkę rolną i leśną na terenie gminy	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy

[6] tekst jednolity Dz. U. 2014, poz. 210

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
3.	Kontynuacja akcji polegającej na informowaniu i zachęcaniu rolników do przestrzegania „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych" oraz do udziału w szkoleniach	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
4.	Ochrona gruntów ornych o najwyższej bonitacji przed przeznaczaniem na cele nierolnicze i nieleśne	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy

5.5 Gospodarowanie zasobami geologicznymi

Ochronę złóż kopalin, rozumianą jako racjonalne gospodarowanie ich zasobami i kompleksowe wykorzystanie (w tym kopalin towarzyszących), oraz regulacje dotyczące ochrony kopalin zawarte są w ustawie *Prawo geologiczne i górnicze* [7] z dnia 9 czerwca 2011 r. Ochrona udokumentowanych złóż przeznaczonych do eksploatacji może polegać również na wyznaczeniu w planie zagospodarowania przestrzennego terenu objętego zakazem zabudowy i/lub zalesień. Za kształtowanie polityki ochrony złóż kopalin i gospodarowanie zasobami surowców odpowiedzialni są Minister Środowiska, wojewodowie i starostowie. Zgodnie z treścią ww. ustawy (art. 21, ust 1) działalność w zakresie: poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalin, o których mowa w art. 10 ust. 1, wydobywania kopalin ze złóż, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji, podziemnego składowania odpadów — może być wykonywana po uzyskaniu koncesji wydawanych przez właściwe organy.

Wydobywanie kopalin wiąże się z powstawaniem szkód w środowisku. Zgodnie z art. 126 ust. 2 ustawy *Prawo ochrony środowiska*, podejmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest obowiązany przedsiębrać środki niezbędne do ochrony zasobów złoża, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do właściwego stanu inne elementy przyrodnicze. Wydobywanie kopalin systemem odkrywkowym powoduje degradację powierzchni terenu i praktycznie prace rekultywacyjne po zakończonej eksploatacji w niewielkim stopniu łagodzą przeobrażenia spowodowane wydobywaniem kopalin. Istotne jest maksymalne wykorzystanie zasobów w granicach udokumentowania, a następnie skuteczna i właściwa, z punktu widzenia gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska rekultywacja wyrobiska. Sposoby zagospodarowania terenów po wyrobiskach kruszyw naturalnych są następujące:

- jeżeli są suche – ukształtowanie terenu w sposób możliwie naturalny, odtworzenie warstwy gleby, zalesienie lub wykorzystanie rolnicze. W szczególnych przypadkach możliwe jest wypełnienie wyrobiska odpadami obojętnymi
- jeżeli eksploatacja odbywała się poniżej zwierciadła wody – preferowana jest rekultywacja w kierunku wodnym tj. powstawanie oczek wodnych na cele rekreacyjne, kąpielisk, wędkowania itp.

Podziemna eksploatacja złóż kopalin powoduje powstawanie wielu problemów środowiskowych na obszarach i terenach górniczych. Skutki podziemnej eksploatacji górniczej na powierzchnię terenu obserwuje się jako wpływy:

- bezpośrednie – pochodzące od wybierania złoża i likwidowania pustki eksploatacyjnej (deformacje ciągłe),
- pośrednie, które związane są z odwodnieniem warstw czwarto- i trzeciorzędowych na skutek działalności górniczej (obniżenia),
- dynamiczne spowodowane wstrząsami górniczymi.

[7] Dz. U. 2011 Nr 163 poz. 981

Gmina Lubin leży w zasięgu cechsztyńskich rud miedzi w strefie postwaryscyjskich formacji pokrywy platformowej. Zasoby przemysłowe rud miedzi w złożu „Lubin – Małomice" wynoszą szacunkowo 334,5 mln ton (stan na koniec 2012 r.), w tym zasoby miedzi metalicznej: 4 279 tys. ton, a srebra: 18,2 tys. ton. Wielkość wydobycia w 2012 r. wyniosła 7,19 mln ton rudy miedzi. Eksploatacja górnicza złoża rud miedzi prowadzona jest przez KGHM Polska Miedź S.A. Oddział Zakłady Górnicze „Lubin". Przeważająca część obszaru gminy mieści się w obrębie Obszaru Górniczego Lubin – Małomice (Decyzja Ministra Środowiska nr 10/2013 z dnia 12.09.2013 dla złoża Lubin – Małomice RM 22 rudy miedzi pod numerem: 3/1/17) [8].

Dla Obszaru Górniczego Lubin – Małomice określono granice Terenu Górniczego, tj. przestrzeni objętej przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego (art. 6 Prawa geologicznego i górniczego). W celu minimalizacji wpływów eksploatacji złoża rud miedzi na powierzchnie i zabudowę wyznaczono teren ochronny dla miasta Lubina, w granicach, którego wydobycie jest prowadzone na podsadzkę hydrauliczną. Podziemna eksploatacja rud miedzi powoduje naruszenie naturalnego stanu równowagi w utworach skalnych. Głównym przejawem zmian jest aktywność sejsmiczna, w rejonie eksploatacji górniczej, wyrażana dynamicznym oddziaływaniem wstrząsów sejsmicznych na zabudowę infrastruktury powierzchni terenu. Wskutek eksploatacji obiekty powierzchniowe wchodzące w skład zabudowy i infrastruktury poddawane są następującym wpływom :

- wpływy ciągłe (osiadanie, odkształcenia poziome, nachylenia terenu) mieszczą się co najwyżej w I kategorii terenu górniczego;
- wpływy dynamiczne (drgania pochodzące od wstrząsów górotworu) nie są większe od V stopnia intensywności drgań w skali MSK-64;
- deformacje nieciągłe nie występują.

Tereny powierzchniowej eksploatacji w gminie Lubin

Gminę Lubin cechuje wielość surowców naturalnych, i udokumentowanych złóż, z których część podlega eksploatacji. Obecnie na terenie gminy Lubin prowadzone jest wydobycie złoża kruszywa naturalnego „Składowice III" i złoża piasków podsadzkowych „Obora" [57]. Planowane jest także rozpoczęcie eksploatacji kolejnych złóż. (szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela).

Tabela 5.1 Tereny powierzchniowej eksploatacji na terenie gminy Lubin [57]

Miejscowość	Rodzaj kruszywa/nazwa eksploatacji	Uwagi
Gorzelin	Złoże kruszywa naturalnego „Gorzelin"	Projektowana eksploatacja
Zimna Woda	Złoże kruszywa naturalnego „Zimna Woda"	Projektowana eksploatacja
Składowice	złoża kruszywa naturalnego „Małomice"	Projektowana eksploatacja
Składowice	Brak udokumentowanego złoża	Projektowana eksploatacja
Składowice	złoża kruszywa naturalnego „Składowice III"	Złoże praktycznie wyczerpane, teren kwalifikuje się do rekultywacji
Szklary Górne	złoża piasków podsadzkowych „Obora"	Złoże w trakcie eksploatacji. Po zakończeniu eksploatacji przeznaczenie na tereny sportu i rekreacji oraz usług.

5.5.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Ochrona zasobów kopalin i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych na terenie gminy

5.5.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
10. Gospodarowanie zasobami geologicznymi						
1.	Uwzględnianie w opracowaniach planistycznych wszystkich znanych złóż w granicach ich udokumentowania i ich ochrona przed trwałym zainwestowaniem	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Ochrona i racjonalna gospodarka złożami kopalin, w tym zapobieganie i minimalizacja nowych oddziaływań górniczych	przedsiębiorcy	2015 – 2018 (stałe)		brak danych	środki własne

5.6 Wykorzystanie energii odnawialnej

Odnawialne źródła energii OZE należą do grupy „czystych", których wykorzystanie umożliwia poprawę stanu środowiska naturalnego. Zainteresowanie energią alternatywną nastąpiło na skutek:

- wyczerpywania się zasobów nieodnawialnych (węgiel, ropa, gaz);
- powszechności dostępu do źródeł energii konwencjonalnej;
- dążenia poprawy stanu środowiska naturalnego.

Za odnawialne źródło energii (OZE) uważa się źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię: wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal morskich, spadku rzek oraz energię pozyskaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu szczątek roślinnych i zwierzęcych.

Energię zasobów odnawialnych pozyskujemy z przemiany:

- promieniowania słonecznego (zakres cieplny lub ogniwa fotowoltaiczne);
- małej energetyki wodnej (hydroenergia rzek);
- wiatru;
- spalanie biomasy;
- geotermii (tzw. gorących źródeł).

Racjonalne wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych jest jednym z komponentów zrównoważonego rozwoju. Wzrost ich udziału w bilansie paliwowo - energetycznym przyczynia się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędności zasobów surowców energetycznych oraz stanu środowiska. Polityka energetyczna Polski do 2030 roku jest aktualnym dokumentem strategicznym w zakresie rozwoju energetyki państwa. Jej podstawowym celem jest zapewnienie osiągnięcia przez Polskę w 2020 r. co najmniej 15% udziału energii z odnawialnych źródeł w zużyciu energii finalnej brutto, w tym co najmniej 10% udziału energii odnawialnej zużywanej w transporcie. Wzrost wykorzystania OZE wynika także z dyrektywy 2009/28/WE w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych. Progres wykorzystania OZE w Polsce związany jest przede wszystkim z potrzebą ograniczenia obciążeń środowiska, jak również skłania do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego kraju [49].

Średni wskaźnik produkcji energii ze źródeł odnawialnych w Unii Europejskiej wynosi 5,8% w ogólnej produkcji energii. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 2,8%. W strukturze źródeł energii odnawialnej dominuje energia z biomasy, następnie energia wodna i pozostałe źródła. Szansą dla regionu będzie wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, związanych z lokalną bazą surowców. Coraz częściej korzysta się w lokalnych kotłowniach z energii biomasy (zrębki drewna, słoma). Do celów energetycznych może być wykorzystywana także energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska oraz biogaz powstający w wyniku fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej. Należy opracować „program wykorzystania alternatywnych źródeł energii" z równoczesnym propagowaniem zmiany paliwa na bardziej przyjazne środowisku. Powiat Polkowicki opracował i wdraża *Program Poszanowania Energii i Wspierania Wykorzystania Źródeł Odnawialnych na lata 2009-2015* [33].

Województwo dolnośląskie może poprawić swoją efektywność energetyczną m.in. poprzez [49]:
- wykorzystanie możliwości zagospodarowania odpadów na cele energetyczne;
- promowanie działań, które służą obniżaniu energochłonności, także z wykorzystaniem usług energetycznych (tzn. termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych, energooszczędne urządzenia i instalacje, które są wykorzystywane w procesach przemysłowych, odzysk energii w procesach przemysłowych oraz ograniczenia strat sieciowych);
- wykorzystanie OZE, w tym rozwój energetyki rozproszonej (zwłaszcza na terenach wiejskich);
- wprowadzenie rozwiązań wysokosprawnej kogeneracji oraz zasad zrównoważonego transportu.

Energia odnawialna w gminie Lubin

W związku z potrzebą stworzenia warunków do rozwoju energetyki wiatrowej na obszarze gminy Lubin, na terenach rolniczych położonych w obrębach: Obora, Krzeczyn Mały, Chróstnik, Osiek, Niemstów wyznaczono (zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin [56]) granice obszarów, na których dopuszcza się rozmieszczenie urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, w tym farm wiatrowych. W ramach inwestycji dopuszcza się także budowę dróg eksploatacyjnych wraz z niezbędną siecią kablową, związaną z użytkowaniem elektrowni wiatrowych.

Na obszarze gminy Lubin przewiduje się także tworzyć warunki do rozwoju energetyki słonecznej. W obrębie Pieszków oraz na terenie aktywności gospodarczej, wyznaczono granice obszarów, na których dopuszcza się rozmieszczenie urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, w tym farm solarnych (fotowoltaicznych) wraz z niezbędnym uzbrojeniem terenu.

5.6.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Promocja i wspomaganie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (OZE)

Kierunki działań
1. Wprowadzenie źródeł energii w większym stopniu opartych na OZE.
2. Prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych związanych z zachęcaniem mieszkańców i przedsiębiorców z terenu gminy do poprawienia efektywności energetycznej w posiadanych budynkach i wykorzystaniu energii z OZE.

3. Poszukiwanie środków dla realizacji inwestycji z zakresu poprawy efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii na terenie gminy;
4. Promowanie najlepszych projektów dotyczących wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych;

5.6.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
11. Wykorzystanie energii odnawialnej						
1.	Podnoszenie efektywności energetycznej w budynkach publicznych i komunalnych oraz w ramach eksploatacji oświetlenia drogowego	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak danych	środki własne, środki zewnętrzne
2.	Wprowadzenie źródeł energii w większym stopniu opartych na OZE	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak danych	środki własne, środki zewnętrzne
3.	Prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych związanych z zachęcaniem mieszkańców i przedsiębiorców z terenu gminy do poprawienia efektywności energetycznej w posiadanych budynkach i wykorzystaniu energii z OZE	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak danych	środki własne, środki zewnętrzne
4.	Realizacja projektów OZE w tym elektrowni wiatrowych i fotowoltaicznych	inwestorzy prywatni	2015 - 2018		brak danych	środki własne, środki zewnętrzne

6. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

6.1 Jakość powietrza atmosferycznego

Powietrze jest tym komponentem środowiska, do którego emitowana jest większość zanieczyszczeń powstających na powierzchni Ziemi, zarówno w rezultacie procesów naturalnych, jak i działalności człowieka. Współcześnie coraz trudniej jest wskazać rejony, w których powietrze atmosferyczne byłoby całkowicie wolne od zanieczyszczeń. Polska jest zobowiązana do przestrzegania wielu dyrektyw unijnych w zakresie powietrza i klimatu, w tym w szczególności:

- dyrektywy 2001/80/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2001 r. w sprawie ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania (tzw. Dyrektywa LCP),
- dyrektywy 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. *w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy* (tzw. Dyrektywa CAFE),
- rozporządzenia (WE) nr 842/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 r. *w sprawie niektórych fluorowanych gazów cieplarnianych* (tzw. F-gazy).

Niezależnie od tych zobowiązań RP ratyfikowała Konwencję Genewską dotyczącą transgranicznego transportu zanieczyszczeń atmosfery oraz podpisała jej Protokół z Aarhus w sprawie redukcji emisji metali ciężkich. Innym ważnym zobowiązaniem jest tzw. Protokół z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 203, póz. 1684) w ramach Konwencji ONZ o ochronie klimatu Ziemi. Jak wynika z zapisów *Polityki Ekologicznej Państwa* najważniejszym zadaniem jest dążenie do spełnienia przez zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z dwóch ww. dyrektyw unijnych. Z Dyrektywy LCP wynika, że emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 MWc, już w 2008 r. nie powinna była być wyższa niż 454 tyś. ton dla SO_2 i 254 tys. ton dla NO_X. Limity te dla 2010 r. wynosiły: dla SO_2 - 426 tys., a dla NO_X - 251 tys. ton; natomiast dla roku 2012: dla SO_2 – 358 tys. ton, a dla NO_X - 239 tys. ton. Trzeba dodać, że są to limity niezwykle trudne do dotrzymania dla kotłów spalających węgiel kamienny lub brunatny nawet przy zastosowaniu instalacji odsiarczających gazy spalinowe. Podobnie trudne do spełnienia są normy narzucone przez Dyrektywę CAFE, dotyczące pyłu drobnego o granulacji 10 mikrometrów (PM10) oraz 2,5 mikrometra (PM 2,5). Do roku 2016 zakłada się także całkowitą likwidację emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski.

W celu poprawy stanu aerosanitarnego na obszarze Gminy Lubin oraz dostosowania się do powyższych wymagań należy podjąć działania ukierunkowane na optymalizację gospodarki cieplnej, ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych poprzez sukcesywną poprawę stanu technicznego nawierzchni dróg oraz ograniczenie emisji przemysłowej poprzez wprowadzanie technologii niskoemisyjnych. Konieczna jest dalsza gazyfikacja gminy oraz termomodernizacja obiektów i systemów zasilania cieplnego. Działania takie pozwolą na zmniejszenie zużycia ciepła na ogrzewanie istniejących budynków. W celu ograniczenia tzw. niskiej emisji niezbędna jest modernizacja indywidualnych palenisk domowych i lokalnych kotłowni, w których wykorzystuje się węgiel kamienny niskiej jakości oraz koks i zastępowanie tych paliw paliwami ekologicznymi.

Poważny i wciąż aktualny problem stanowi spalanie odpadów komunalnych i innych materiałów do tego nieprzeznaczonych w paleniskach domowych. W trakcie spalania śmieci w niskiej temperaturze (200-500°C) do atmosfery emitowane są między innymi: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, a jako produkty uboczne powstają szczególnie groźne związki – dioksyny i furany, należące do grupy związków rakotwórczych. Z kolei coraz powszechniejsze opalanie domów drewnem może stać się istotnym źródłem emisji m.in. wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Na terenach wiejskich, gdzie

względy ekonomiczne ograniczają rozwój gazyfikacji i sieci ciepłowniczej, należy promować i wspierać wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

Wójt Gminy, jako organ ochrony środowiska, w zakresie ochrony jakości powietrza posiada uprawnienia i narzędzia o charakterze zobowiązująco–reglamentacyjnym, które umożliwiają kształtowanie sytuacji prawnej podmiotów oddziaływujących na środowisko bądź korzystających z niego, w tym osób fizycznych. Do tych uprawnień i narzędzi należą m.in.:

- przyjmowanie zgłoszeń instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia, mogących negatywnie oddziaływać na środowisko;
- przyjmowanie informacji o posiadanych substancjach stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska;
- decyzja w sprawie nałożenia obowiązku prowadzenia pomiarów emisji;
- przyjmowanie określonych w ustawie *Prawo ochrony środowiska* [2] wyników pomiarów, wykonywanych przez prowadzących instalacje;
- decyzje ustalające wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia;
- zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości;
- wydawanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach planowanych przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko;
- wydawanie postanowień w sprawie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Zgodnie z artykułem 147 ustawy *Prawo Ochrony Środowiska* [2], prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia (także osoba fizyczna) są obowiązani do okresowych pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody. Wójt może w drodze decyzji nałożyć na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia dodatkowy obowiązek prowadzenia pomiarów wielkości emisji, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych. Ponadto, zgodnie z artykułem 363 ustawy o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [3], Wójt może w drodze decyzji nakazać osobie fizycznej, której działalność negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonania w określonym czasie czynności zmierzających do: 1) ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia; 2) przywrócenia środowiska do stanu właściwego. Jeżeli osoba fizyczna nie dostosowała się do takiej decyzji, Wójt może wydać decyzję wstrzymującą użytkowanie instalacji lub urządzenia (art. 368). Co więcej, art. 379 ustawy [2] uprawnia Wójta, do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska.

Zgodnie z art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska* [2] Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska dokonuje corocznej oceny poziomu substancji w powietrzu w strefach w oparciu o prowadzony monitoring stanu jakości powietrza i dokonuje klasyfikacji stref. W sytuacji przekroczenia dopuszczalnych poziomów Marszałek Województwa Dolnośląskiego, zgodnie z art. 91 ustawy *Prawo ochrony środowiska* opracowuje „Naprawcze programy ochrony powietrza dla stref na terenie województwa dolnośląskiego, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu", które następnie przyjmowane są uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

Program ochrony powietrza (POP) jest aktem prawa miejscowego, wskazującym kierunki działań zmierzających do poprawy stanu jakości powietrza. Ponadto w dokumencie, w harmonogramie rzeczowo-finansowym zamieszczony zostaje szereg konkretnych działań, jakie należy w strefie przeprowadzić lub prowadzić w sposób ciągły. Jak wynika z zapisów ww. dokumentu, wójtowie, burmistrzowie oraz prezydenci miast zobowiązani są do sporządzania sprawozdań z realizacji POP w danym roku i przekazywania ich w terminie do dnia 30 kwietnia każdego roku (za rok poprzedni) do Zarządu Województwa.

6.1.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Poprawa jakości powietrza poprzez sukcesywną redukcję emisji zanieczyszczeń.

6.1.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
12. Jakość powietrza atmosferycznego						
1.	Prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska i gospodarowania odpadami – dążenie do likwidacji problemu spalania odpadów poza instalacjami do tego przeznaczonymi	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Prowadzenie działań popularyzujących i wspierających wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w gminie	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
3.	Lokalny transport zbiorowy	UG	2015 – 2018 (stałe)		3 200 000 w 2015	Budżet Gminy
4.	Drogi publiczne krajowe, wojewódzkie, powiatowe	UG	2015 – 2018 (stałe)		ok. 385 000 w 2015	Budżet Gminy, środki zewnętrzne
5.	Drogi publiczne gminne	UG	2015 – 2018 (stałe)		ok. 100 000 w 2015	Budżet Gminy środki zewnętrzne
6.	Drogi wewnętrzne	UG	2015 – 2018 (stałe)		ok. 100 000 w 2015	Budżet Gminy środki zewnętrzne
7.	Oświetlenie drogowe solarne	UG	2015 – 2018		ok. 100 000 rocznie	Budżet Gminy środki zewnętrzne
8.	Termomodernizacja obiektów gminnych	UG	2015 – 2018		ok. 100 000 rocznie	Budżet Gminy środki zewnętrzne

6.2 Jakość wód powierzchniowych i podziemnych

Głównym celem Ramowej Dyrektywy Wodnej jest osiągnięcie do roku 2015 dobrego stanu ekologicznego i chemicznego w wodach powierzchniowych i dobrego stanu chemicznego i ilościowego w wodach podziemnych, chyba że ze względu na ważne aspekty ekonomiczne lub społeczne jest to niemożliwe. W przypadku wód powierzchniowych wyznaczonych jako silnie zmienione lub sztuczne części wód celem jest osiągnięcie dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego.

Obowiązek budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej wynika z Traktatu Akcesyjnego, podpisanego przez Polskę 16 kwietnia 2003 r., który odwołuje się do Dyrektywy Rady Europejskiej 91/271/EWG z 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Nałożyła ona na państwa UE obowiązek budowy do końca 2005 r. systemów kanalizacyjnych we wszystkich aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) powyżej 2 000. Polska wynegocjowała przedłużenie czasu, w którym należy dostosować się do unijnych wymogów do 2015 r. W odpowiedzi na potrzebę wdrożenia zapisów dyrektywy przyjęto Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Uwzględniając wymagania zawarte w dyrektywie 91/271/EWG ustawa *Prawo wodne* nałożyła na aglomeracje o RLM > 2 000 obowiązek wyposażenia ich w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych wraz z oczyszczalniami ścieków. Ramy czasowe dla realizacji tego obowiązku określone zostały w aktualizacji KPOŚK z grudnia 2010 r.

W gminie skanalizowana jest w blisko 86%. Na terenie gminy 26 miejscowości podłączonych jest do gminnych biologicznych oczyszczalni ścieków, 4 zaś do kanalizacji miasta Lubin (Krzeczyn Mały, Krzeczyn Wielki, Gola i Górzyca). Wszystkie eksploatowane na terenie Gminy oczyszczalnie ścieków są oczyszczalniami typu mechaniczno - biologicznego. Odprowadzanie ścieków oczyszczonych z oczyszczalni ścieków:

- w miejscowości Chróstnik odprowadzane są do rowu melioracyjnego (dalej do rzeki Baczyny),
- w miejscowości Raszówka odprowadzane są do odprowadzalnika (dalej do potoku Kaczorek),
- w miejscowości Niemstów odprowadzane są do rowu melioracyjnego (dalej do rzeki Zimnicy),
- w miejscowości Osiek odprowadzane są do rowu melioracyjnego (dalej do rzeki Zimnicy),
- w miejscowości Obora odprowadzane są do rowu melioracyjnego (dalej do rzeki Zimnicy),
- w miejscowości Składowice odprowadzane są do rowu melioracyjnego (dalej do potoku Dębniak),
- w miejscowości Siedlce odprowadzane są do rowu melioracyjnego (dalej do rzeki Zimnicy),
- w miejscowości Szklary Górne odprowadzane są do rowu melioracyjnego (dalej do rzeki Zielenicy).

Miejscowości Zalesie i Ustronie nieskanalizowane.

6.2.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych

6.2.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
13. Jakość wód powierzchniowych i podziemnych						
1.	Wspieranie budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w miejscach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest niemożliwa lub ekonomicznie nieuzasadniona.	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Wspieranie budowy szczelnych zbiorników na gnojowicę i/lub gnojówkę oraz płyt obornikowych w gospodarstwach rolnych prowadzących hodowlę i chów zwierząt	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
3.	Modernizacja głównej przepompowni ścieków w Raszówce (dotacja dla GZUKiM)	UG	2015		319 800	Budżet Gmin
4.	Rozbudowa sieci wodociągowych oraz sieci kanalizacyjnych ,w tym dokumentacje projektowe (dotacja dla GZUKiM)	UG	2015		1 100 188	Budżet Gminy
5.	Dotacja dla GZUKiM w Księginicach na prace badawczo – rozwojowe dla ustalenia zasobów wód podziemnych dla	UG	2015		150 000	Budżet Gminy

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
	terenów Gminy Lubin					
6.	Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Lubin (dotacje dla GZUKiM)	UG	2015-2018		brak danych	Budżet Gminy
7.	Modernizacja i przebudowa sieciowych przepompowni ścieków, wymiana pomp (dotacja dla GZUKiM)	UG	2015-2018		brak danych	Budżet Gminy
8.	Wykonanie automatyki i monitorowania sieciowych przepompowni ścieków (dotacja dla GZUKiM)	UG	2015-2018		brak danych	Budżet Gminy
9.	Budowa sieci wody surowej od studni do stacji uzdatniania wody w miejscowości Pieszków (dotacja dla GZUKiM)	UG	2015-2018		brak danych	Budżet Gminy
10.	Wykonanie projektu i budowy hydroforni dla systemu wodociągowego w miejscowości Osiek (dotacja dla GZUKiM)	UG	2015-2018		brak danych	Budżet Gminy
11.	Wykonanie odwiertów, badania warstw wodonośnych, opracowanie koncepcji dotyczącej wydobycie wody oraz budowy stacji uzdatniania wody w Krzeczynie Wielkim (dotacja dla GZUKiM)	UG	2015-2018		brak danych	Budżet Gminy
12.	Modernizacja części osadowej – poletek osadowych – w oczyszczalniach ścieków na terenie Gminy Lubin (dotacja dla GZUKiM)	UG	2015-2018		brak danych	Budżet Gminy

6.3 Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych

Celem ograniczenia natężenia hałasu komunikacyjnego należy podjąć praktycznie identyczne działania, jak dla zmniejszenia emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza ze źródeł komunikacyjnych. Stąd priorytetem na kolejne lata pozostaje budowa i modernizacja dróg. Ponadto sukcesywnie wprowadzane są elementy osłony akustycznej poprzez nasadzenia zieleni wysokiej i niskiej przy nowo powstających obiektach budowlanych. Istotnymi czynnikami zmniejszającymi emisję hałasu komunikacyjnego jest ograniczenie prędkości i zmiana organizacji ruchu, kierowanie ciężkiego transportu poza tereny zabudowy mieszkaniowej, zwiększanie udziału transportu rowerowego i zbiorowego.

Do działań, które w znacznym stopniu ograniczają emisję hałasu komunikacyjnego należy stosowanie tzw. "nawierzchni cichych". Są to nawierzchnie wielowarstwowe ze specjalnym doborem materiałów i warstw. Zastosowanie cichych nawierzchni musi być połączone z dostosowaniem prędkości pojazdów i jest stosowane w terenie zabudowanym przy prędkościach do 70 km/h. Zastosowanie cichych asfaltów zmniejsza emisję hałasu o około 5 dB. Ponadto, w określonych sytuacjach, konieczna może być budowa ekranów akustycznych nie tylko przy istniejących drogach, ale również przy projektowanych, oraz wymiana okien na dźwiękoszczelne w najbardziej newralgicznych punktach (zwłaszcza w zwartej zabudowie mieszkaniowej).

Na terenie Gminy Lubin zlokalizowany jest 1 emitor promieniowania elektromagnetycznego (Obręb Chróstnik, Gmina Lubin, część działki nr 332/15, istniejąca stacja bazowa telefonii komórkowej). Emisja promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego *(oddziaływanie pośrednie, stałe)*. Przy zachowaniu normatywnych stref bezpieczeństwa od linii na etapie lokalizacji nowej zabudowy, emisja nie będzie miała znaczenia dla zdrowia mieszkańców.

6.3.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Ochrona mieszkańców gminy przed szkodliwym wpływem hałasu i pól elektromagnetycznych

6.3.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
14. Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych						
1.	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem i promieniowaniem, w przypadku stwierdzenia istnienia zagrożeń.	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak	nie dotyczy
2.	Utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym - DK 3 Chróstnik	Zarządca Dróg Krajowych	2017		155 tys. zł	różne źródła finansowania
3.	Utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym. Wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu – DK 3 Chróstnik	Zarządca Dróg Krajowych	2017		155 tys. zł	różne źródła finansowania
4.	Utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym. Wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu – DK 3 Karczowiska	Zarządca Dróg Krajowych	2017		270 tys. zł	różne źródła finansowania

Analiza oddziaływania przeprowadzona w Prognozie oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego na lata 2013 – 2017 wskazała na brak znaczącego oddziaływania zadań (nr 3, 4, 5 w/w tabeli) przedstawionych w Programie bezpośrednio na ludzi, jak i na walory przyrodnicze.
Zidentyfikowano następujące kategorie oddziaływań, których celem jest ograniczenie hałasu drogowego pochodzącego od dróg krajowych:

1. utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym:
   - na etapie realizacji zadania (prace wyłącznie w obrębie jezdni): emisja hałasu, emisja zanieczyszczeń powietrza(pyły, spaliny pochodzące z transportu oraz maszyn budowlanych), wytwarzanie odpadów ziemnych i budowlanych;
   - na etapie eksploatacji: polepszenie jakości klimatu akustycznego.
2. wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu:
   - ograniczenie emisji spalin,
   - wzrost bezpieczeństwa na drodze,
   - poprawa jakości klimatu akustycznego.

Drobne i o niewielkim zasięgu przestrzennym oddziaływania mogą wystąpić okresowo w czasie prac realizacyjnych (prace budowlane, modernizacyjne). Niemniej jednak działania te nie będą realizowane na obszarach przyrodniczo cennych, lecz w dużej odległości od nich, dzięki czemu nie będą oddziaływały negatywnie na środowisko, a tym samym obszary cenne przyrodniczo. Pozostałe działania o charakterze prewencyjnym nie niosą za sobą negatywnego oddziaływania na środowisko.

6.4 Przemysł oraz bezpieczeństwo przeciwpożarowe i ekologiczne

Do ochrony środowiska przed poważnymi awariami zobowiązani są zarówno prowadzący zakłady, stwarzające zagrożenie wystąpienia awarii, dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych, jak również organy administracji. Do ich obowiązków należy, m.in.: identyfikacja potencjalnych zagrożeń, zgłaszanie wystąpienia awarii i usuwanie jej skutków. Inspekcja Ochrony Środowiska współdziałała w zakresie zapobiegania, zwalczania i usuwania skutków poważnych awarii z innymi organami kontroli, w tym z Państwową Strażą Pożarną i organami administracji samorządowej. W szczególności dotyczy to ujednolicenia procesów decyzyjnych i zapewnienia spójnego systemu zarządzania bezpieczeństwem.

Definicje poważnej awarii i poważnej awarii przemysłowej określa odpowiednio art. 23 i 24 ustawy *Prawo ochrony środowiska*: poważna awaria - to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Przez pojęcie poważnej awarii przemysłowej rozumie się awarię w zakładzie przemysłowym. Na terenie gminy nie ma zakładów stwarzających ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 10 października 2013 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (Dz. U. 2013, poz. 1479 z późn. zm.).

Występuje jednak szereg innych zagrożeń, takich jak: pożary wielkoobszarowe lasów, pożary miejscowości i zakładów pracy, pożary obiektów składujących materiały łatwopalne, zagrożenia powstające w rolnictwie w związku z wypalaniem pozostałości roślinnych i traw na nieużytkach rolnych i polach; zagrożenia budowlane i komunikacyjne; awarie sieci gazowej, ciepłowniczej, energetycznej; ze szkodami pokopalnianymi i górniczymi; awarie i katastrofy noszące znamiona klęsk ekologicznych, a powstałe na skutek uszkodzeń składów różnego typu odpadów przemysłowych i komunalnych, składowiska materiałów poprodukcyjnych, oczyszczalni ścieków, nielegalnych wysypisk itp.

Zadania koordynacji m.in. prac związanych z poważnymi awariami i ewentualnie powstałymi zagrożeniami regulują stosowne procedury na szczeblu powiatowym, w powiązaniu z działaniem służb ratowniczych (strażą pożarną, policją, pogotowiem ratunkowym, pogotowiem energetycznym, pogotowiem gazowym, pogotowiem wodociągowo-kanalizacyjnym). Działania ratownicze realizują jednostki Państwowej Straży Pożarnej oraz Ochotniczych Straży Pożarnych. Część z nich włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Aktywność zakładów na rzecz ochrony środowiska

Zakłady przemysłowe w coraz większym stopniu ponoszą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie ograniczają się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale zmierzają do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku. Respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w przemyśle jest jednym z warunków skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa. Osiągniecie celów polityki ekologicznej nie jest możliwe bez aktywnego włączenia się przedsiębiorstw przy jednoczesnym zewnętrznym wsparciu finansowym i merytorycznym w spełnianiu obligatoryjnych wymagań. Jednym z koniecznych działań jest uzyskanie przez zakłady pozwoleń zintegrowanych**,** obejmujących wszystkie elementy środowiska (zgodnie z tzw. Dyrektywą IPPC).

Istotne również jest podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz środowiska, jak również upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego.

W systemach zarządzania środowiskowego zwracana jest uwaga na:

- oszczędne korzystanie z surowców;
- stosowanie surowców ekologicznych;
- energochłonność i wodochłonność;
- technologie mało- i bezodpadowe;
- systemy rejestracji emisji i zużywanych surowców;
- efektywne procesy produkcyjne.

Utworzenie strefy przemysłowej

Dzięki aktywności podmiotów gospodarczych i przedsiębiorczości mieszkańców gmina Lubin ma mniejszy poziom bezrobocia niż średnia krajowa. Jest to niewątpliwie zasługa funkcjonowania KGHM i zakładów powiązanych gdzie pracują mieszkańcy gminy. W perspektywie wieloletniej gminna, w miarę swoich kompetencji, powinna wspierać i stymulować rozwój przedsiębiorczości na swoim terenie oraz tworzyć przyjazne warunki dla przedsiębiorstw działających, czy chcących rozpocząć działalność na terenie gminy. Ważnym aspektem tego wsparcia powinno być priorytetowe traktowanie przedsiębiorców, którzy zatrudniają mieszkańców, głównie bezrobotnych, z terenu gminy [55].

Zakłada się zwiększenie potencjału aktywności gospodarczej gminy zapewniającego nowe miejsca pracy oraz powiększającego dochody budżetu gminy. W tym celu wyznaczono nowe tereny usług komercyjnych oraz aktywności gospodarczej o różnym stopniu uciążliwości. W szczególności zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy wyznaczono strefę aktywności gospodarczej w zachodniej części gminy Lubin, zlokalizowaną w obrębach Obora oraz Krzeczyn Wielki [56].

6.4.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Ochrona mieszkańców gminy przed skutkami poważnych awarii i klęsk żywiołowych

6.4.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
15. Przemysł oraz bezpieczeństwo przeciwpożarowe i ekologiczne						
1.	Dotacja dla Ochotniczej straży Pożarnej w Księginicach na dofinasowanie zakupu samochodu ratowniczo - gaśniczego	UG	2015		200 000	Budżet Gminy
2.	Ochotnicze Straże Pożarne	UG	2015 – 2018 (stałe)		430 720 w 2015	Budżet Gminy
3.	Zarządzanie kryzysowe	UG	2015 – 2018 (stałe)		14 200 w 2015	Budżet Gminy
4.	Wspieranie działalności gospodarczej poprzez utworzenie i rozwój strefy przemysłowej w rejonie Obora -Krzeczyn Wielki	UG	2015 - 2018		brak danych	Budżet Gminy

6.5 Gospodarowanie odpadami komunalnymi

Zgodnie z art. 34 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach* (Dz. U. 2013, poz. 21) [51], aktualnie opracowuje się w Polsce plany gospodarki odpadami na szczeblu krajowym oraz wojewódzkim. Plany te opracowuje się zgodnie z polityką ekologiczną państwa.

System gospodarowania odpadami w Gminie Lubin musi być zgodny z systemem gospodarowania odpadami oraz celami i kierunkami działań w tym zakresie przyjętymi w następujących dokumentach strategicznych:

1. Krajowy plan gospodarki odpadami 2014. Uchwała Nr 217 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2010 r. w sprawie "Krajowego planu gospodarki odpadami 2014" (M. P. Nr 101, poz. 1183) (dalej KPGO 2014) [52].
2. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012 (WPGO 2012) [53] przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXIV/616/12 z dnia 27 czerwca 2012r., Uchwałą Nr XXIV/617/12 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 czerwca 2012 roku w sprawie wykonania Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012, Dz. Urz. Woj. 2012.3039 z dnia 31 sierpnia 2012 r. **oraz zmiany:**
   - Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXVIII/803/12 z dnia 8 listopada 2012 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIV/617/12, Dz. Urz. Woj. 2012.4108 z dnia 21 listopada 2012 r.
   - Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXVIII/863/12 z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIV/617/12, Dz. Urz. Woj. 2013.60 z dnia 3 stycznia 2013 r.
   - Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXVIII/884/13 z dnia 14 lutego 2013r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIV/617/12, Dz. Urz. Woj. 2013.1249 z dnia 21 lutego 2013 r.
   - Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXXVII/1091/13 z dnia 23 maja 2013r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIV/617/12, Dz. Urz. Woj. 2013.3412 z dnia 29 maja 2013 r.
   - Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXXVIII/1117/13 z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIV/617/12, Dz. Urz. Woj. 2013.4168 z dnia 8 lipca 2013 r.
   - Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXXIX/11173/13 z dnia 18 lipca 2013 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIV/617/12, Dz. Urz. Woj. 2013.4495 z dnia 24 lipca 2013 r.
   - Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XL/1243/13 z dnia 26 września 2013r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIV/617/12, Dz. Urz. Woj. 2013.5200 z dnia 4 października 2013 r.

Zgodnie z zapisami ustawy *o odpadach* (art. 34. ust. 3), plany gospodarki odpadami opracowywane są obecnie na poziomie krajowym i wojewódzkim (rezygnacja z planów powiatowych i gminnych).

System gospodarowania odpadami musi również uwzględniać konieczność realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. *o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz o zmianie niektórych ustaw* (Dz.U. z 2011, nr 152, poz. 897), która

weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r., w tym m.in. [54]. Ustawa postawiła przed gminą konieczność wdrożenia nowych obowiązków.

Zgodnie z zapisami ww. ustawy gminy są zobowiązane m.in. do:

- objęcia wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi,
- nadzorowania gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym realizacji zadań powierzonych podmiotom odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości,
- ustanowienia selektywnego zbieranie odpadów komunalnych obejmującego co najmniej następujące frakcje odpadów: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło i opakowania wielomateriałowe oraz odpady komunalne ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji,
- tworzenia punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy, w tym wskazują miejsca, w których mogą być prowadzone zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych,
- zapewnienia osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania:
    - osiągnięcia do dnia 31 grudnia 2020 r.:
        - poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% wagowo,
        - poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych w wysokości co najmniej 70% wagowo.
    - ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania:
        - do dnia 16 lipca 2020 r. - do nie więcej niż 35% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania

    - w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- prowadzenia działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- zapewnienia, budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, a w tym;
    1) przeprowadzenia przetargu na wybór podmiotu, który będzie budował, utrzymywał lub eksploatował regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych, lub
    2) dokonania wyboru podmiotu, który będzie budował, utrzymywał lub eksploatował regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych, na zasadach określonych w ustawie z dnia 19.12.2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym, lub
    3) dokonania wyboru podmiotu, który będzie budował, utrzymywał lub eksploatował regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych, na zasadach określonych w ustawie z dnia 09.01.2009 r. o koncesji na roboty budowlane lub usługi,
- zorganizowania odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy (Rada Gminy może, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, postanowić o odbieraniu odpadów komunalnych od

właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne),

- przygotowania wytycznych do regulaminu utrzymania i czystości i porządku w gminie,
- przygotowania projektów niezbędnych uchwał:
  - o odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy,
  - dla gmin powyżej 10 tysięcy mieszkańców o podziale obszaru gminy na sektory,
  - o wyborze metody ustalenia opłaty za gospodarowania odpadami komunalnymi (od mieszkańców) oraz o wysokości stawki,
  - o terminie częstotliwości i trybie uiszczania opłaty od mieszkańców,
  - wzór deklaracji o wysokości opłaty składanej przez mieszkańców,
  - o sposobie i zakresie świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości,
  - o rodzajach dodatkowych usług świadczonych przez gminę w zakresie odbierania odpadów.
- zorganizowania przetargu na odbiór lub odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych,
- zawarcia umowy z firmą, która wygra przetarg i kontrola jej wykonywania,
- pokrycia kosztów funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi z pobranych od mieszkańców opłat,
- prowadzenia rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości;

Celem wdrożenia powyższych obowiązków w 2012 r. Gmina Lubin podjęła szereg działań związanych z wprowadzeniem na terenie gminy nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym sparametryzowano model zbiórki (zbierane frakcje, częstotliwość odbioru), określono wysokość opłaty za gospodarowanie odpadami i określono sposób jej poboru, a następnie przygotowano projekty uchwał, które samorząd był zobowiązany podjąć na mocy nowelizacji ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach.

W WPGO 2012 określono docelowe granice regionów gospodarki odpadami komunalnymi, ze wskazaniem gmin wchodzących w skład danego regionu. Wyznaczając nowe regiony gospodarki odpadami kierowano się *ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. 2010 r. Nr 185 poz. 1243, z późn. zm.),* wg której podstawą gospodarki odpadami komunalnymi powinny stać się regiony gospodarki odpadami komunalnymi, w których liczba mieszkańców nie powinna być mniejsza niż 150 tys.

Zaproponowany kształt regionów ma na celu zapewnienie funkcjonowania na obszarze każdego z nich, instalacji spełniających kryteria dla regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), a także daje pewność poprawnego i efektywnego działania systemu gospodarowania odpadami w województwie, który opiera się na przetwarzaniu zmieszanych odpadów komunalnych w regionalnych instalacjach przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK). Zgodnie z podziałem określonym w WPGO **Gmina Lubin** należy do **Regionu Północnego**.

Rysunek 6.1 Region Północny [53]

Realizacja zadań własnych gmin w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi wymaga poza rozwijaniem selektywnego zbierania odpadów, w tym odpadów ulegających biodegradacji również ich termicznego przetwarzania z wykorzystaniem technologii zapewniających produkcje ciepła i energii elektrycznej. Do czasu powstania instalacji termicznego przekształcania odpadów podstawową metodą zagospodarowania odpadów komunalnych będzie ich mechaniczno – biologiczne przetwarzanie.

Do czasu uruchomienia regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych oraz w przypadku, gdy znajdująca sie w nich instalacja uległa awarii lub nie może przyjmować odpadów z innych przyczyn wskazane do przyjmowania odpadów z regionu są instalacje zastępcze (art. 35, ust. 4, pkt 2 ustawy *o odpadach*).

Na podstawie danych przedstawionych w WPGO 2012 [53] na terenie regionu północnego znajdują się następujące instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych:

1. **Instalacje termicznego przekształcania odpadów**: brak
2. **Instalacje mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów**:
3. **Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne**
4. **Instalacje przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów**

Poniższa tabela przedstawia wykaz instalacji w Regionie Północnym zgodnie z uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr *VII/67/15* z dnia 26 lutego 2015 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIV/617/12 w sprawie wykonania Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012 (Dz. Urz. Woj. poz.1011 z dnia 9 marca 2015 r.).

Tabela 6.1 Regionalne instalacje Regionu Północnego [uchwała Nr VII/67/15]

Regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych w regionach gospodarki odpadami komunalnymi województwa dolnośląskiego - RIPOK			
Lp.	**Region gospodarki odpadami**	**Rodzaj instalacji**	**Lokalizacja instalacji**
4.	Region północny	Mechaniczno-biologiczne przetwarzanie zmieszanych odpadów komunalnych - MBP	ul. Krochmalna 67-200 Głogów
			ul. Rzeszotarska 59-220 Legnica
			ul. Zielona 1 59-300 Lubin
			Trzebcz 59-100 Polkowice
		Przetwarzanie selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów - Kompostownia	ul. Krochmalna 67-200 Głogów
			ul. Zielona 1 59-300 Lubin
			ul. Rzeszotarska 59-220 Legnica
			ul. Zielona 1 59-300 Lubin
			Trzebcz 59-100 Polkowice
		Składowanie odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych - Składowisko	Biechów 67-200 Głogów
			ul. Rzeszotarska 59-220 Legnica
			ul. Zielona 1 59-300 Lubin
			Trzebcz 59-100 Polkowice

System gospodarowania odpadami na terenie gminy regulowany jest przez następujące uchwały:

1. **Uchwała nr IX/42/2015 Rady Gminy Lubin z dnia 26 marca 2015 r.** w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Lubin;

2. **Uchwała nr IX/43/2015 Rady Gminy Lubin z dnia 26 marca 2015 r.** w sprawie ustalenia szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za pobraną opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi

3. **Uchwała nr XLIV/307/2013 Rady Gminy Lubin z dnia 19 września 2013 r.** w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnym (Dz. U. Woj. Doln. z 2013 r., poz. 5055), uchylająca:

   Uchwałę nr XXXIX/272/2013 Rady Gminy Lubin z dnia 6 marca 2013 r. w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi (Dz. U. Woj. Doln. z 2013 r., poz. 1776).

4. **Uchwała nr XLVIII/340/2014 Rady Gminy Lubin z dnia 30 stycznia 2014 r.** w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia wysokości stawki tej opłaty (dz. U. z 2014 r., poz. 672), uchylająca:

Uchwałę nr XXXIX/270/2013 Rady Gminy Lubin z dnia 6 marca 2013 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia wysokości stawki tej opłaty (Dz. U. Woj. Doln. z 2013 r., poz. 1774)

5. **Uchwała nr XLII/292/2013 Rady Gminy Lubin z dnia 28 czerwca 2013 r.** w sprawie wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych (Dz. U. Woj. Doln. z 2013 r., poz. 4131), uchylająca:

U*chwałę nr XXXIX/271/2013 Rady Gminy Lubin z dnia 6 marca 2013 r.* w sprawie wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właściciela nieruchomości zamieszkałych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1775)

System odbioru odpadów funkcjonujący od lipca 2013 r.:

- **odpady zmieszane** – odbiór bezpośrednio z nieruchomości) z pojemników przekazanych mieszkańcom przez przedsiębiorcę odbierającego odpady – wielkość pojemnika zależna od ilości osób zamieszkujących nieruchomość i sposobu segregacji).
- **odpady segregowane (szkło papier, plastik)** – zbiorcze punkty zbiórki na terenie każdej miejscowości (pojemniki typu „dzwon")
- **plastik, metale, opakowania wielomateriałowe** (od czerwca 2014 r.) – odbiór bezpośrednio z nieruchomości – worki koloru żółtego;
- **odpady zielone (biodegradowalne):**
  - zagospodarowanie we własnym zakresie (kompostownik), lub
  - odbiór bezpośrednio z nieruchomości, albo
  - możliwość pozostawienia w PSZOK (Kłopotów 26b), dowóz tych odpadów we własnym zakresie.
- **zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, baterie, akumulatory** – zbiórka objazdowa (2 razy w roku) , odbiór w PSZOK (Kłopotów 26b), dowóz odpadów we własnym zakresie.
- **meble i inne odpady wielkogabarytowe** – odbiór w PSZOK (Kłopotów 26b), dowóz odpadów we własnym zakresie.
- **przeterminowane leki** – punkty medyczny (Szklary Górne), Punkt Apteczny (Raszówka), PSZOK (Kłopotów 26b), odbiór w PSZOK (Kłopotów 26b), dowóz odpadów we własnym zakresie.
- **zużyte opony** – PSZOK (Kłopotów 26b), dowóz odpadów we własnym zakresie,
- **odpady budowlane i rozbiórkowe** – odbiór w PSZOK (Kłopotów 26b), dowóz odpadów we własnym zakresie.
- **chemikalia** – odbiór w PSZOK (Kłopotów 26b) – dowóz odpadów we własnym zakresie.

Zakres świadczonej usługi w zakresie odpadów w zamian za pobraną od mieszkańców opłatę:

- **odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych: zmieszanych, segregowanych** (szkło, papier, plastik), biodegradowalnych
- **dostarczenie pojemników** na odpady zmieszane;
- **odbiór „u źródła" zmieszanych odpadów opakowaniowych (15 01 06)** z tworzyw sztucznych, wielomateriałowych, drobnego metalu (od czerwca 2014 r.);
- **odbiór 2 razy w roku** podczas zbiórki objazdowej **ZSEiE;**
- **możliwość oddania w PSZOK** odpadów: wielkogabarytowych, ZSEiE, opon, chemikaliów, leków, odpadów remontowych i budowlanych, biodegradowalnych.

6.5.1 Cel średniookresowy do 2022 roku

Osiągnięcie optymalnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi

6.5.2 Działania do realizacji w latach 2015 – 2018

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
16. Gospodarowanie odpadami komunalnymi						
1.	Wdrożenie optymalnego modelu odbioru odpadów komunalnych od mieszkańców wraz z przeprowadzeniem procedury przetargowej na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych	UG	2015-2018		ok. 2 mln rocznie	Budżet Gminy
2.	Opracowanie Analizy stanu środowiska odpadami komunalnymi w celu weryfikacji możliwości technicznych i organizacyjnych gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi	UG	2015-2018 (corocznie)		brak danych	Budżet Gminy
3.	Sporządzenie Rocznego Sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie gminy	UG	2015-2018 (corocznie)		realizowane siłami własnymi	Budżet Gminy
4.	Utworzenie i prowadzenie Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) dla gminy Lubin	UG	2015-2018		brak danych	Budżet Gminy
5.	Funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi	UG	2015 – 2018 (stałe)		ok. 2 mln rocznie	Budżet Gminy
6.	Prowadzenie akcji informacyjnej i edukacyjnej w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi	UG	2015 – 2018 (stałe)		brak danych	Budżet Gminy

7. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

7.1 Struktura zarządzania programem

Podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie Programu daje dobra organizacja zarządzania dokumentem.

7.1.1 Uczestnicy realizacji Programu

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące,
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Schemat zarządzania Programem przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 7.1 Schemat zarządzania Programem

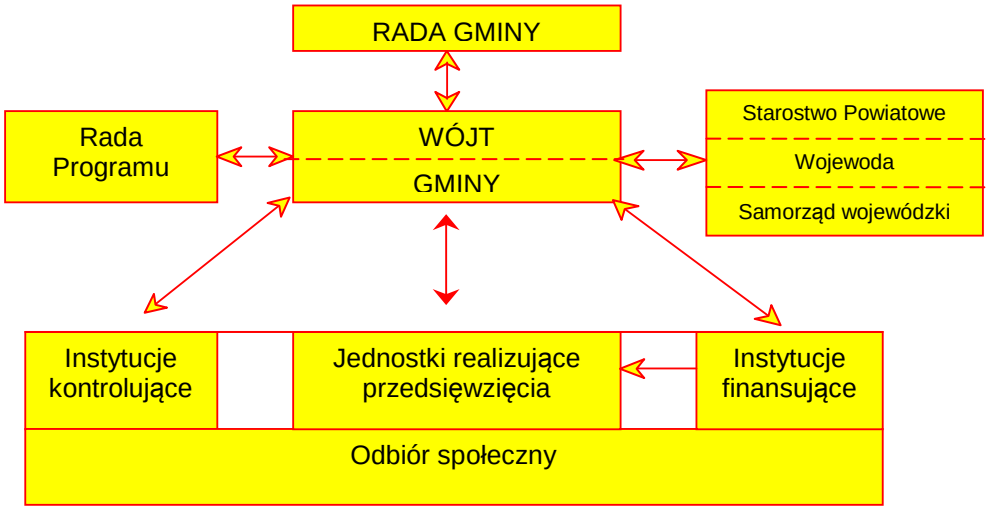

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na ***Wójcie Gminy Lubin,*** który co 2 lata składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu. Wójt współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Marszałka Województwa znajdują się instrumenty finansowe wspierania realizacji zadań programu poprzez środki pomocowe (np. Regionalny Program Operacyjny).

Ponadto Wójt współdziała z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Inspekcja Sanitarna, Inspekcja Ochrony Środowiska). Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie są: samorząd gminy jako realizator inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program.

Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru.

7.2 Monitoring wdrażania Programu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań
- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Wójt gminy będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu, co będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu.

W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres 2015 - 2018 r.). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i kierunków ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska:

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- Opracowanie listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach (co dwa lata),
- Aktualizacja celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

Zakres monitoringu

Dla celów monitoringu przyjmuje się następujące wskaźniki realizacji polityki ekologicznej wytyczonej w niniejszym Programie, które ułatwią ocenę stopnia osiągnięcia wyznaczonych celów:

[1] liczba okazów drzew o parametrach „pomnikowych” objętych ochroną prawną [szt.]

[2] lesistość gminy [%] oraz powierzchnia gminnych terenów zielonych [ha]

[3] areał zalesionych gruntów nieprzydatnych rolniczo [ha]

[4] długość sprawnej sieci melioracji wodnych [km]

[5] liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk odpadów [szt.]

[6] liczba gospodarstw ekologicznych działających na terenie gminy [szt.]

[7] areał gruntów ornych o najwyższej bonitacji (I-III klasa) [ha]

[8] długość dróg gminnych o nawierzchni bitumicznej [km]

[9] liczba stanowisk odnawialnych źródeł energii (OZE) na terenie gminy [szt.]

[10] długość sieci wodociągowej [km] i liczba przyłączy do budynków [szt.]

[11] długość sieci kanalizacji sanitarnej [km] i liczba przyłączy do budynków [szt.]

[12] liczba przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]

[13] powierzchnia terenów zdegradowanych i wymagających rekultywacji [ha]

[14] ilość akcji, konkursów i projektów na rzecz ochrony środowiska zrealizowanych przez mieszkańców, placówki edukacyjne i kulturalne oraz lokalne organizacje społeczne.

7.3 Aspekty finansowe realizacji Programu

Wszystkie przedsięwzięcia zdefiniowane w ramach Programu prowadzą do poprawy stanu istniejącego w zakresie ochrony środowiska - różnice dotyczą w zasadzie jednostek wdrażających, charakteru przedsięwzięcia i oczywiście jego kosztów. W myśl zatem ogólnej polityki krajowej i Unii Europejskiej, podmioty odpowiedzialne za ich realizację mogą ubiegać się o wsparcie ze środków zewnętrznych na preferencyjnych (w stosunku do rynkowych) zasadach. Jest to szczególnie ważne w sytuacji ograniczonych możliwości budżetowych jednostek samorządu terytorialnego, jak również znacznych kosztów pozyskania i wykorzystania komercyjnych środków zwrotnych. Preferencyjne źródła finansowania przedsięwzięć środowiskowych wynikają z szeregu programów (np. finansowanych środkami UE) bądź związane są z polityką instytucji/funduszy celowych. Generalnie źródła te można podzielić na dwie grupy: środki krajowe i środki zagraniczne.

W dalszej części opisane zostaną najistotniejsze (biorąc pod uwagę charakter określonych w programie przedsięwzięć) metody finansowania przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska. Należy jednak zaznaczyć, iż wskazane zostaną jedynie informacje podstawowe - duża zmienność kryteriów i czynników związanych z wykorzystaniem dostępnych środków nie daje się pogodzić z okresem planowania zadań wskazanych w programie. Dlatego też bardziej zasadne wydaje się wskazanie źródeł informacji (najczęściej oficjalnych serwisów internetowych); ich systematyczne wykorzystanie pozwoli na wykształcenie obrazu sytuacji na podstawie najbardziej aktualnych danych.

Krajowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusze Ochrony Środowiska mają za zadanie wspieranie realizacji inwestycji ekologicznych, a także działań nie inwestycyjnych (edukacja ekologiczna, opracowania naukowo-badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska).

Przedsięwzięcia finansowane przez Fundusze (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu) muszą spełniać następujące kryteria:

- zgodności z polityką ekologiczną państwa,
- efektywności ekologicznej,
- efektywności ekonomicznej,
- uwarunkowań technicznych i jakościowych,
- zasięgu oddziaływania,
- wymogów formalnych.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera finansowo przedsięwzięcia podejmowane dla poprawy jakości środowiska w Polsce, traktując jako priorytetowe te zadania, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ponadregionalnym oraz ogólnopolskim, w także zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przewiduje dofinansowanie poprzez pożyczki i dotacje na wdrażanie projektów związanych z realizacją programów ochrony poszczególnych elementów środowiska. WFOŚiGW udziela:

- preferencyjnej pożyczki, w tym pożyczki pomostowej
- dotacji
- umorzenia części udzielonej pożyczki
- dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych
- kredytu w bankowych liniach kredytowych

Łączne dofinansowanie dla zadań inwestycyjnych nie może przekraczać 80% kosztów kwalifikowanych, przy czym istnieje możliwość uzyskania częściowego wsparcia w postaci dotacji (dla zadań pozainwestycyjnych maksymalna wartość dotacji może sięgać 100%). Dotacje - do poziomu 50% kosztów kwalifikowanych - mogą być udzielane na następujące zadania inwestycyjne:

- zakupy inwestycyjne realizowane w ramach zadań związanych z edukacją ekologiczną, ochroną przyrody, zarządzaniem środowiskowym, zapobieganiem i likwidacją skutków poważnych awarii,
- budowa i modernizacja urządzeń wodnych zwiększających bezpieczeństwo przeciwpowodziowe,
- usuwanie szkód w środowisku spowodowanych działaniem żywiołu.
- likwidacja zagrożeń środowiskowych powodowanych zdeponowaniem niebezpiecznych odpadów przez zakłady postawione w stan likwidacji,
- usuwanie skutków zanieczyszczenia powierzchni ziemi, w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego,
- likwidacja mogilników i magazynów przeterminowanych środków ochrony roślin,
- usuwanie i unieszkodliwianie azbestu z obiektów służby zdrowia, oświaty i opieki społecznej,
- wspieranie wykorzystania źródeł energii odnawialnej, za wyjątkiem produkcji energii cieplnej dla nowobudowanych obiektów,
- wspieranie wykorzystania źródeł energii odnawialnej dla nowobudowanych obiektów użyteczności publicznej jednostek sektora finansów publicznych.

Dla zadań polegających na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu azbestu z obiektów służby zdrowia, oświaty i opieki społecznej możliwe jest przyznanie dotacji do 60% kosztów kwalifikowanych zadania. Dla zadań polegających na usuwaniu skutków zanieczyszczenia powierzchni ziemi, w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego albo bezskuteczności egzekucji wobec sprawcy możliwe jest dofinansowanie do 100% kosztów kwalifikowanych zadania.

W zakresie pomocy zagranicznej w okresie programowania 2014-2020 Polska może korzystać ze wsparcia w ramach następujących funduszy unijnych w zakresie ochrony środowiska:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) - z którego finansowane są przedsięwzięcia w regionach, których poziom rozwoju znacząco odbiega od średniej rozwoju w UE, a także w regionach, w których prowadzone są duże działania restrukturyzacyjne w przemyśle i zatrudnieniu. Środki kierowane są w szczególności na finansowanie inwestycji w infrastrukturę i ochronę środowiska, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy poprzez inwestycje produkcyjne, działalność badawczo-rozwojową
- Fundusz Spójności (FS) - którego głównym celem jest wzmacnianie spójności społecznej i gospodarczej Wspólnoty poprzez finansowanie projektów tworzących spójną całość w zakresie ochrony środowiska oraz infrastruktury transportowej.

Podstawę realizacji strategicznych przedsięwzięć przygotowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz pozostałe jednostki publiczne i prywatne, możliwych do współfinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego stanowi Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020.

7.4 Harmonogram wdrażania Programu

W poniższej tabeli przedstawiono harmonogram wdrażania aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Lubin na lata 2015 – 2018, z perspektywą do 2022 r. Harmonogram ten ujmuje cyklicznie prowadzone działania opisane wcześniej. Należy zaznaczyć, iż możliwe są modyfikacje tego harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągania celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela 7.1 Harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska

Lp.	Zadania do wykonania	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1.	**Program ochrony środowiska dla Gminy Lubin**								
	opracowanie celów i kierunków działań krótkoterminowych	na lata 2015-2018				na lata 2019-2022			
	opracowanie listy przedsięwzięć proponowanych do realizacji	na okres 2015-2016		na okres 2017-2018		na okres 2019-2020		na okres 2021-2022	
2.	**Monitoring środowiska przyrodniczego**								
2.1.	prowadzenie monitoringu stanu środowiska	w każdym roku							
2.2.	**Monitoring polityki środowiskowej**								
	opracowanie mierników efektywności Programu		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ
	opracowanie Oceny realizacji listy przedsięwzięć		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ
	opracowanie Raportu z realizacji Programu		Raport z realizacji POŚ za 2014-15		Raport z realizacji POŚ za 2016-17		Raport z realizacji POŚ za 2018-19		Raport z realizacji POŚ za 2020-21
	opracowanie Oceny realizacji celów i kierunków działań		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ	w ramach aktualizacji POŚ	w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ

Zgodnie z art. 18. ustawy Prawo ochrony środowiska Raporty z realizacji Programu wykonuje się w cyklu dwuletnim, natomiast aktualizacje Programów – co 4 lata. Biorąc pod uwagę dostępność danych i informacji niezbędnych do opracowania Raportów z realizacji POŚ (w szczególności chodzi o Sprawozdania z wykonania budżetu za rok miniony) oraz kolejnych aktualizacji Programu (tu znaczenie ma uchwała budżetowa na kolejny rok i WPF), zaleca się przystępowanie do opracowania dokumentów w następujących okresach:

- **I połowa 2016 r.** – opracowanie Raportu z wykonania Programu za lata 2014 – 2015,
- **I połowa 2018 r.** – opracowanie Raportu z wykonania Programu za lata 2016 – 2017, (służącego jednocześnie za materiał wyjściowy do opracowania aktualizacji Programu),
- **II połowa 2018 r. lub I połowa 2019 r.** – opracowanie kolejnej aktualizacji Programu ochrony środowiska na lata 2019 – 2022, z perspektywą do 2026 r.

Zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [3] po przedstawieniu raportów odpowiednio radzie gminy, raporty są przekazywane przez organ wykonawczy gminy do organu wykonawczego powiatu.

8. LITERATURA I ŹRÓDŁA

1. **Program** ochrony środowiska dla gminy Lubin, przyjęty uchwałą Nr XXXVI/157/2006 Rady Gminy Lubin z dnia 31 stycznia 2006 r., proGEO sp. z o.o., Wrocław maj 2005 r.
2. **Obwieszczenie** Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 sierpnia 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013, poz. 1232).
3. **Ustawa** z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2014, poz. 1101).
4. **Strategia** Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą Nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 r.
5. **Prognoza** oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, EKOPLAN, Opole, styczeń 2013 r.
6. **Ustawa** z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. 2013, poz. 1235).
7. **Program** ochrony środowiska dla powiatu lubińskiego na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, przyjęty uchwałą nr 235 Rady Powiatu w Lubinie z dnia 28 maja 2009 r., Atmoterm S.A., Opole 2008 r.
8. **Raport z wykonania Programu** ochrony środowiska dla gminy Lubin za lata 2010-2013, proGEO sp. z o.o., Wrocław, wrzesień 2014 r.
9. **Wytyczne** sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Instytut Ochrony Środowiska, Zakład Polityki Ekologicznej, 2002
10. **Opracowanie** ekofizjograficzne dla Województwa Dolnośląskiego, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, listopad 2005, http://eko.wbu.wroc.pl/eko/
11. **Kondracki** J., Geografia Polski Mezoregiony fizyczno-geograficzne Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994 r.
12. **Program** Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, marzec 2010 r.
13. **Kodeks** Dobrej Praktyki Rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002 r.
14. **Mapa** Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, Państwowy Instytut Geologiczny, Zakład Geologii i Hydrologii Inżynierskiej, Warszawa, 2000 r.
15. **Bilans** zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce, wg stanu na dzień 31.12.2012r. oraz 31.12.2013 r., Państwowy Instytut Geologiczny, oficjalna strona: http://geoportal.pgi.gov.pl
16. **Polityka** Ekologiczna Państwa w latach 2009-1012, z perspektywą do roku 2016, Rada Ministrów, Warszawa, 2008 r.
17. **Aktualizacja** Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2009 - AKPOŚK 2009 (projekt), Warszawa, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, listopad 2009 r.
18. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2006 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2007 r.,
19. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2007 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2008 r.,
20. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2008 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2009 r.,
21. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2009 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2010 r.,
22. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2010 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2011 r.,
23. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2011 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2012 r.,

24. **Raport** o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2012 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2013 r.,
25. **Wieloletni plan inwestycyjny gminy Lubin**, Invest Consulting S.A., Poznań, wrzesień 2007 r.
26. **Projekt założeń** do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Lubin, Inowatiwa sp. z o.o., Lubin, wrzesień 2013 r.
27. **Opracowanie ekofizjograficzne Gminy Lubin**, mgr inż. Ilona Szarapo, Wrocław 2013 r.
28. **Raport** „Środowiskowe i społeczne uwarunkowania eksploatacji złoża węgla brunatnego Legnica", Redakcja Górnictwa Odkrywkowego, Wrocław, 2008 r.
29. **Część szczegółowa** Planu Ruchu KGHM Polska Miedź S.A. O/ZG „Lubin" na lata 2014-2016, KGHM Polska Miedź S.A., 2013 r.
30. **Sprawozdania** roczne z wykonania budżetu gminy Lubin za 2010, 2011, 2012 rok
31. **Biuletyn informacji publicznej** Gminy Lubin: http://www.bip.ug-lubin.dolnyslask.pl/
32. **Oficjalna strona** internetowa Gminy Lubin: http://gmina.lubin.pl/
33. **Oficjalna strona** Powiatu Lubińskiego: http://www.powiat-lubin.pl/
34. **Oficjalna strona** internetowa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego: http://www.umwd.dolnyslask.pl/
35. **Oficjalna strona** internetowa Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego: http://www.duw.pl/
36. **Oficjalna strona** Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu: http://www.wroclaw.pios.gov.pl/
37. **Opracowanie** Ekofizjograficzne dla Woj. Dolnośląskiego, WBU http://eko.wbu.wroc.pl/eko/index.php)
38. **GUS**, Bank Danych Lokalnych, strona internetowa: http://www.stat.gov.pl/bdr/bdrap.strona.indeks
39. **Oficjalna strona** rządowa dot. sieci Natura 2000:http://natura2000.gdos.gov.pl/
40. **Biuletyn Finanse Publiczne**, artykuł Mikołaja Niedeka „EMAS w Gminie" (http://finanse-publiczne.pl/artykul.php?view=152)
41. **Biuletyn Ekorozwój w Gminie**, Lokomotywa Zrównoważonego Rozwoju, Październik 2011 r. (http://www.ekorozwojwgminie.pl/biuletyn/biuletynekorozwoj_nr1.pdf)
42. **Ocena** jakości powietrza w strefach w Polsce za rok 2012, Państwowy Monitoring Środowiska - Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 2013 r.
43. **Naprawcze programy** ochrony powietrza dla stref województwa dolnośląskiego, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu, wersja II (wrzesień 2010), ATMOTERM® S.A., Wrocław 2010 r.; dokument przyjęty uchwałą Nr III/44/10 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2010 r.
44. **Kwartalnik** „Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy" 2011, nr 4(70), s. 97–117, Stetkiewicz J., Międzyresortowa Komisja do Spraw Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych dla Zdrowia w Środowisku Pracy, Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.
45. **Projekt Programu Ochrony Środowiska przed hałasem dla Województwa Dolnośląskiego,** SGS EKO-PROJEKT Sp. z o. o., z siedzibą w Pszczynie, Wrocław 2014 r.
46. **Ustawa** z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. Nr 84/2009, poz. 712 z późn. zm.)
47. **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030.** Trzecia fala nowoczesności, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa, 11 stycznia 2013 r.
48. **Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020.** Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, wrzesień 2012 r.
49. **Projekt** Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 roku, BFF Sp. z o.o., Wrocław 2014 r.
50. **Ustawa** z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw (Ustawa z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw).
51. **Ustawa** z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach* (Dz. U. 2013, poz. 21).
52. **Uchwała** Nr 217 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2010 r. w sprawie "Krajowego planu gospodarki odpadami 2014" (M. P. Nr 101, poz. 1183).

53. **Wojewódzki Plan** Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012 (WPGO 2012) [przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXIV/616/12 z dnia 27 czerwca 2012r.
54. **Ustawa** z dnia 1 lipca 2011 r. *o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz o zmianie niektórych ustaw* (Dz. U. z 2011, nr 152, poz. 897).
55. **Strategia** rozwoju Gminy Lubin na lata 2015-2030 (projekt); Lubin 2014 r.
56. **Studium** uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin; (mapy i tekst ujednolicony 2015)
57. **Prognoza** oddziaływania na środowisko zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lubin dla obrębów: Bukowna, Chróstnik, Czerniec, Dąbrowa Górna, Gogołowice, Gorzelin, Gola, Gorzyca, Karczowiska, Kłopotów, Krzeczyn Mały, Krzeczyn Wielki, Księginice, Lisiec, Miłoradzice, Miłosna, Niemstów, Obora, Osiek, Pieszków, Raszowa, Raszowa Mała, Raszówka, Siedlce, Składowice, Szklary Górne, Ustronie, Wiercień, Zimna Woda; I. Szarapo; marzec 2014 r.
58. **Program ochrony powietrza** dla województwa dolnośląskiego, przyjęty uchwałą Nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 lutego 2014 r. poz. 985).
59. Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa dolnośląskiego na lata 2013-2017", przyjęty uchwałą nr LI/1832/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 czerwca 2014 r.
60. **Natura 2000 a gospodarka wodna**; P.Kowalczyk i inni; Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2009 r.